

Institut pro kriminologii
a sociální prevenci

Jakub Holas

Bezpečí, kriminalita a prevence

Bezpečí, kriminalita a prevence

Jakub Holas

Autor:

Mgr. Jakub Holas

Recenzenti:

PhDr. Alena Marešová, Ph.D. (Policejní akademie České republiky)

Mgr. Lenka Štěpánková (Koordinační centrum prevence Magistrátu města Brna)

Technická spolupráce:

Lucie Černá

Poděkování:

Za zajištění financování výzkumu a spolupráci při jeho přípravě by chtěl autor poděkovat Odboru prevence kriminality MV ČR, především jeho řediteli JUDr. Michalu Barboříkovi.

Obsah

I. Úvod	9
I.1. Mezinárodní zakotvení prevence kriminality	9
I.1.1. OSN a prevence kriminality	9
I.1.2. Evropská síť prevence kriminality	10
I.1.3. Evropské fórum pro městskou bezpečnost (EFUS)	11
I.2. Prevence kriminality v ČR	12
I.2.1. Stručná historie prevence kriminality v ČR po roce 1989	12
I.2.2. Budování systému prevence	13
I.2.3. Organizace prevence v ČR	15
I.2.4. Problémy a výhledy	16
I.3. Kriminologické výzkumy v prevenci	17
II. Výzkum názorů veřejnosti na bezpečnost a prevenci	23
II.1. Cíle, metodologie a vzorek	23
II.1.1. Omnibusový výzkum 2018	24
II.1.2. Struktura vzorku	24
III. Analýza výzkumných dat	29
III.1. Prevence kriminality	29
III.1.1. Znalost preventivních akcí v místě bydliště	29
III.1.2. Zapojení dobrovolníků do preventivních činností	31
III.1.3. Hodnocení preventivních programů	33
III.1.4. Současná opatření a prostředky k obraně sebe, členů domácnosti nebo majetku	37
III.1.5. Vztah k veřejným zařízením a institucím	42
III.2. Policie a její hodnocení občany	44
III.2.1. Policie v prevenci	50
III.2.2. Posilování policejních specializací	53
III.2.3. Názory na činnost některých institucí z oblasti prosazování práva	54
III.3. Občané a kriminalita	58
III.3.1. Vliv vybraných sociálních fenoménů na stav kriminality	58
III.3.2. Úroveň kriminality	59
III.3.3. Pocit ohrožení trestnými činy	60
III.3.4. Občan jako svědek	65
III.3.5. Zvýšeně kriminálně rizikové skupiny dle respondentů	67
III.4. Další témata	68
III.4.1. Názor na přijímání lidí ze zemí zmítaných problémy	68
III.4.2. Postoje k regulaci prostituce	70
III.4.3. Vliv fyzického nepořádku v lokalitě na názory obyvatel	72
IV. Krajské srovnání	77
V. Závěr	87
V.1. Shrnutí dle jednotlivých tematických okruhů	87
V.2. Shrnutí omnibusového šetření 2018	89
Resumé	93

Summary	97
Prameny	101
Přílohy	105

I.

Úvod

I.1. Mezinárodní zakotvení prevence kriminality

„Česká republika se řadí mezi moderní demokratické země, které v zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku podporují preventivní přístupy, k čemuž vytváří vhodné systémové, organizační i finanční předpoklady.

Prevence kriminality zahrnuje veškerá opatření ke snižování rizika výskytu trestných činů, jakož i jejich škodlivých důsledků pro jednotlivce a společnost, včetně strachu z kriminality. Prevence kriminality se snaží působit na různorodé příčiny kriminality. Prosazování práva a trestní sankce jsou v této souvislosti ponechávány stranou, navzdory jejich potenciálně preventivním účinkům.

Je prokázáno, že dobře naplánované strategie prevence kriminality nejenže předcházejí trestné činnosti a viktimizaci, ale podporují bezpečnost společnosti a přispívají k udržitelnému rozvoji států. Zlepšují kvalitu života a přinášejí dlouhodobé výhody ve smyslu snižování nákladů spojených se systémem trestní justice i dalších společenských nákladů vyplývajících z trestné činnosti“ (MV ČR 2015).

Předchozí věty pocházejí z úvodu aktuálního dokumentu, jímž se již čtvrt století řídí budování preventivního systému v naší zemi. Snaha zlepšovat bezpečnostní situaci předcházením kriminálnímu jednání je však mnohem starší a v řadě zemí se tyto snahy datují do období po druhé světové válce.

Problematikou se zabývají i nejrůznější mezinárodní orgány a organizace, z jejichž závěrů a doporučení vychází i naše preventivní politika. Z mezinárodních dokumentů vyplývá i závazné stanovisko našeho státu, že „Česká republika jako demokratický stát uznává preventivní přístupy, které podporují snižování kriminality a počtu viktimizací. Krom toho také stimulují rozvoj státu v určitých oblastech a mohou i zvyšovat životní úroveň a zlepšovat celkovou atmosféru ve společnosti.“ Priority našeho přístupu jsou tedy v souladu s prioritami prevence kriminality na mezinárodní úrovni. Podívejme se tedy stručně na ty nejzásadnější dokumenty. Řada opatření, která zdůrazňuje např. Kongres OSN, jsou v prostředí Evropské unie již zavedenou praxí, v jiných je však stále dostatek prostoru ke kvalitativním posunům.

I.1.1. OSN a prevence kriminality

Poslední uskutečněný, XIII. Kongres OSN pro prevenci kriminality a trestní justici (konal se 12.–19. 4. 2015 v Dauhá, Katar) vytyčil následující priority pro všechny členské státy:

- Přijmout komplexní a inkluzivní národní programy a projekty v oblastech prevence kriminality a trestní justice, které plně zohlední dostupné důkazy a další relevantní faktory včetně prvotních příčin kriminality i podmínek vedoucích k jejímu vzniku.
- Zajistit pro všechny právo na spravedlivý proces bez zbytečného odkladu před způsobilým, nezávislým, nestranným a zákonně ustanoveným tribunálem, na rovný přístup ke spravedlnosti.
- Přezkoumat a reformovat programy právní pomoci s cílem rozšířit přístup k účinné právní pomoci při trestním řízení pro lidi bez dostatečných prostředků.
- Vyníout veškeré úsilí s cílem zamezovat a bránit korupci.

- Do úsilí o reformu trestní justice začlenit problematiku dětí a mládeže, a to s ohledem na význam ochrany dětí před všemi formami násilí, vykořisťování a zneužívání, rozvíjet a uplatňovat komplexní, k dětem citlivé soudní postupy zaměřené na nejlepší zájmy dítěte.

Do systémů trestní justice vtělit genderové hledisko tvorbou a uskutečňováním národních strategií a plánů prosazení plné ochrany žen a dívek před všemi násilnými skutky. Podporovat genderově specifická opatření coby nedílnou součást politiky v oblastech prevence kriminality, trestní justice a zacházení s pachateli.

- Rozvíjet a uskutečňovat náležité a účinné národní strategie a plány pro podporu žen v systémech a institucích trestní justice a rovnosti pro osoby pocházející z minoritních skupin a domorodé obyvatele.
- Uskutečňovat a rozvíjet programy pro vězně zaměřené na vzdělávání, práci, lékařskou péči, resocializaci, reintegraci a prevenci recidivy. Posílit úsilí o řešení problému přeplněnosti věznic prostřednictvím vhodných reforem trestní justice.
- Přijmout účinná opatření pro uznání a ochranu obětí a svědků a poskytování pomoci a podpory pro ně v rámci trestněprávních řešení všech trestných činů včetně korupce a terorismu.
- Zavádět účinná opatření na ochranu lidských práv pašovaných migrantů, zejména žen, dětí a migrujících dětí bez doprovodu.
- Zavést účinná opatření potlačující násilí na migrantech, migrujících pracovnících a jejich rodinách.
- Provádět další výzkumy a shromažďovat údaje o kriminální viktimizaci motivované diskriminací všeho druhu a vyměňovat si zkušenosti a informace týkající se účinných zákonů a postupů, které mohou takovým trestným činům zabránit.
- Zvážit poskytování specializovaných školení pro pracovníky v oblasti trestní justice s cílem posílit jejich schopnost rozeznávat, chápat, potírat a vyšetřovat trestné činy z nenávisti motivované diskriminací všeho druhu.
- Vhodnými vnitrostátními postupy pro včasnou identifikaci a zpracovávání případů mezozovat a bránit násilným činům na novinářích a pracovnících médií.
- Posilovat tvorbu a užívání nástrojů a metod zaměřených na zvyšování dostupnosti a kvality statistických informací a analytických studií o kriminalitě a trestní justici na mezinárodní úrovni.

I.1.2. Evropská síť prevence kriminality

Významnou mezinárodní iniciativou je pro problematiku prevence kriminality Evropská síť prevence kriminality (European Crime Prevention Network, EUCPN) je mezinárodní platformou fungující od roku 2001, která je zaměřena na spolupráci v oblasti prevence trestné činnosti a výměnu dobré praxe. Česká republika je členem EUCPN od svého vstoupení do Evropské unie v roce 2004. Českou republiku v Radě EUCPN zastupuje zaměstnanec odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra jako národní reprezentant a příslušník Policie ČR jako zástupce národního reprezentanta. Vedle národních reprezentantů dále Radu EUCPN tvoří předseda a výkonný výbor.

Předsednictví EUCPN vykonává vždy jeden z členských států, a to na základě rotačního systému, který kopíruje předsednictví Radě EU. V současné době EUCPN předsedá Rumunsko, které si jako své stěžejní téma vybralo viktimizaci mladých v online i offline podobě. Síť v její činnosti podporuje sekretariát se sídlem v Bruselu, který vykonává administrativní, technickou a analytickou činnost a reprezentuje síť navenek.

Nástrojem sdílení dobré praxe v oblasti prevence kriminality na evropské úrovni je Evropská cena prevence kriminality, kterou EUCPN každoročně uděluje u příležitosti konání Konference dobré praxe, která se tradičně koná v zemi předsedající v daném roce ve 2. pololetí.

Hlavní cíle EUCPN jsou:

- Být referenčním bodem pro cílové skupiny sítě,
- Šířit kvalitativní znalosti o prevenci kriminality, tedy shromažďuje a šíří informace o účinných zásazích a správných postupech,
- Podporovat aktivity prevence kriminality na národní a místní úrovni,
- Přispívat a posilovat unijní politiku a strategii prevence kriminality a přispívat k různým aspektům prevence kriminality na evropské úrovni s ohledem na strategické priority Evropské unie,

Cílovými skupinami EUCPN jsou odborníci a političtí činitelé na místní úrovni, odborníci a političtí činitelé na národní úrovni, relevantní evropské a mezinárodní agentury, organizace, pracovní skupiny atd.

EUCPN vydává pravidelně tzv. toolboxy, které obsahují příklady dobré praxe z evropských zemí a dále doporučení v oblasti prevence těchto jevů na základě výzkumné činnosti EUCPN a dotazníkových šetření mezi členskými státy. Současně k nim vycházejí tematické dokumenty na aktuální témata.

1.1.3. Evropské fórum pro městskou bezpečnost (EFUS)

Evropské fórum pro městskou bezpečnost (EFUS) bylo založeno v roce 1987 pod záštitou Rady Evropy a je jedinou evropskou sítí místních a regionálních orgánů věnovanou městské bezpečnosti. Zahrnuje téměř 250 místních a regionálních orgánů z 16 zemí.

Cíli EFUS, vyplývajícími ze statusu, jsou především 1) podporovat vyváženou vizi městské bezpečnosti, kombinující prevenci, sankce a sociální soudržnost, 2) podporovat místní a regionální orgány při navrhování, provádění a hodnocení jejich místní bezpečnostní politiky. EFUS poskytuje podporu a inspiraci lokálním samosprávám a jejich týmům, přesvědčeným o nezbytnosti společné spolupráce, překračující politické rozdíly, ve prospěch dlouhodobé bezpečnosti. V souladu se zásadou „města pomáhají městům“ EFUS podporuje výměnu zkušeností mezi městskými úřady.

Členství nabízí městům realizaci projektů evropské spolupráce a dohled nad nimi, podporu místních bezpečnostních politik, informace a technickou pomoc týkající se evropských dotací, výcvik a studijní návštěvy pověřených osob, odborné konference a se-

mináře a přístup ke všem informačním zdrojům EFUS (publikace, cvičební listy a EFUS Network - platforma pro spolupráci při výměně zkušeností a informací v oblasti městské bezpečnosti, vyhrazená pro členy EFUS).

Základní hodnoty a principy členů EFUS jsou obsaženy v dokumentu „Manifest EFUS: bezpečnost, demokracie a města“. Prostřednictvím Manifestu municipality potvrzují, že volba prevence „je racionální, strategická a nákladově efektivní“ a je inteligentní aplikací trestního práva. Prevence musí být upřednostňována, aby byla zaručena bezpečnost jako nezbytná podmínka pro kvalitu života ve městech a jako základní právo pro všechny.

Programovými oblastmi jsou všechny hlavní otázky, týkající se městské bezpečnosti. V posledních letech je (pod vlivem řady událostí) kladen důraz především na projekty, věnované tématům radikalizace, politického násilí, domácího násilí, ale i klasickým městským tématům jako je drogová scéna, noční život, bezpečné bydlení, pouliční násilí a bezpečná turistika.

Je třeba uvést, že ačkoli členy EFUS je i řada měst z bývalého východního bloku, za Českou republiku se k práci v této síti přihlásilo pouze Brno, a to již od roku 2006.

I.2. Prevence kriminality v ČR

I.2.1. Stručná historie prevence kriminality v ČR po roce 1989

Po 2. světové válce se v západní a severní Evropě, stejně jako v USA, začala prosazovat prevence jako jeden ze zásadních nástrojů kontroly kriminality. V zemích za železnou oponou, ovládaných komunistickou ideologií, byla situace odlišná. Zprvu byla oficiálně propagována teze, že v „beztřídní“ společnosti kriminalita postupně sama vymizí; proto se také vůbec nerozvíjela kriminologie jako vědní disciplína. Brzy bylo zřejmé, že uvedená teorie neplatí, a komunistické totalitní státy začaly regulovat kriminalitu především vysokými stavy a silnými pravomocemi policie (včetně tajné policie s armádou spolupracovníků mezi obyvatelstvem). Faktická izolovanost, plynoucí z téměř nepropustně uzavřených hranic, také zabraňovala pronikání kriminálních vlivů ze zbytku světa. Vysoká míra kontroly, kterou stát vůči občanům praktikoval, velmi ztěžovala legalizaci a užití výnosů z trestné činnosti.

Po ukončení vlády komunistické strany na konci roku 1989 začaly kriminální statistiky rychle a prudce stoupat. Společnost jevila některé znaky anomie, prestiž policie byla na mizivé úrovni, začal proces privatizace státního majetku, před obyvateli se rozvinula plejáda legálních i nelegálních příležitostí k obohacení. Boj s nárůstem kriminality se brzy stal sledovaným tématem jak u vládních garnitur, tak u občanů.

Počátkem devadesátých let už byla v České republice nutnost užívání preventivních postupů při boji s kriminalitou sice slovně traktována, chyběly však praktické zkušenosti s vytvářením státem garantovaného systému preventivní práce. K tomuto účelu byl na počátku roku 1994 zřízen meziresortní orgán - **Republikový výbor pro prevenci kriminality** (dále RVPPK). Jeho členy byla vybraná ministerstva, Nejvyšší státní zastupitelství,

Policejní prezidium, vládní komise pro drogy a menšiny, a již od počátku také Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Gestorem činnosti Republikového výboru bylo a je Ministerstvo vnitra.

Předmětem činnosti RVPPK je vytváření koncepce preventivní politiky na meziresortní úrovni a její konkretizace na úrovni místní. Základním záměrem meziresortní spolupráce bylo vybudování komplexního systému prevence kriminality v České republice, který by se opíral o preventivní programy vládních resortů, programy prevence kriminality na úrovni měst, aktivity Policie ČR, nestátních neziskových organizací i podnikatelských subjektů.

Priority českého systému prevence kriminality jsou již od roku 1996 zakotveny ve **Strategii prevence kriminality**, což je závazný dokument, přijímaný vždy na čtyř-pětileté období. Sestavuje jej Odbor prevence kriminality MV ČR ve spolupráci s dalšími institucemi, poté jej přijímá Republikový výbor pro prevenci kriminality a schvaluje vláda ČR.

Strategie pro roky 2016-2020 si za priority stanovila následující okruhy:

- stabilizace systému prevence kriminality v České republice,
- pomoc obětem trestné činnosti, práce s dětmi a mládeží,
- práce s pachatelí trestné činnosti,
- komplexní přístup k prevenci kriminality v rizikových lokalitách,
- nové hrozby a přístupy k prevenci kriminality:
 - kriminalita ve virtuálním prostředí,
 - zadlužení jako významný kriminogenní faktor,
 - stárnutí populace (senioři jako zvláště zranitelná skupina),
 - bezpečnost měkkých cílů,
 - kriminalita páchaná cizinci a na cizincích,
 - nové přístupy v boji proti majetkové kriminalitě.

1.2.2. Budování systému prevence

Především ve větších městech patří kriminalita, obavy z ní a pocit bezpečnosti občanů pravidelně k problémům, kterými by se místní úřady měly zabývat. S velikostí města se jeho zamoření kriminalitou většinou zvětšuje, život ve velkých městech je „nebezpečnější“. Tyto diference se nejčastěji vysvětlují **slabou sociální kontrolou** ve městech (neformální i formální), která úzce souvisí s vysokou koncentrací obyvatelstva, jeho heterogenitou, značnou **anonymitou** v lidských vztazích, **mobilitou** lidí, **většími možnostmi** k páchaní trestných činů a jinými momenty.

Záhy se ukázalo, že preventivní akce nelze organizovat centrálně, že těžiště plánování preventivní práce musí spočívat přímo na městech, která se s kriminalitou a dalšími sociálními jevy potýkají. Doposud nebyla obecně přijímána myšlenka, že kontrola kriminality je především záležitostí promyšlené preventivní práce v místních společenstvích, okresní a městské úřady neprošly procesem emancipace, nebyly zvyklé své problémy řešit svými prostředky a čekaly na „pokyny ze shora“.

Hlavním úkolem RVPPK tedy bylo podporovat vytváření kvalitních preventivních programů organizovaných na místní úrovni. Tyto programy měly být vytvářeny s ohledem

na bezpečnostní potřeby občanů a lokálních komunit. Preventivní programy obcí se na praktické úrovni zabývají rizikovými jedinci, sociálními skupinami, lokálními komunitami, oběťmi trestných činů, kriminogenními situacemi a opatřeními proti jednotlivým druhům trestné činnosti.

Základem systému prevence v ČR se tak od druhé poloviny devadesátých let **staly programy prevence kriminality ve městech zatížených vysokou mírou kriminality**. Vycházelo se z myšlenky, že problémy s kriminalitou mohou a musí být řešeny především v tom prostředí, kde vznikají, a že základní podmínkou účinnosti preventivní činnosti je její konkrétnost. Tato koncepce kriminální prevence je orientována hlavně na **pouliční kriminalitu**, na krádeže vloupáním a některé jiné formy obecné kriminality, jedná se o komunitní a lokální kriminálně preventivní projekty, které mají často podobu **situační a technické prevence**. Tato orientace je pochopitelná, na zmíněnou trestnou činnost je veřejnost zvláště citlivá a má z ní největší strach. Při správném přístupu se mohou výsledky takových kriminálně preventivních aktivit dostavit poměrně rychle a mohou být velmi zřetelné.

Na podporu měst zatížených vysokou mírou trestné činnosti a dalších rizikových jevů byl v roce 1996 vytvořen státní dotační systém, který v gesci RVPPK spravoval specializovaný odbor Ministerstva vnitra. Ten zároveň odpovídal za tvorbu jednotné koncepce a metodiky programů. Podmínkou pro přidělení dotace bylo od počátku zpracování kvalitního preventivního programu (schváleného zastupitelstvem obce), manažerské zajištění programu¹ a finanční participace města na realizaci programu ve výši minimálně 10 %. Finanční dotace (podpora konkrétních preventivních programů) byla zásadně určena na nastartování určité preventivní aktivity, nikoliv však na její udržování

Východiskem pro zpracování preventivního programu každého města se stala analýza bezpečnostní situace. Tato analýza zahrnuje rozbor policejních kriminálních statistik, sociální a demografickou analýzu obce (zejména ve vztahu ke kriminálně rizikovým skupinám), zmapování aktivit orgánů státní správy, samosprávy, policie, nevládních organizací a dalších organizací působících v oblasti sociální a situační prevence a v rovněž **sociologický průzkum pocitu bezpečnosti u občanů**.

V prvním roce se do státem financovaného systému zapojilo 9 velkých měst, v roce 1998 se systém rozšířil pro města nad 10 tisíc obyvatel, počet se zvýšil na 43 měst. V roce 2001 to bylo již 84 měst. Systém prevence kriminality byl po zhruba deseti letech fungování částečně adaptován zapojením mezičlánku v podobě krajů. Byl tedy členěn do tří úrovní – republikové, krajské a městské. Koordináční roli vůči aktivitám na všech úrovních plnil Republikový výbor pro prevenci. Kraje plní koordináční a metodickou roli vůči obcím na jejich území. Městskou úroveň tvořila velká města (nad 25 tisíc obyvatel), která měla při splnění stanovených podmínek možnost čerpat finanční prostředky na prevenci kriminality přímo.

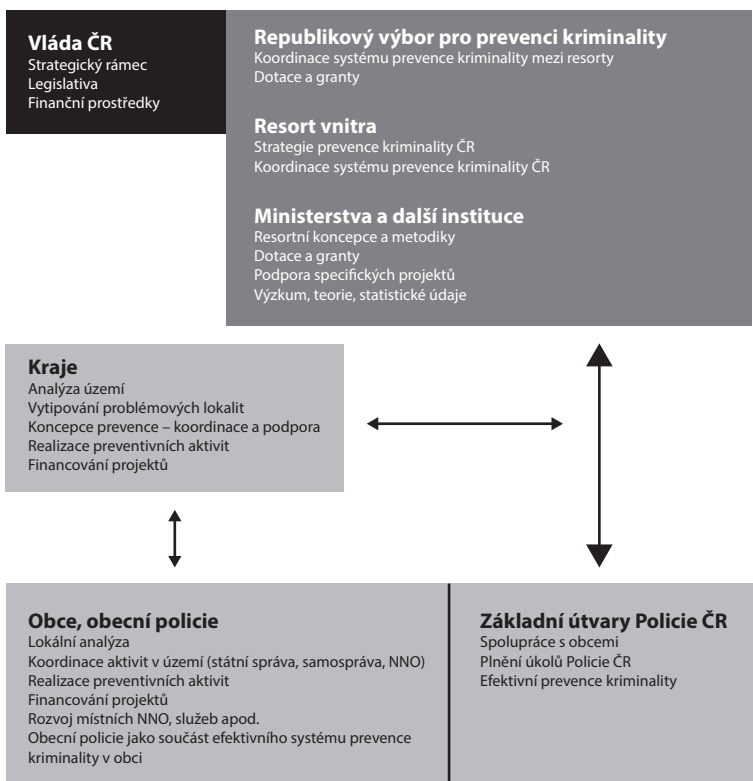
1 Každé město, které žádalo o finanční dotaci, muselo v rámci svého úřadu ustanovit pozici manažera prevence kriminality. Z dotace RVPPK poté mohlo tohoto člověka technicky vybavit. Šlo v první řadě o kvalitní počítačové vybavení, tehdy ještě ne zcela masivně rozšířené.

I.2.3. Organizace prevence v ČR

Prevence kriminality v České republice se uskutečňuje na třech úrovních. První úroveň je republiková (vláda, ministerstva, státní instituce a Republikový výbor pro prevenci kriminality), druhá úroveň je krajská, kde se angažují krajské úřady a konečně lokální, což je oblast samosprávy.

V rámci Ministerstva vnitra ČR funguje od roku 1996 Odbor prevence kriminality (OPK), který plní funkci ústředního orgánu státní správy v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti při tvorbě a realizaci koncepce prevence kriminality. Mezi základní činnosti OPK patří mimo jiné tvorba Strategie prevence kriminality v České republice, koordinace aktivit a subjektů zapojených do prevence kriminality včetně přípravy a realizace preventivních programů, tvorba a metodické vedení specifických programů prevence kriminality. OPK koordinuje a kontroluje vynakládání finančních prostředků ze státního rozpočtu na oblast prevence kriminality, vykonává veřejnosprávní kontrolu u žadatelů o veřejnou finanční podporu nebo u příjemců této podpory. Dále řídí činnost sekretariátu Republikového výboru pro prevenci kriminality a zajišťuje plnění úkolů vyplývajících z mezinárodních smluv a členství v mezinárodních organizacích (odbor zastupuje ČR například v Komisi OSN pro prevenci kriminality a trestní justici nebo Evropské síti pro prevenci kriminality).

Obrázek 1: Systém prevence kriminality v ČR

Zdroj: Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020

Prevence sociální a situační

Od samého počátku bylo možno vysledovat při přípravě preventivních programů již zmíněné dva základní směry preventivní práce, **sociální a situační**.

Opatření **sociální prevence** jsou velmi různorodá a sahají od prakticky nezacílených vzdělávacích aktivit pro děti ve školách až po tak specifické a sofistikované činnosti, jako je resocializace osob po návratu z výkonu trestu odnětí svobody či pomoc obětem násilné trestné činnosti.

V počátcích byla v oblasti sociální prevence prioritou prevence kriminality dětí a mládeže, prevence kriminality související s drogami a prevence recidivy. Podpory se dostalo nejčastěji zařízením pro trávení volného času dětí a mládeže (budování sportovních ploch, klubů mládeže, podpora činnosti zájmových organizací atd.). Zvláštní oblastí byla krizová intervence a pomoc obětem trestných činů.

Specifičtěji zacílená opatření mohou mít okamžitý odraz v kriminální statistice, obecnější opatření se v nich naopak takřka nemají šanci projevit (tedy aspoň ne v době, kdy projekt probíhá). Na významu nabývají jiné, spíše kvalitativní ukazatele, jako například zmírnění pocitu ohrožení potenciálních obětí či vědomí, že školní děti mají alespoň základní informace o rizicích, s nimiž může být spojeno užívání sociálních sítí. Lepší výpověď dává sledování dlouhodobějších trendů – meziroční pokles sledovaných případů o desetinu mnoho neříká; je-li ale tento pokles zaznamenán tři roky za sebou, už je možné hovořit o klesajícím trendu.

Opatření situační prevence mají oproti sociální prevenci jednu zcela zásadní výhodu – zaměřují se (či by se měla zaměřovat) na velmi jasně a konkrétně definované problémy, obvykle vázané na určité místo. Opatření situační prevence jsou vidět a mají zpravidla větší podporu veřejnosti (viz dále), než například programy pro skupiny, ohrožené sociální exkluzí. S tím, jak se zvyšuje význam ukazatelů kriminální statistiky pro vyhodnocení, roste ale i důraz na potřebu doložit příčinný vztah mezi opatřením a zjištěným poklesem výskytu protiprávního jevu. Další výhodou je fakt, že aby mohla být dobře naplánována, je třeba předem situaci, kterou chceme řešit, velice dobře porozumět – pochopit mechanismy, které umožňují či dokonce způsobují, že v daném místě dochází k intenzivní protiprávní činnosti.

V oblasti situační prevence bylo dlouhou dobu prioritou zejména předcházení majetkové trestné činnosti, např. krádežím aut a vykrádání věcí z automobilů, trestné činnosti páchané na veřejných prostranstvích a v obchodní síti. Projekty situační prevence tak byly představovány především zřizováním kamerových monitorovacích systémů, od jejichž provozování v místech vysokého kriminálního rizika si představitelé měst slibovali rychlý preventivní efekt.

I.2.4. Problémy a výhledy

Konstituování systému prevence kriminality v České republice však provází i některé problémy. Tím hlavním je - vzhledem ke snižování finančních prostředků ze státního rozpočtu - pokračování preventivních projektů. Města zatím nejsou sama schopna získávat

potřebné finanční prostředky, v rozpočtu měst jsou prostředky na prevenci kriminality chápány (v konkurenci jiných výdajů) stále jako jakýsi nadstandard. Problémem je také malá připravenost odpovědných pracovníků vytvářet preventivní programy na základě analytických podkladů a sociologických průzkumů. Manažery prevence byli často jmenováni lidé, kteří mají kromě této činnosti i další pozici v městské administrativě a nemohou se proto preventivním činnostem věnovat naplno. Časté bylo i svěřování této agendy ředitelům městské policie, kdy je takto nevhodně spojována preventivní a represivní činnost v jedné osobě.

Dalším problémem je pomalá přeměna pojetí policejní práce mezi policisty. Policie je prioritně orientována na objasňování nahlášených trestných činů. Činnosti jako poradenství, komunikace s občany a preventivní činnost mezi dětmi a mládeží policistům – podle názoru většiny z nich – představují práci navíc a zdržují je.

V akademické obci občas zaznívají hlasy, že by bylo výhodné, aby prevenci kriminality upravoval speciální zákon. Tak by byla preventivní práce resistentní vůči změnám politických garnitur na státní i lokální úrovni. Tato myšlenka se však zdá politicky neprůchodná.

Pozitivem posledních let je, že díky členství České republiky v Evropské unii je možno některé projekty financovat také ze sociálních fondů Evropské unie, určených pro rozvoj zaměstnanosti. Příkladem mohou být např. projekty Domovník – preventista (zaváděné ve velkých, problematických obytných blocích), nebo Asistent prevence kriminality (pracující především v etnicky polarizovaných oblastech).

I.3. Kriminologické výzkumy v prevenci

Jak již bylo zmíněno, obligatorní součástí žádostí o přidělení finanční dotace na prevenci kriminality bylo zpracování bezpečnostního auditu obce, včetně sociologického průzkumu spokojenosti občanů s bezpečnostní situací ve městě. Výhodou hromadného zavádění preventivního systému v celém státě (tedy v nejvíce kriminálně zatížených oblastech) byla možnost dát i těmto výzkumům jednotnou podobu. Díky tomu pak bylo možné porovnávat výsledky bezpečnostních výzkumů mezi různými městy. Design výzkumu názorů občanů na kriminální situaci v lokalitě, včetně používaných dotazníků, vznikl od počátku v úzké spolupráci s experty Institutu pro kriminologii a sociální prevenci.

Hlavními cíli těchto šetření bylo: zjistit míru znepokojení kriminalitou v kontextu ostatních společenských problémů; analyzovat strach z kriminality v emocionální rovině na základě strachu z jednotlivých trestných činů, zhodnotit pocit bezpečí občanů v noci na ulici a doma; určit lokality, které lidé z hlediska kriminality vnímají jako nebezpečné, stanovit míru a typologii viktimizace analyzovaného souboru.

Sekundárním cílem později bylo i upravit představu o skutečné úrovni kriminality. Tu měříme nejčastěji pomocí oficiálních policejních statistik, můžeme však také zohlednit celkovou úroveň viktimizace v dané zemi, kterou odvozujeme ze self-reportových viktimologických výzkumů. K výhodám self-reportových šetření, ve kterých sami respondenti vypovídají o tom, co se jim během života přihodilo, totiž patří, že kromě oficiálně

evidované kriminality, tj. trestných činů, které státní orgány odhalí nebo které jsou jim nahlášeny veřejností, zachycují také kriminalitu latentní, tedy skutky policií nezjištěné nebo nezaevidované.

Mohli bychom tedy předpokládat, že právě úroveň viktimizace bude hrát ve vysvětlení obav z kriminality stěžejní roli. Je však pravděpodobné, že mezi obavami z kriminality a oficiálními statistikami existuje silnější vztah než mezi touto proměnnou a úrovní viktimizace. Lidé se totiž o kriminalitě dozvídají většinou nepřímou, a to zejména prostřednictvím médií, jejichž zprávy jsou z velké části založeny na informacích dostupných z kriminálních statistik (Kruřichová 2016).

V dalších pokračujících výzkumech pak byla v celostátním i regionálním měřítku zkoumána – kromě již jmenovaných – také **další témata**, související s prevencí, například: typy opatření, které občané používají pro snížení rizika viktimizace nebo jejich následků, preference různých typů preventivních programů na lokální úrovni, znalost konkrétních preventivních projektů v lokalitě a připravenost zapojit se do nich jako dobrovolník, hodnocení práce policie a dalších subjektů v oblasti prevence atd.

V roce 1995, ještě před rozjezdem státního dotačního systému, byl v IKSP týmem pod vedením Dr. Kazimíra Večerky vytvořen projekt výzkumu, který byl podpořen Grantovou agenturou ČR. Šlo o první pokus o komplexní bezpečnostní audit města střední velikosti a zároveň vytvoření něčeho, co bylo později nazýváno „mapou kriminality“. Jako výzkumná lokalita bylo zvoleno město Příbram, které v té době vykazovalo řadu sociálních problémů včetně nadprůměrné míry kriminality. Svou roli hrála také dobrá spolupráce s vedením města, městským státním zastupitelstvím, a v neposlední řadě i dobrá dostupnost pro výzkumníky.

Projekt v podstatě zahrnoval dva různé, vzájemně se doplňující výzkumy:

1) Zmapování objektivní situace ve městě

Prvním krokem byla sociálně demografická analýza Příbrami na základě dostupných údajů. Sledována byla nejen oficiální data o kriminalitě a přestupkovosti, ale i míra nezaměstnanosti, množství osob závislých na sociálních dávkách, počet rodin v péči orgánů OSPOD (tehdy OPD) a další.

Časové a prostorové určení kriminality v Příbrami vycházelo z kompletní analýzy dozorových spisů Okresního státního zastupitelství v Příbrami v případech pouliční kriminality ve městě za období 12 měsíců. Kromě standardních proměnných, jako druh trestného jednání, charakteristika pachatele, oběti a podobně byly analyzovány i čas a místo spáchání žalovaného skutku. Dnes již těžko představitelnou pracovní metodou bylo ruční vyhledávání míst spáchání trestných činů v mapách města, což bylo extrémně pracné a místy nepřesné. Důvod byl jednoduchý - GPS lokalizace, resp. její běžné využívání, bylo dosud v plenkách.

2) Průzkum názorů občanů na bezpečnostní situaci ve městě

Především byly ohniskem zájmu názory občanů města na činnost policie státní i městské, jejich obavy z kriminality (součástí jejich mapování bylo i určení subjektivně nebezpečných míst na území města), a zároveň viktimologický průzkum. Jedním z hlavních výstupů mělo totiž být porovnání faktického nápadu trestné činnosti a strachu obyvatel z ní dle lokalit města.

Výzkum prokázal dnes mnohokrát potvrzený fakt, že **skutečný nápad trestné činnosti často nekoreloval s lokalizací obav občany:**

- například vyloučené lokality byly signalizovány jako vysoce rizikové, ač tomu oficiální data o kriminalitě nenasvědčovala;
- naopak některá místa, jako parkoviště na sídlištích či u nákupních center, nebyla přes objektivní zatížení kriminalitou viděna občany jako riziková.

Průzkum kriminogenních zón města (jehož rozloha činila přibližně 33 km²) prokázal, že hlavní kriminogenní zóna (tehdy ještě nebyl užíván termín „hot spot“) zaujímá 14 % katastrálního území města a přitom se na ní kumuluje téměř 90 % kriminality. Navíc téměř třetina kriminality byla spáchána na malém území necelé jednoho čtverečního kilometru. Dvě nejvíce zasažené oblasti byly zjištěny na sídlišti, jedna pak v samém centru města.

Pro představu je celý tehdy použitý dotazník uveden v příloze. Jelikož výzkum včetně výzkumného nástroje tehdy slavil poměrný úspěch², byl dotazník se souhlasem IKSP tehdejší Odborem prevence kriminality MV ČR nabídnut v rámci republiky jako nástroj k provádění výzkumů pocitu bezpečí ve městech, která byla zapojena do KSP. Výstupy z analýz byly jedním z podkladů při zpracování „Komplexního součinnostního programu prevence kriminality na místní úrovni“, což byl základní dokument města v oblasti prevence kriminality a dalších závadových jevů.

*Dodatečně se ukázalo, že bylo určitou chybou nechat představitelům měst relativní volnost nad typem a formulací otázek, které byly ve výzkumu kladeny, jakož i způsobem provedení sběru dat. Výsledkem tohoto postupu byla mnohdy ztráta cenných informací, více či méně zjevná snaha zjišťovat informace nesouvisející s preventivní prací (např. volební preference, názory na název obchodního střediska atp.), ale především **špatná srovnatelnost výsledků jednotlivých měst mezi sebou***

Výzkum začal být vzápětí aplikován v dalších městech, zapojených do KSP. V roce 1996 v Pardubicích a Ostravě, v roce 1997 v hlavním městě jako Analýza pocitu bezpečí na území hlavního města Prahy se souborem 1830 obyvatel. V roce 1999 byl proveden stejný

2 Publikace z výzkumu vyšla v roce 1994 v edici IKSP jako „Večerka, Štěchová, Holas: Hodnocení kriminální situace ve městě z pohledu občana“.

výzkum na území hl. m. Prahy, s počtem 2000 respondentů vybraných kvótní metodou. Tato „Analýza“ byla zároveň jedním z podkladů při zpracovávání Koncepce prevence kriminality hl. m. Prahy.

V roce 2002 proběhl, opět ve spolupráci Odboru prevence kriminality MV ČR a Institutu pro kriminologii a sociální prevenci³, srovnávací výzkum měst nadprůměrně zatížených sociálně patologickými jevy.

Cílem výzkumu „**Pocit bezpečí obyvatel ve vybraných městech ČR**“ bylo zjistit aktuální názory obyvatel dvanácti vybraných měst na bezpečnostní situaci v jejich městě, na úroveň kriminality, míru ohrožení a rozsah viktimizace. Vedle otázek společných všem zkoumaným městům byly do výzkumu zařazeny i otázky specifické pro jednotlivá města, které by měly umožnit srovnání s předchozími výzkumy. Terénní sběr dat proběhl v následujících městech: Břeclav (530 respondentů), Nový Jičín (525), Česká Lípa (502), Pardubice (502), Karlovy Vary (534), Liberec (509), Karviná (518), Kopřivnice (530), Most (537), Přerov (542), Příbram (494) a Teplice (512). Celkem bylo dotázáno 6 235 respondentů. Město **Brno**, které nebylo do vzorku zařazeno, se rozhodlo provést paralelně průzkum stejného druhu na vlastní náklady, za použití stejné metodiky i výzkumného nástroje. Některá zjištění tedy bylo možno orientačně porovnat. Použitý dotazník opět naleznete v příloze.

2005 – první celoplošný výzkum na území ČR

Výzkum prováděl na zadání Odboru prevence MV Institut pro kriminologii a sociální prevenci, dotazováno bylo 1 100 respondentů z celé ČR (tedy spíše orientační vzorek). Výběr respondentů byl proveden kvótním způsobem (pohlaví, věk, vzdělání, kraj a velikost místa bydliště). Při formulaci dotazníku bylo čerpáno z předchozích deseti let zkušeností s tímto typem výzkumů, některé okruhy dotazování byly vypuštěny či přeformulovány, jiné naopak doplněny. **Okruhy dotazování byly následující:**

- Názory respondentů na příčiny vzniku zločinnosti
- Vliv vybraných sociálních jevů na vznik delikvence
- Skupiny s vyšším kriminálním potenciálem
- Vnímání změn ve výskytu kriminality
- Názory na činnost některých veřejných institucí
- Preventivní a represivní postoje respondentů
- Typy preventivních programů a jejich podpora
- Povědomí o konkrétní preventivní akci v okolí
- Názory a postoj občanů k vlastní bezpečnosti a ochraně vlastního majetku
- Pocit ohrožení protiprávním jednáním
- Viktimizace respondentů v průběhu posledního roku
- Ohlašování trestné činnosti Policii ČR

Postupně se k výzkumům tohoto typu přidávala další města včetně menších, např. Svítavy (2006). Dotazníky vznikaly na půdorysu dotazníků IKSP, vesměs s přidáním specifických komunálních otázek, zajímavých pro místní zastupitele a vedení radnic.

3 V IKSP v té době fungoval stálý výzkumný tým, věnující se výzkumům v oblasti prevence kriminality.

Reprezentativní výzkum IKSP 2012

Po zkušenostech s řadou již jmenovaných průzkumů bylo v roce 2012 přikročeno k velkému demoskopickému výzkumu, reprezentativnímu pro území ČR, včetně reprezentativity za jednotlivé kraje. Vzorek přesáhl 3 000 respondentů.

Dotazovány byly tyto problematiky:

- Odpovědnost státu za vybrané oblasti veřejného života
- Hodnocení soudů, státních zastupitelství, radnic, městské policie
- Vnímání a hodnocení policie, jejího postavení a úkolů
- Jaké společenské faktory dle respondentů ovlivňují kriminalitu
- Zasažení a pocit ohrožení občanů kriminálními činy
- Občan jako svědek a oběť
- Opatření ke zvýšení vlastního bezpečí (preventivní chování)
- Důvěra občanů v konkrétní preventivní aktivity obcí/státu

Výzkumné poznatky byly shrnuty v publikaci IKSP „Stát a občan v prevenci kriminality“ (IKSP 2013).

Současnost: Výzkum 2017 a související omnibusové výzkumy

S odstupem pěti let bylo ve spolupráci OPK MV a IKSP dohodnuto výzkum z roku 2012 zreprodukovat za použití maximálního množství shodných položek. Finanční krytí poskytuje Odbor prevence, všechny výzkumy zajišťuje totožná agentura, vzešlá z výběrového řízení. Po dobu čtyř let (2017 až 2020) je výzkum názorů veřejnosti plánováno realizovat opakovaně, kdy v letech 2017 a 2020 byl (resp. bude) realizován „velký“ výzkum (3 000 respondentů, obsáhlý dotazník), v mezidobí v letech 2018 a 2019 pak omnibusová šetření (1 000 respondentů, dotazník redukovaný na zhruba deset položek). Součástí výstupů z výzkumu v roce 2020 bude zároveň srovnání mezi odpověďmi na jednotlivé otázky v dílčích výzkumech a prezentace trendů v názorech obyvatel ČR.

Publikace, kterou právě čtete, je výstupem z první dvojice výzkumů, tedy vstupního výzkumu na velkém vzorku z roku 2017 a omnibusového šetření z roku 2018.

II.

Výzkum názorů veřejnosti na bezpečnost a prevenci

II.1. Cíle, metodologie a vzorek

Cílem celého cyklu výzkumů je, jak již bylo uvedeno, zjištění názorů a postojů obyvatel na otázky spojené s problematikou kriminality a její prevencí. Především se výzkum soustředil na znalost preventivních aktivit, hodnocení bezpečnostních složek, na názory a postoje občanů týkající se vlivů na kriminalitu a přístupu k vybraným tématům.

Vzhledem k tomu, že výzkum je financován Ministerstvem vnitra, byla zvláštní pozornost zaměřena na činnost Policie ČR. Předně byly mapovány názory respondentů na policisty, a to od názorů na jejich počty, zaměření, vybavení, povahové a komunikační vlastnosti až k jejich materiálnímu ohodnocení. Dotazy se dotkly i otázek, do jaké míry by se měli policisté zabývat preventivní prací a do jaké míry je vhodné naopak do profesionální policejní práce zařazovat laický prvek dobrovolníků.

Samostatná pozornost byla věnována různým pohledům na otázky prevence. Respondenti se vyjadřovali jednak k významu různorodých preventivních programů, které jsou uskutečňovány ve veřejném prostoru, jakož i k preventivním aktivitám, které sami uskutečnili na ochranu svého zdraví a majetku.

Bez zajímavosti nejsou ani výsledky, které vypovídají o stupni sociální distance mezi respondenty a některými zařízeními veřejného zájmu (kulturní středisko pro minority, policejní stanice, výchovný ústav pro mládež, kontaktní centrum pro drogově závislé apod.). Do stejné kategorie spadá i otázka na to, zda podle mínění respondentů mají některé sociální skupiny větší podíl na trestné činnosti, nežli ostatní.

Kontinuálně se již od roku 1995 v IKSP věnujeme i pocitu ohrožení vybranými delikty. Dalším zajímavým tématem jsou předpokládané chování respondenta jako svědka trestného činu, jak ve fázi přímého setkání s trestným činem, tak pozdějšího svědectví. Naopak již v aktuálních výzkumech není zkoumáno zasažení kriminalitou (viktimizace), jako v minulém období – této otázce věnoval IKSP samostatný rozsáhlý výzkum (Roubalová a kol., 2019).

Za „vybraná témata“ byly zvoleny problémy, dlouhodobě ve společnosti diskutované a do značné míry spadající do rezortu vnitra. Jde o postoje veřejnosti k regulaci prostituce a názory na způsob, kterým by se měl stát postavit k otázce migrace, tedy jakému typu příchozích by byli občané ochotni na našem území poskytnout azyl.

Dotazník, použitý při hlavním výzkumu, byl sestaven především na základě minulých výzkumů tak, aby bylo možno některá data porovnávat a usuzovat tak na vývoj popisovaného jevu. Tvorba dotazníku probíhala v úzké spolupráci s Odborem prevence (OPK) Ministerstva vnitra ČR, který zároveň nechal zpracovat připomínky k tomuto výzkumnému nástroji od resortů a institucí, zastoupených v Republikovém výboru pro prevenci kriminality. Řada návrhů byla poté zapracována do finální podoby výzkumného nástroje.

Výzkum byl proveden metodou CAPI - osobního dotazování („face to face“) s využitím počítače na reprezentativním vzorku obyvatel ČR ve věku 15 let a výše. Kvótními znaky pro výběr vzorku bylo: pohlaví, věk, vzdělání, kraj a velikost místa bydliště.

Požadavkem byl vzorek minimálně tří tisíc respondentů, provádějící agentura jich nakonec po vyčištění souboru zařadila 3 019.

II.1.1. Omnibusový výzkum 2018

Rok po provedení hlavního výzkumu proběhlo omnibusové dotazování na určitá témata z hlavního výzkumu. Dotazník obsahoval deset položek, vybraných opět na základě představ OPK MV ČR. Vzorek v tomto případě, jak je obvyklé u omnibusových průzkumů, činil 1 000 respondentů. Dotazování bylo uskutečněno stejnou metodou jako v hlavním výzkumu. Zjištěné poznatky z této akce jsou zařazeny přímo v textu, s cílem umožnit plastické srovnání dat z první a druhé (omnibusové) fáze výzkumu a posoudit případné posuny v názorech. Oba dotazníky jsou zařazeny jako příloha této studie.

II.1.2. Struktura vzorku

V následujících tabulkách přinášíme složení vzorku jak podle kvótních znaků, tak podle dalších charakteristik.

Tabulka 1: Struktura vzorku – pohlaví, věk, vzdělání

		Absol. četnost	%
Pohlaví respondenta	Muž	1 466	49
	Žena	1 553	51
Věk	do 29 let	295	22
	30-44 let	374	28
	45-59 let	314	23
	60 let a více	357	27
Vzdělání	ZŠ a SŠ bez maturity	1 590	53
	SŠ s maturitou	1 042	35
	VŠ	387	13

Tabulka 2: Struktura vzorku - velikost místa bydliště

Počet obyvatel	% zastoupení na populaci ČR*	Reálný počet respondentů
Do 499	8	215
500-1 999	19	444
2 000-4 999	12	479
5 000-19 999	18	567
20 000-99 999	22	667
Přes 100 000	21	647
Celkem	100	3 019

* Vychází ze statistik ČSÚ 2017

Tabulka 3: Struktura vzorku - kraje

Kraj	% zastoupení na populaci ČR*	Reálný počet respondentů
Praha	12	407
Středočeský kraj	12,5	344
Jihočeský kraj	6	217
Plzeňský kraj	5,5	160
Karlovarský kraj	3	156
Ústecký kraj	8	250
Liberecký kraj	4	96
Královéhradecký kraj	5	187
Pardubický kraj	5	165
Kraj Vysočina	5	171
Jihomoravský kraj	11	209
Olomoucký kraj	6	106
Zlínský kraj	6	177
Moravskoslezský kraj	12	374
Celkem	100	3 019

* Vychází ze statistik ČSÚ 2017

Tabulka 4: Struktura vzorku - ekonomické postavení %

Zaměstnanec v dělnické profesi - dělník, prodavač, řidič atp.	30
Zaměstnanec v odborné profesi - úředník, technik, zdravotník, právník ap.	27
Student, učeň	8
Důchodce	22
Nezaměstnaný pobírající dávky podpory v nezaměstnanosti	2
Nezaměstnaný nepobírající dávky podpory v nezaměstnanosti	1
Žena v domácnosti (na mateřské dovolené)	3
Soukromý podnikatel (OSVČ)	7
Celkem	100

Tabulka 5: Struktura vzorku – příjmová skupina %

		Do které příjmové skupiny patří domácnost respondenta (Kč)						
		méně než 9 200	9 201 – 15 000	15 001 – 22 000	22 001 – 30 000	30 001 – 50 000	50 001 a více	Neví/ neodp.
	%	2	9	13	21	27	7	22
pohlaví	Muž	2	8	14	20	27	7	22
	Žena	2	11	12	21	26	7	21
Věk	do 29 let	4	3	9	17	23	6	37
	30-44 let	3	4	10	19	38	10	17
	45-59 let	1	4	12	21	34	8	20
	60 let a více	1	24	22	24	12	2	15
Vzdělání	ZŠ a SŠ bez maturity	3	11	15	24	22	3	22
	SŠ s maturitou	1	9	11	18	33	9	19
	VŠ	1	4	8	14	29	18	27

Tabulka 6: Struktura vzorku – rodinný stav

Rodinný stav	%
Ženatý, vdaná	50
Vdovec, vdova	6
Rozvedený, rozvedená	13
Svobodný (nikdy ženatý, nikdy vdaná)	24
Trvale v partnerském svazku	7

Tabulka 7: Struktura vzorku – počet členů domácnosti

Počet členů	Absol. čet.	%*
1	530	17,6
2	1 152	38,2
3	612	20,3
4	539	17,9
5	166	5,5
6	15	0,5
7	3	0,1
13	2	0,1
Celkem	3 019	100,0

*Pro malou četnost některých kategorií uvádíme relativní četnost s přesností na desetiny

Tabulka 8: Struktura vzorku – typ zástavby

Respondent bydlí:	Absol. čet.	%*
V rodinném domku	1 049	34,7
V řadovém domku, dvojdomku apod.	192	6,4
V bytě v panelovém domě	1 120	37,1
V bytě v činžovním/cihlovém domě	611	20,2
Ubytovna	19	0,6
Jiný typ bydlení	27	0,9
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A	1	0,0
Celkem	3 019	100,0

*Pro malou četnost některých kategorií uvádíme relativní četnost s přesností na desetiny

III.

Analýza výzkumných dat

III.1. Prevence kriminality

III.1.1. Znalost preventivních akcí v místě bydliště

Ačkoli řada kladených otázek směřovala spíše na nazírání určitých jevů v teoretické rovině, zaměřili jsme se i na osobní zkušenosti dotázaných s konkrétními preventivními programy či preventivními opatřeními. Úmyslně jsme dotazník uvedli právě otázkami, které se týkají konkrétních zkušeností respondentů z místa bydliště. Zajímalo nás tedy, zda respondenti vědí o nějakém programu či opatření, které bylo (nebo je) realizováno v jejich okolí. Současně jsme ty respondenty, kteří se v tomto smyslu vyjádřili kladně, požádali, aby nám sdělili, o jaký program se přesně jednalo.

Ukázalo se, že obecné povědomí o preventivních programech a opatřeních realizovaných v České republice není vysoké. Pouze 18 % dotázaných totiž uvedlo, že o nějakém preventivním programu či akci ve svém okolí skutečně ví. O něco větší podíl osob, které vědí o konkrétních preventivních programech ve svém okolí, byl mezi mladšími lidmi než mezi staršími a také mezi lidmi vysokoškolsky vzdělanými. Dosažený výsledek potvrdil i omnibus 2018, kde procento informovaných respondentů ještě vzrostlo.

Tabulka 9: Povědomí o nějaké preventivní akci v okolí (%)

	ANO
2005	10
2012	9
2017	18
2018	22

Své výrazné opodstatnění zde má pochopitelně hledisko kraje, z něhož daný respondent pochází. Vzhledem k tomu, že prevence kriminality je v různých krajích rozvíjena na různé úrovni a rozličnými formami, je možné do určité míry předpokládat, že respondenti z oblasti, kde je prevenci věnována větší pozornost, by díky tomu teoreticky mohli mít o konkrétních programech přeci jen silnější povědomí. Určité rozdíly mezi jednotlivými kraji se zde skutečně projevily, avšak je obtížné je vysvětlit. Co je ale zajímavější, výčet krajů s nejvyšším podílem informovaných občanů je zcela totožný jako v roce 2012. Lze tedy soudit, že v některých regionech je buď skutečně preventivních projektů více, nebo – což je možná stejně důležité – jsou občanům lépe představené. Podrobně pak k mezikrajovým rozdílům v samostatné kapitole.

Na místě je přirozeně námitka, že odpovědi na výše uvedenou otázku nám mnoho nenapoví o tom, jaký konkrétní druh nebo typ programu či opatření respondenti z vlastní zkušenosti znají, a zda se skutečně jedná o aktivitu, kterou můžeme mezi opatřeními kriminální prevence zařadit. I proto jsme ty respondenty, kteří na uvedenou otázku odpověděli kladně, požádali, aby nám formou volné odpovědi sdělili, o jaké preventivní opatření či program se přesně jednalo. Jejich výpovědi lze stručně popsat následujícím způsobem (upozorňujeme, že procenta jsou vypočítána jen za ty respondenty, kteří na tuto otázku odpovídali, a zároveň, že součet odpovědí nedává 100 %, neboť někteří respondenti uváděli i více možností). Jedná se o výpovědi přibližně pětiny celkového vzorku dotázaných.

Tabulka 10: Pokud slyšel/a aspoň o jedné, o jakou preventivní aktivitu šlo? (N=278)

	2012 (%)
kursy sebeobraný	21
akce a přednášky pro školy	19
besedy pro důchodce	12
beseda s občany	8
plakáty	6
přednášky na téma kriminalita a jak jí předcházet	6
přednášky o drogách a alkoholismu	5
prevence kriminality	4
na radnici	4
Den policie	4
terénní pracovníci pro drogově závislé	3

Šetření z roku 2012 jako nejznámější aktivitu pro občany ukázalo kurzy sebeobraný, následované školními akcemi a besedami pro občany. V současnosti si čtvrtina až třetina (z informovaných respondentů) vybaví na prvním místě různé formy dohledových činností, ať již vykonávaných fyzicky, nebo technicky. Druhou nejznámější preventivní aktivitou jsou přednášky pro mládež, pravděpodobně ty uskutečňované ve školských zařízeních. Zná je zhruba stejné procento lidí, jako v minulém výzkumu. Na kurzy sebeobraný si vzpomnělo jen několik procent z odpovídajících, navíc se tento podíl meziročně snížil na polovinu.

Tabulka 11: Pokud slyšel/a aspoň o jedné, o jakou preventivní aktivitu šlo? (N=545)

	2017 (%)	2018 (%)
dohledová služba (hlídky, asistenti, kamery)	26	30
přednášky pro děti a mládež	17	16
prevence nežádoucích jevů	10	7
dopravní prevence	9	5
ochrana majetku	7	6
kurzy/školení sebeobraný	6	3
besedy s policií	6	7
besedy o závislostech	5	7
přednášky pro seniory	5	8
den s policií/záchranáři	3	2
přednášky a osvětové akce	3	-
osvěta v médiích	3	4

První dobrou zprávou z porovnání s minulým výzkumem (2012) tedy je, že stoupá podíl lidí, kteří slyšeli o některé preventivní akci. Oproti posledním šetřením stoupl jejich podíl dvojnásobně. Může to být způsobeno jak vyšší frekvencí podobných programů, tak jejich větší viditelností a propagací. V řadě obcí, včetně těch nejmenších, jsou vedením

radnic využívány moderní metody šíření informací, od prostého rozesílání textových zpráv o novinkách v obci, přes profesionálně vedené webové stránky až po šíření informací pomocí sociálních sítí.

Z občanů, kteří uvedli, že o nějaké akci ve svém sousedství věděli (tedy 545 osob), se jich 39 % nějakou formou akce účastnilo. Ostatních (330 osob) jsme se následně dotázali, proč se do akce nezapojili. Z nich se necelá třetina o tyto záležitosti buď nezajímá, nebo nevěří v jejich smysl. 40 % neúčasti představují časové nebo zdravotní důvody. Zbylá část uvedla pestrou škálu jiných důvodů, nejčastěji ten, že akce nebyla určena pro jeho věkovou skupinu.

Tabulka 12: Důvod neúčasti na preventivní akci (%), (N=330)

nezajímám se o to	22
zajímají mě, ale neměl/a jsem čas	28
nemám na takové aktivity zdravotní předpoklady	12
nemyslím, že by takové akce měly smysl	7
jiný důvod	31

III.1.2. Zapojení dobrovolníků do preventivních činností

Stejně jako v jiných oblastech života obce, komunity či sousedství, lhostejno jaké pojmennování zvolíme, je i prevence negativních jevů do značné míry závislá na dobrovolnické činnosti. Není to možná tak zřetelné, jako u dobrovolných hasičů, sportovních trenérů mládeže či vedoucích zájmových kroužků, nicméně profesionálové zastanou pouze část spektra preventivních činností. Nechme nyní stranou péči o volný čas mládeže, o čemž byla řeč výše. Již v roce 2012 nás zajímalo, zda vůbec, a pokud ano, v jakých dalších oblastech prevence by mohli dobrovolníci z řad občanů fungovat.

Na otázku, „*Myslíte si, že je vhodné, aby obce při své preventivní činnosti zapojovaly dobrovolníky z řad občanů?*“, odpovědělo v roce 2012 „ANO“ 37 %, zatímco v roce 2017 již 58 % dotázaných. Nepochybným pozitivem je tedy fakt, že výrazně stoupl podíl zastánců zapojování občanů do prevence v obci, a to o téměř dvacet procentních bodů. Je mezi nimi poněkud více žen a lidí mezi 30 a 44 lety.

Na příkladech z jiných oblastí života vidíme, že stoupá zájem lidí o dění v jejich obci, sousedství, regionu. Především lidé nižšího středního věku, kteří dospívali v posledních dvou dekádách, si uvědomují, že příjemné, inspirativní a bezpečné prostředí pro ně a (hlavně) jejich děti nevznikne jen péčí státu a samosprávy, ale i jejich vlastním přičiněním.

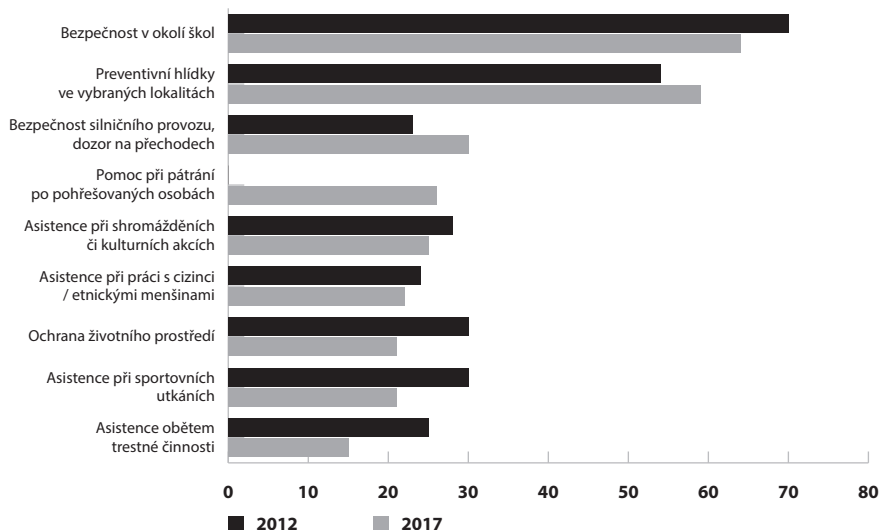
Tabulka 13: Které činnosti by měli dobrovolníci především provádět? (%), (Vyberte maximálně tři možnosti)

	2012	2017
Bezpečnost v okolí škol	70	64
Preventivní hlídky v ulicích či jiných vybraných lokalitách	54	59
Bezpečnost a plynulost silničního provozu, dozor na přechodech	23	30
Pomoc při pátrání po pohřešovaných osobách	x	26
Asistence při jiných významných shromážděních či kulturních akcích	28	25
Asistence při práci s cizinci nebo etnickými menšinami	24	22
Ochrana životního prostředí	30	21
Asistence při sportovních utkáních	30	21
Asistence obětem trestné činnosti	25	15
N =	1136	1751

Nežádanější aktivitou je, stejně jako v předchozím výzkumu, **zajišťování bezpečnosti v okolí škol**, následované dohlížením na pořádek na veřejných prostranstvích. Zhruba čtvrtina odpovědí se týká pomoci při pátrání po osobách a asistence na veřejných shromážděních. Nejméně často je působnost dobrovolníků viděna v asistenci obětem, což je vlastně v pořádku, neboť se jedná spíše o kvalifikovanou práci odborně vyškoleného subjektu.

Sportovní utkání (respektive neukáznění fanoušci) mohou představovat i jisté ohrožení pro dobrovolníky, a tak i zde je „pro“ pouze pětina odpovídajících. Zcela totožné je vnímání pozice dobrovolníků při ochraně životního prostředí. Ve všech posledně zmíněných oblastech je podíl souhlasných názorů nižší, než v roce 2012, což ale může být zapříčiněno faktem, že byla do dotazníku přidána varianta „pátrání po pohřešovaných osobách“, pro niž se vyslovila více než čtvrtina z těch, kdo považují zapojení dobrovolníků za užitečné.

Graf 1: Využití dobrovolníků v prevenci

III.1.3. Hodnocení preventivních programů

Není pochyb o tom, že kriminalitě je možno předcházet různými způsoby. Po celém světě jsou dnes realizovány stovky programů, jejichž cílem je právě prevence kriminality či jiných forem sociálně deviantního chování. Tyto programy vycházejí z často velmi rozdílných filozofií a do značné míry se liší i způsoby a metody, jimiž se kýženého cíle snaží dosáhnout. O efektivitě jednotlivých typů se přitom i mezi odborníky vedou spory. Výzkumy, zabývající se speciálně měřením skutečné účinnosti jednotlivých programů, jsou dosud spíše výjimkou, a to i přesto, že potřeba evaluačních výzkumů je v odborné literatuře dlouhodobě vyzdvihována (viz např. Farrington 1997).

V české odborné produkci sice některé studie existují, zabývají se ale především konkrétními typy prevence (např. primární prevence závislosti – Miovský a kol., 2015). Lidé, kteří jsou zodpovědní za výběr a realizaci jednotlivých preventivních programů, se tak za této situace často rozhodují o tom, co může být v předcházení kriminalitě v jejich regionu účinné, spíše podle vlastního přesvědčení a profesních znalostí, než na základě skutečných empirických důkazů.

Evaluace se třídí do různých kategorií. Autoři rozlišují typy evaluace z hlediska práce s výsledky evaluace, z hlediska hodnocených fází nebo využívají výzkumná rozdělení. Světová národní organizace (WHO, 2000) rozděluje šest hlavních typů evaluace: evaluace formou analýzy potřeb; evaluace procesu; evaluace nákladů; evaluace spokojenosti klientů; evaluace výsledku; ekonomická evaluace. Každý typ evaluace se zaměřuje na zodpovězení určitých otázek, které jsou určující pro zvolení správného typu evaluace. Jednotlivé typy evaluací na sebe mohou navazovat, obvykle probíhá evaluace zaměřená na analýzu potřeb, která postupně přechází k evaluaci procesu či nákladů. K evaluaci výsledku a k ekonomické evaluaci se většinou přistupuje později.

Lze předpokládat, že podobně jako názory odborníků na účinnost jednotlivých typů programů se liší i názory veřejnosti. Otázka, kterým programům lidé věří, a které naopak pokládají za neefektivní či dokonce za zcela zbytečné, je přitom velmi důležitá, neboť mají-li být do prevence investovány prostředky z veřejných financí, je podstatné, aby občané sami pokládali tyto investice v zásadě za smysluplné. Zároveň je ovšem nutné pamatovat i na to, že sympatie veřejnosti ve vztahu k určitému typu programu se **nemusí vždy shodovat** se skutečnou efektivitou takového programu, a tak by názory občanů neměly být nikdy výhradním argumentem, proč některé programy finančně podpořit, zatímco jiné nikoli. Úkolem odborníků by pak přirozeně mělo být informace o empiricky ověřené účinnosti různých typů programů veřejnosti soustavně a vhodnou formou předkládat.

V našem výzkumu jsme respondenty v souvislosti s tímto problémem oslovili způsobem, který se osvědčil již v některých dřívějších studiích Institutu pro kriminologii a sociální prevenci⁴. Respondenti dostali při výběru k dispozici seznam, který obsahoval celkem 25 typů nejrůznějších (v praxi skutečně uplatňovaných) programů. Rozhodnout měli na tra-

4 Srov. např. Holas, J., Večerka, K.: Preventivní aktivity v názorech obyvatel měst. Praha, IKSP 2003.

diční čtyřbodové škále, zda jsou níže uvedené aktivity významné pro snížení kriminality. Následující pořadí je dáno průměrem na této škále. Zajímavé rovněž je vytipovat nejčastěji odmítané programy – podíl rezolutních odmítnutí ukazuje pravý sloupec tabulky.

Tabulka 14: Považujete následující aktivity za prospěšné a účinné pro snížení kriminality? (Průměr na škále 1 = Ano, určité; 2 = Spíše ano; 3 = Spíše ne; 4 = Určité ne)

	průměr	určité NE (%)
1. více pěších hlídek policistů v ulicích	1,54	1,5
2. sledování veřejných prostranství kamerami či fotopastmi	1,69	2,4
3. zlepšení veřejného osvětlení v obci	1,71	2,2
4. dlouhodobá systematická práce s rizikovou mládeží	1,73	2,8
5. aktivity obecní policie (nebo její zřízení tam, kde dosud nepůsobí)	1,75	1,9
6. podpora organizací sdružujících mládež (Skaut, Pionýr, ochránci přírody, hasiči atd.)	1,77	3,4
7. zřízení nové stanice policie ČR nebo posílení stávající	1,80	2,4
8. podpora preventivních aktivit na školách	1,81	2,5
9. zřizování hřišť a sportovišť a dalších zařízení pro trávení volného času	1,81	4,2
10. programy pro práci se sociálně slabými a problémovými rodinami	1,84	3
11. podpora protidrogových zařízení	1,86	4,6
12. zavedení systému důraznějšího postihu rodičů za nezvládnutí výchovy dětí	1,87	4,4
13. přednášky policie na školách	1,88	3,0
14. zavedení asistentů prevence kriminality a domovníků ve vyloučených lokalitách	1,88	4,2
15. lepší informovanost občanů o možnostech předcházení kriminalitě	1,91	2,7
16. podpora programů pro snižování nezaměstnanosti	1,92	5,1
17. podpora programů na pomoc propuštěným vězňům	1,93	4,1
18. podpora poradenství v oblasti finanční gramotnosti	1,95	4,2
19. širší uplatňování alternativních trestů (tedy trestů nespojených s uvězněním)	2,00	5,9
20. zřizování poraden a linek důvěry	2,04	5,1
21. integrační programy pro cizince	2,10	8,8
22. preventivní aktivity pro seniory	2,12	8,9
23. integrační programy pro Romy	2,12	9,5
24. rozšíření množství a kapacity věznic, aby bylo možno uvěznit více pachatelů	2,14	9,3
25. podpora vytváření občanských hlídek, tzv. domobrany, v místě bydliště	2,17	10,1

Vycházíme-li z dosaženého průměru na škále, dominantně nejpodporovanější strategií ze strany občanů je **větší množství pěších hlídek policie**. V minulých výzkumech se tato problematika nacházela také na špičce oblíbenosti, avšak zastíněna projekty na řešení nezaměstnanosti. I na dalších dvou místech nalézáme typickou situační prevenci, tedy **osvětlení** a **kamery**. Vysoká je ale i podpora práce s rizikovou mládeží a podpora kvalitně utvářeného volného času mládeže (ať již organizovanou formou, nebo vytvářením možností pro sport).

Existuje však i skupina respondentů, kteří investice do volného času mládeže nepovažují za relevantní preventivní strategii. Obecně lze říci, že v případě této otázky nelze nalézt závažnější rozdíly mezi jednotlivými sociodemografickými skupinami.

Jako nejméně prospěšné a účinné jsou viděny (poměrně překvapivě) aktivity pro seniory, dále integrační programy pro Romy a cizince, rozšiřování věznic (které skutečně na stav kriminality nepůsobí) a sousedské hlídky. V tomto hodnocení nacházíme paradox v tom, že zároveň jsou Romové a cizinci vnímáni jako kriminálně rizikové skupiny (viz dále), takže by integrační programy měly být majoritou spíše vítány. Což ale nejsou.

V průměru u jednotlivých položek neodpovědělo 2–3 % dotázaných. Výjimku tvoří občanské hlídky, kde se nevyjádřilo 7,3 %, a asistenti prevence (5 %). Větší podporu mají domobrany v nejmenších a malých obcích (74 % Ano / Spíše ano, průměr je 69 %). Je to vcelku logické, neboť v malém kolektivu lidí, kteří se dobře znají a jsou v blízkém kontaktu, lze snáze se domluvit a eliminovat případné excesy některého z členů hlídek.

Mimochodem, tato preventivní strategie byla především v devadesátých letech v zahraničních pramenech prezentována jako zajímavý příspěvek k posílení bezpečnosti lokálních sousedství „zevnitř“. V našem prostředí však sousedské hlídky nikdy popularitu nezískaly; jak názory veřejnosti, tak profesionálů byly vesměs negativní. Například v roce 2000 pouze desetina oslovených manažerů prevence soudila, že jde o jednoznačně dobrou preventivní aktivitu (Večerka & Holas, 2001, str. 48).

V předchozích výzkumech jsme otázku formulovali tak, že ze seznamu podobných opatření vybírali respondenti 5 neúčinnějších⁵. V roce 2005 by z nabízených preventivních programů omezování kriminality občané nejčastěji podpořili:

- programy na snižování nezaměstnanosti (58 %)
- zvýšení množství policistů na ulici (45 %)
- zavedení většího počtu bezpečnostních kamer (31 %)
- systém důraznějšího postihu rodičů za nezvládnutí výchovy (30 %)
- léčbu drogově závislých (28 %).

Pětina až čtvrtina občanů by podpořila programy, zaměřené na děti a mládež – jejich volný čas a výchovu. Za nejméně důležité považovali - podobně jako dnes - rozšiřování množství a kapacity věznic, vytváření domobrany a „kulturní a vzdělávací“ programy pro Romy.

V roce 2012 by mezi pět opět jednoznačně nejvíce respondentů podpořilo preventivní programy pro snižování nezaměstnanosti (68 %). Tyto programy by podpořili především respondenti z krajů s vysokou mírou nezaměstnanosti, naopak nižší podporu tento preventivní program měl v Praze.

5 „Představte si, že jste předsedkyní (předsedou) vlády a máte rozhodnout, které preventivní programy omezování kriminality máte zvláště podpořit, aby využití prostředků bylo efektivní. Vyberte z následujícího seznamu pět nejdůležitějších“.

Dalšími preventivními opatřeními s vysokou podporou byly také programy k léčení drogově závislých (44 %), zvýšení počtu policistů na ulicích (39 %), větší množství bezpečnostních kamer do ulic (38 %) a nízkoprahové kluby pro rizikovou mládež (29 %). Více než čtvrtina oslovených zařadila mezi svoje „top five“ lepší osvětlení ulic (26 %) Naopak za nejméně důležité preventivní programy byly označovány osvětlové a charitativní akce, výzkum, a opět - vzdělávací programy pro Romy.

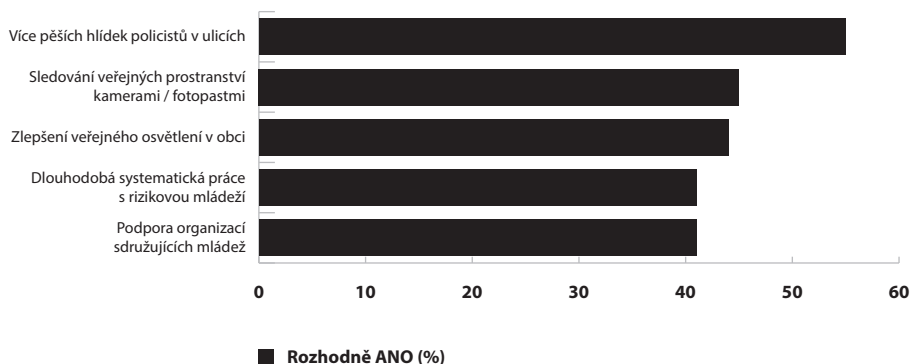
Pokud se pokusíme metodu „pěti nejdůležitějších“ simulovat volbou varianty „rozhodně ano“, dostáváme toto pořadí:

Tabulka 15: Preventivní projekty - pořadí dle „Rozhodně ano“ 2017

	Rozhodně ANO (%)
1. více pěších hlídek policistů v ulicích	55
2. sledování veřejných prostranství kamerami / fotopastmi	45
3. zlepšení veřejného osvětlení v obci	44
4. dlouhodobá systematická práce s rizikovou mládeží	41
5. podpora organizací sdružujících mládež (Skaut, Pionýr, ochránci přírody, hasiči atd.)	41

Pořadí je téměř totožné, jako při práci s průměrným hodnocením, s výjimkou aktivit městské policie, kde je jednoznačné „ano“ méně frekventované. Souvisí to s určitým způsobem ambivalentním vztahem k této bezpečnostní instituci. Nemalá část občanů městskou policii kritizuje pro jejich údajně malý přínos k veřejnému pořádku a přílišnému zájmu o „výdělečné činnosti“, především kontroly parkování. Ve výsledném průměru se ale ukazuje, že přínos městské policie k prevenci je podporován silněji, nežli tomu bylo dříve.

Graf 2: Nejpodporovanější preventivní projekty 2017

Zřetelně se v odpovědích projevil masivní **pokles nezaměstnanosti**⁶ v celorepublikovém měřítku, takže programy k jejímu snížení se objevují až ve druhé polovině žádoucích opatření. Do jisté míry to platí i pro protidrogové projekty, které se z velmi zásadního postavení „propadly“ až do průměru.

III.1.4. Současná opatření a prostředky k obraně sebe, členů domácnosti nebo majetku

Již v minulých výzkumných projektech bylo podstatnou ambicí dozvědět se, jaká opatření a jaké prostředky mají v současné době respondenti k obraně sebe či členů své domácnosti nebo svého majetku, respektive jaký prostředek a jaké opatření z naší „nabídky“ mají v současné době k dispozici. Můžeme rovnou říci, že nejfrekventovanější odpovědi se týkaly spíše opatření, která odpovídají nezbytné míře opatrnosti. Souhrnný přehled všech odpovědí přináší tabulka níže. V té opět nabízíme srovnání aktuální výzkumné akce s obdobnými výzkumy z minulých let.

Rok 2005 se vyznačoval stálými dozvuky vlny kriminality z konce devadesátých let, což se zřejmě projevilo i na ostražitějším přístupu občanů k vlastní bezpečnosti. Téměř všechny z námi předestřených preventivních postupů byly zřetelně častěji označeny jako užívané, nežli v roce 2017. Roli samozřejmě mohou hrát i metodologické aspekty a především velikost vzorku, který v dotčeném výzkumu činil pouze 1 000 respondentů. Proto se podrobnému srovnání nebudeme věnovat.

Při porovnání s rokem **2012** na první pohled zaujme několik výrazných snížení podílu (tyto momenty jsou v tabulce označeny kroužkem). Je vcelku snadno vysvětlitelné, že různá **mechanická zařízení** či alarmy pro ochranu vozidel proti krádeži jsou vystřídána novou generací těchto pomůcek, nejčastěji integrovaných přímo ve výbavě vozidla. To platí i pro bezpečnostní kódy na sklech. Do jisté míry lze obdobně pochopit i menší podíl osob, deklarujících použití **antiviru** ve výpočetní technice – běžný uživatel vychází z toho, že nějaký typ antivirové ochrany je již součástí operačního systému přístroje, a věc již sám speciálně neřeší. Obtížnější je pochopit fakt, že významně nižší podíl dotázaných zná bezpečně **telefonní číslo policejní krizové linky**; že by se tolik spoléhali na to, že nouzová telefonní čísla jim nabídne paměť jejich mobilního telefonu?

Značně se snížilo i zastoupení **majetkového pojištění** (udává jej pouze 41 % oslovených, v roce 2012 to bylo 70 %), tento poznatek by musel být konfrontován s údaji komerčních pojišťoven. Úrazové pojištění je přítomné na stabilní úrovni.

Povětšinou činí lidé běžná, možno říci **standardní provozní opatření**, aby ochránili svůj majetek a bezpečnost - patří mezi ně nepouštění cizích osob do domu či bytu, znalost umístění místní policejní stanice (60 %), uzamykání domu a vyhýbání se hloučkům podezřelých osob (48 %), stejně jako nebezpečným místům v místě bydliště (46 %).

Méně než třetina lidí uvádí vzájemné informování se o místě pobytu (i tento údaj od posledního výzkumu poklesl) a vzájemné dohlížení si na byt v rámci sousedství.

6 Průměrná míra registrované nezaměstnanosti (vykazovaná MPSV na základě evidence uchazečů o zaměstnání na ÚPČR) za rok 2012 činila 8,6 %, za rok 2017 4,3 %.

Z „materiálních“ opatření jsou to na prvním místě **bezpečnější vstupní dveře** (stabilně vykazuje kolem 40 % domácností), třetina dotázaných⁷ disponuje garáží (což nemusí být prvořadě bezpečnostní opatření, ale spíše posunutí komfortu bydlení na vyšší úroveň). Téměř třetina domácností má **psa**, kterého se nezděrahnají označit za hlídacího. Nejčastěji vlastnictví hlídacího psa uvádějí lidé se středním vzděláním bez maturity, bydlící v malých obcích.

Pětina respondentů také předchází „zbytečným“ nočním nepříjemnostem tím, že používají v noci raději automobil či taxi anebo raději v nočních hodinách nevycházejí, čtvrtina si chodí v noci naproti.

Poměrně málo často (pouze v jednotkách procent) respondenti investují do bezpečnostních prostředků, jako je **trezor, poplašné zařízení, mříže na oknech**, navíc jejich podíl od posledního výzkumu ještě poklesl. Také fotografie cenností nejsou příliš rozšířeným opatřením, aplikuje ho jen asi desetina dotázaných. Běžnou záležitostí nejsou ani **kursy sebeobran**y. K obraně osobní bezpečnosti vlastní střelnou zbraň asi čtyři procenta dotázaných, zatímco jiný obranný prostředek jako je sprej, boxer apod. vlastní šestina dotázaných, zejména té nejmladší věkové kategorie do 29 let. Mezi nejméně běžné zajišťovací prostředky patří využití bezpečnostní agentury či monitorování okolí domu či bytu bezpečnostní kamerou. To lze považovat za poněkud paradoxní, protože v posledních letech výrazně stoupla dostupnost a klesla cena těchto zařízení.

7 Znovu upozorňujeme na to, že v oblasti péče o automobil jsou relativní četnosti podílem z respondentů, kteří deklarovali užívání tohoto dopravního prostředku v jejich domácnosti.

Tabulka 16: Preventivní opatření pro zvýšení bezpečnosti zdraví a majetku (%)

	2005	2012	2017
nevpuští neznámé lidi do bytu, domu	77	56	60
ví kde je nejbližší stanice policie	92	52	60
zná bezpečně telefonní čísla krizové linky Policie ČR	58	80	52
důsledně uzamyká vchod do domu nebo má elektronický kód	88	61	48
vyhýbá se hloučkům podezřelých osob	84	48	48
vyhýbá se nebezpečným místům	74	42	46
má pojištění proti majetkové škodě	50	70	41
má bezpečnostní vstupní dveře	56	39	40
má pojištění proti úrazu	62	37	38
má počítač, mobilní telefon tablet zabezpečen běžným antivirem	x	73	36
má garáž	49	24	32
informují se navzájem o místě pobytu mimo domov	76	40	29
se sousedy si vzájemně dohlíží na byt	68	28	29
má hlídaciho psa	38	28	27
chodí si ve večerních hodinách se členy rodiny naproti	41	23	23
má v autě autoalarm, imobilizér, defend lock	33	41	22
ve večerních hodinách nevychází z bytu	41	19	20
večer či v noci více užívá auto nebo taxi	42	19	19
z důvodu bezpečnosti platí bezhotovostně	34	17	18
má jiný obranný prostředek (obrný sprej, paralyzér, boxer)	25	20	16
má počítač, mobilní telefon tablet zabezpečen nadstandardně	x	17	11
používá v autě mechanický zámek na volant	37	19	10
má nainstalované poplašné zařízení	9	14	8
má vyfotografovány cennosti pro případ odcizení, identifikace	8	10	8
má trezor	10	11	7
navštěvuje / navštěvoval/a kursy sebeobranu	10	7	6
má na oknech auta vyryto bezpečnostní číslo	15	19	6
monitoruje okolí bytu nebo domu bezpečnostní kamerou	2	7	5
má střelnou zbraň	5	4	4
má na oknech bezpečnostní fólii, mříže či jiné mech. zabezpečení	9	10	4
má najatou bezpečnostní agenturu	2	3	1

Napadne nás asi, že přístup k předcházení možných ohrožení se bude lišit nejen podle pohlaví a věku občana, ale i jeho dalších charakteristik. Nejprve tedy rozdíl genderové.

Tabulka 17: Preventivní opatření pro bezpečnost zdraví a majetku – muži a ženy (%)

	muž	žena
nevpuští neznámé lidi do bytu, domu	56	63
vyhýbá se hloučkům podezřelých osob	41	55
vyhýbá se nebezpečným místům	36	55
informují se navzájem o místě pobytu mimo domov	23	34
se sousedy si vzájemně dohlíží na byt	26	33
chodí si ve večerních hodinách se členy rodiny naproti	21	25
ve večerních hodinách nevychází z bytu	11	29
večer či v noci více užívá auto nebo taxi	16	22
navštěvuje / navštěvoval/a kurzy sebeobran	8	5
má střelnou zbraň	7	1

Tabulka zachycuje typy opatření, ve kterých pozorujeme největší rozdíly; jde většinou o „režimová opatření“ - technické prostředky se váží k bytu (domu) jako takovému, tudíž zde jsou odlišnosti malé.

Stejně jako v obdobných výzkumech na téma pocitu ohrožení kriminalitou (Krucichová 2016) se ukazuje, že muži jsou méně ostražití, jinými slovy bezstarostnější, nežli ženy. Všechny strategie vyhýbání se riziku napadení kriminalitou užívají častěji ženy, rozdíly jsou v některých případech markantní. Příkladem budiž vyhýbání se nebezpečným místům a/nebo večernímu pohybu venku. Z hlediska věku se v této otázce projevují některé charakteristické tendence odpovídající určitým fázím životního cyklu člověka. Vyhýbavé chování je tedy zároveň doménou občanů nad 60 let, z nichž tuto strategii volí 35 %; lidé pod dvacet let se takto chovají jen v necelé desetině případů.

Fakt, že mezi uživateli střelných zbraní dominují muži, asi nepřekvapí, tím spíše, že do této kategorie náleží i zbraně lovecké (což jest výrazně mužský koníček). Překvapující naopak je zjištění, že muži častěji vyhledávají různé kurzy sebeobran; zdálo by se, že nabídka podobného výcviku je zaměřena více na ženy.

Ve spolupráci s OPK jsme, jak již bylo uvedeno v úvodu, dotazník (který má své kořeny na počátku tisíciletí) doplnili a modernizovali. Proto do aktuální verze přibyly varianty reflektující nové trendy v trestné činnosti i její prevenci. Jak ukazuje tabulka, jde hlavně o rizika skrytá v bezbřehé internetové síti. Dodejme, že odpovědi na tyto položky pocházejí pouze od respondentů, kteří uvedli, že osobní počítač užívají.

Tabulka 18: Položky, zařazené pouze v aktuálním výzkumu 2017

	2017
nepouští domů podomní prodejce	61
neotevívá přílohy podezřelých e-mailů	54
nesdílí na internetu / sociálních sítích osobní údaje, choulostivé fotografie, informace o nepřítomnosti doma	43
na svém počítači má nastavena bezpečná hesla, která pravidelně mění	20
průběžně své děti upozorňuje na možná rizika na Internetu	15
má přehled o tom, co na internetu dělají děti (v jakých sociálních sítích se pohybují apod.)	13
má v autě instalováno GPS sledování	5
má předměty (jízdni kolo, elektroniku, cennosti ad.) označeny syntetickou DNA	3

První „nová“ varianta, **podomní prodejci**, je vlastně pouze rozpracovanou starší položkou „nepouštím neznámé lidi do bytu“. Tomu odpovídá i její stejně četné zastoupení, chová se takto šest respondentů z deseti. Pak již co do četnosti následuje základní „příkázání“ práce s elektronickou poštou, tedy neotevírat přílohy emailů, u nichž si nejsme jisti odesílatelem. Přesto se takto chová pouze něco přes polovinu odpovídajících, a navíc neopatrné chování není doménou starších uživatelů sítě: nejstarší věková skupina se sice chová trochu riskantněji, ale ani u ostatních respondentů nepřesahuje „neotevírání“ 60 %. Jinými slovy, téměř polovina lidí, pracujících s emailem, alespoň někdy otevře podezřelou přílohu.

Ještě méně je takových, kteří ze zásady nesdílejí na sítích citlivá data o svém soukromí. Již mnoho let se přitom v masových médiích objevují informace o tom, jak mohou například bytoví zloději zneužívat informaci o nepřítomnosti obyvatel obydlí, stejně jako kauzy týkající se například zneužívání intimních fotografií ze sociálních sítí, apod. Pouze v průměru pětina respondentů - uživatelů PC - se domnívá, že používá bezpečná hesla, navíc ale obměňovaná. V této položce je výrazně vyšší podíl kladných odpovědí u nejmladších respondentů do 29 let.

Starost o to, jak se chovají na Síti jejich potomci, je vhodnější nežli celkovým průměrem všech věkových skupin hodnotit podle odpovědí respondentů od 30 do 44 let, kteří jsou nejčastěji rodiči dětí v rizikovém věku. Z této „mladší střední generace“ své děti na možná rizika upozorňuje 27 % dotázaných, 24 % pak uvádí povědomí o pohybu svých potomků na Síti. Z opačného pohledu tedy zhruba tři čtvrtiny lidí středního věku nemá představu o tom, kde a jak jejich děti tráví čas ve virtuálním prostředí, a ani se nesnaží je v této otázce vzdělávat.

Označení cenných předmětů pomocí **syntetické DNA** patří mezi nejnovější technologické posuny v prevenci majetkové kriminality. Jak uvádí web Ministerstva vnitra, „forenzní značení představuje za pomoci unikátní technologie mikroteček s obsahem syntetického kódu DNA doplněné výstražnými prvky a ve spojení s rozsáhlou mezinárodní databází chráněných předmětů, silný nástroj při ochraně majetku a při jeho jednoznačné identifikaci. Jízdní kola označená a evidovaná v komplexním systému lze snadno, jednoznačně a rychle určit. Může je identifikovat každý, přečte-li si identifikační údaje. Ochranné prvky lze také

použit jako důkazní materiál. A každý tím podstatně zvyšuje šance a zároveň zkracuje dobu na navrácení věci. Nezáleží na tom, zda došlo ke ztrátě nebo odcizení, podstatné je, že je vysoká šance návratnosti označeného jízdního kola.“⁸ Náš výzkum ukazuje, že tato technika je velké části občanů neznámá, nebo ji nepovažují za potřebnou – využila ji jen tři procenta respondentů.

Jen o něco častější je vybavení **automobilu dohledovým systémem** na bázi satelitního GPS, který detekuje pohyb vozu a umožňuje jeho vypátrání v případě zmizení. Zatímco u flotilových, tedy firemních vozů (a především v nákladní přepravě) jde dnes o naprosto běžnou součást vybavení, v soukromé sféře ho využívá jen každý dvacátý uživatel automobilu (a to je navíc možné, že některá z takto vybavených aut jsou tzv. služební). Důvodem je zřejmě cena služby, která činí řádově několik tisíc korun ročně.

III.1.5. Vztah k veřejným zařízením a institucím

Ve veřejné debatě mnoha posledních let se periodicky objevuje znepokojení občanů z možného umístění nějakého „sociálně prospěšného zařízení“ či instituce v jejich lokalitě. Už mediální spekulace o existenci pouhého plánu na podobnou akci probouzí emoce, podpisové akce a nátlak na místní samosprávy. Plně se zde projevuje efekt, pro který má anglicky mluvící svět sarkastickou zkratku NIMBY⁹. Tedy přístup „ano, rozhodně je třeba budovat podobná zařízení, je to prospěšné... ALE: nikoli poblíž mého domu“. Otázku na přijatelnost takových institucí v místě bydliště jsme položili již v roce 2002 obyvatelům 12 vybraných měst ČR ve výzkumu pro MV ČR (Holas & Večerka, 2003). Cílem výzkumu bylo zjistit aktuální názory obyvatel dvanácti vybraných měst na bezpečnostní situaci v jejich městě, na úroveň kriminality, míru ohrožení a rozsah viktimizace.

Dotázaní občané se v dotazníku vyslovovali právě k hypotetické výstavbě různých institucí veřejných služeb a provozoven, jejichž chod může obyvatelům z různých důvodů vadit nebo v nich vzbuzovat obavy¹⁰. Vztah byl zkoumán na stupnici 1-6, kde poloha „1“ byla verbalizována jako „vůbec nevadilo“ a „6“ jako „silně vadilo“. Ochota připustit vybudování určité instituce poblíž bydliště ukazuje nepřímou na míru tolerance dotázaného a jeho pochopení potřeb veřejné sféry. Celkové pořadí, porovnání s výsledky za rok 2012 a tendenci v průměrném hodnocení ukazuje tabulka. Pořadí zařízení je určeno stupněm akceptace podle dosažené průměrné známky.

Bylo možno předpokládat – a také se to potvrdilo - že respondenti nejvíce přijímají to, co v podstatě **není nositelem žádné zásadní odlišnosti**, rizika nebo předsudku: nejméně často by jim proto vadil (jak v roce 2012, tak ve výzkumu 12 měst v roce 2002) domov důchodců, policejní stanice a křesťanský kostel či modlitebna. Naopak nejvíce odporu vyvolávalo hypotetické zřízení ubytovny pro bezdomovce, věznice nebo romského kulturního střediska.

8 Bliže viz <https://www.mvcr.cz/clanek/oznacovani-jizdnich-kol-pomoci-forenzniho-znaceni-je-dobrou-prevenci-odcizeni.aspx>.

9 „Not In My Backyard“ – tedy volně přeloženo „ne za mým plotem“.

10 *Vadilo by vám, kdyby ve vzdálenosti 5 minut chůze od Vašeho domu mělo vzniknout:*

V aktuálním výzkumu pozorujeme některé zajímavé jevy. Kromě **sportovního areálu**, kde šlo o metodologickou odlišnost (viz rámeček), došlo k signifikantnímu posunu k větší toleranci u centra pro nemocné AIDS; naopak klubovna pro mládež a v menší míře i klub nebo výchovný ústav si v hodnocení poněkud pohoršily. Že by se projevovaly reálné zkušenosti s fungováním podobných zařízení, nebo jde o jistou předsudečnou nedůvěru k chování mladé generace? U většiny zařízení však vliv věku respondenta nepozorujeme, výjimkou je zřízení klubu či diskotéky, kde projevují mladí respondenti významně pozitivnější přístup než osoby v důchodovém věku.

Oproti minulým výzkumům byly na přání zadavatele do dotazníku přidány další, aktuální položky - konkrétně **ubytovna pro sociálně vyloučené osoby** (velmi častý námět různých mediálních debat o tzv. „obchodu s chudobou“) a **ubytovací zařízení pro migranty**. Nepřekvapí asi, že tyto instituce se dostaly na pomyslný vrchol odmítaných, kdy na použité šestistupňové škále dosáhly průměru kolem hodnoty 5. Zařízení pro migranty by „silně vadilo“ 58 % dotázaných, pro srovnání ubytovna pro bezdomovce „pouze“ 41 %.

Velmi ilustrativní je případ **mešity**. V roce 2012, tedy před fenoménem „uprchlické krize“ byla mešita hodnocena nikoli snad pozitivně, ale umístila se na sedmém místě s průměrnou známkou odpovídající např. rockovému klubu. Pro kontext je důležité uvědomit si také, že období let 2010–2012 bylo z hlediska islamistických útoků v Evropě relativně klidné (největšími událostmi byly výbuchy v Moskvě a násilí v Toulouse). V současné době je muslimská modlitebna hlavním „strašákem“ populace (spolu s ubytovacím zařízením pro migranty a sociálně vyloučené). Mírně (na hranici signifikance) tolerantnější jsou nejmladší respondenti s průměrnou známkou 4,6; tentýž obrázek je u uprchlického zařízení a ubytoven. Nejstarší respondenti jsou naopak nejopatrnější.

Tabulka 19: Vadilo by, kdyby ve vzdálenosti 5 minut chůze od bydliště mělo vzniknout (průměr na škále 1 - vůbec nevadilo...6 – silně vadilo), řazeno dle pořadí r. 2017

	2017	2012	Pořadí 2012
1. domov důchodců	1,58	1,82	1
2. sportovní areál s bazénem (2017) / skateboardovou dráhou (2012)	1,91	2,83	5
3. policejní stanice	2,18	2,38	3
4. jídelna nadnárodního řetězce	2,32	2,84	6
5. kostel křesťanské církve	2,34	2,35	2
6. centrum pro lidi nemocné AIDS	2,97	3,71	9
7. volně přístupná klubovna pro mládež	3,34	2,68	4
8. středisko Probační a mediační služby	3,51	x	x
9. rockový klub nebo diskotéka	3,84	3,55	8
10. ústav pro duševně nemocné	4,00	3,77	11
11. kontaktní centrum pro ohrožené drogami	4,16	4,03	13
12. kasino s ruletou	4,18	3,73	10
13. výchovný ústav pro mládež	4,31	3,96	12
14. věznice	4,56	4,53	16
15. ubytovna pro zahraniční pracovníky	4,63	x	x
16. ubytovna pro bezdomovce	4,70	4,09	14
17. romské kulturní středisko	4,74	4,33	15
18. mešita	4,86	3,51	7
19. ubytovna pro sociálně vyloučené	4,96	x	x
20. zařízení pro migranty	5,08	x	x

Zvýrazněná položka „sportovní areál“ je praktickou ukázkou toho, jak může zdánlivě drobná odchylka ve formulaci otázky přinést zcela rozdílné výsledky. Jestliže sportovní areál představíme ve spojení s bazénem, jde o druhé nejméně odmítané zařízení z celého seznamu (hned po domově pro seniory). Je to pochopitelné, bazén je pro značnou část občanů vítané zkvalitnění občanské vybavenosti. Oproti tomu skatepark s sebou nese konotace zvýšeného hluku, koncentrace „podezřelých“ mladistvých, případně konzumace návykových látek; v předchozím výzkumu se tak umístil až na pátém místě. Je trochu úsměvné, že si tentokrát vyměnil pořadí s kostelem, jehož průměrná známka zůstala zcela stejná, avšak některá zařízení jsou hodnocena lépe, než dříve.

III.2. Policie a její hodnocení občany

O naprosto klíčové úloze policie při ochraně bezpečí a majetku občanů asi není třeba se obsáhleji rozepisovat. O tom, jak silně by se měla policie angažovat v prevenci kriminality, se vedou určité diskuse. Na jednom pólu můžeme pozorovat trend k chápání preventivní činnosti jako sféry policejní práce zcela rovnocenné reaktivním (represivním) činnostem, na opačném pak přesvědčení, že policejní sbory by měly své kapacity využívat primárně k řešení protizákonného jednání a preventivně působit především svou prostou přítomností

jako odstrašujícím faktorem. Bez ohledu na to je ale názor občanů na fungování policie důležitou složkou jejich pocitu bezpečí a důvěry ve stát jako takový. To je i důvodem, proč ministerstvo vnitra intenzivně sleduje postoje nejen k policii, ale i dalším státním institucím, souvisejícím s vymáháním práva (viz další kapitola).

Podle dlouhodobého šetření společnosti STEM důvěra v policii stoupá již od poloviny prvního desetiletí. Agentura se již od roku 1993 táže pomocí obecné otázky „Máte důvěru v naši dnešní policii?“

Obrázek 2: Důvěra v policii

Pramen: STEM, Trendy 1993-2017

„Důvěru v policii mají častěji lidé starší 60 let (71 %) a lidé s vysokoškolským vzděláním (71 %). Ze srovnání rozdílů podle věku v roce 2015 a nyní vyplývá, že se vydělila právě skupina lidí starších 60 let, u které se míra důvěry v policii zvýšila mnohem výrazněji než u ostatních věkových skupin. V případě vzdělání je patrné, že důvěryhodnost policie posílila hlavně mezi lidmi s nižším vzděláním“¹¹.

Dodejme, že stejný trend (tedy postupně se zlepšující postoj k PČR) prokazuje na svých datech i společnost CVVM.

Tabulka 20: Spokojenost s činností policie v místě bydliště podle CVVM (v %)

	2008	2010	2012	2014	2017
Velmi spokojen	7	7	9	10	16
Spíše spokojen	49	51	56	53	58
Spíše nespokojen	10	9	6	10	4
Velmi nespokojen	4	4	4	4	4

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v. v. i., Naše společnost

11 <https://www.stem.cz/duvera-verejnosti-v-ceskou-policii-trvale-roste/> 26. 7. 2017.

Pro účely výzkumu, který má primárně sloužit potřebám Ministerstva vnitra, používá IKSP pro poznání názorů občanů na policii mnohem strukturovanější baterii otázek. Vycházíme z předpokladu, že indikátorem vztahu občanů k určité instituci je hodnocení některých základních předpokladů, nezbytných pro zajištění funkčnosti této instituce. V konkrétním případě jsme se tedy respondentů ptali na jejich názory a postoje k jednotlivým charakteristikám policejního sboru a jeho příslušníků, a to z hlediska personálního, materiálního a ekonomického zajištění, z hlediska zákonných podmínek a také profesních a osobnostních předpokladů příslušníků policie pro výkon jejich povolání.

V nejobecnější rovině hodnotí dotazovaní občané nejčastěji (okolo necelých dvou třetin respondentů) jednotlivé zmíněné charakteristiky jako odpovídající, přiměřené či průměrné. Ti, kteří zastávají odlišný postoj od průměru, se dělí do dvou základních názorových skupin. První z nich spatřuje nedostatky spíše v oblasti zákonných podmínek a považují za nedostatečné spíše materiální, personální a ekonomické zajištění výkonu policejní práce (lze říci jakési obecné či objektivní podmínky). Příslušníci tohoto názorového proudu zároveň častěji lépe hodnotí profesní, povahové a osobnostní předpoklady příslušníků policie (tedy individuální či subjektivní předpoklady).

Druhou skupinu tvoří respondenti, kteří naopak zákonné, materiální, personální a ekonomické předpoklady výkonu služby považují za dobré (někdy až příliš dobré, tedy nadhodnocené, příliš vysoké apod.); ti pak mají tendenci častěji negativně posuzovat především profesní, povahové a osobnostní předpoklady a schopnosti policistů. Velmi obecně řečeno se tedy jedná o „obhájce“ policistů versus jejich „kritiky“.

Následující tabulky ukazují názory, zachycené ve třech posledních výzkumech. V první části se budeme věnovat oněm „objektivním“ charakteristikám.

Tabulka 21: Hodnocení podmínek policejní práce 1 (v %)

Domníváte se, že zákon chrání policisty při výkonu služby	Příliš moc	Přiměřeně	Příliš málo
2005	15	60	25
2012	9	73	18
2017	8	68	24
Domníváte se, že pravomoci policie jsou	Příliš velké	Odpovídající	Příliš malé
2005	16	50	34
2012	12	68	20
2017	11	66	23

N (2005) = 1 100, N (2012) = 3 080, N (2017) = 3 019

V roce 2005 bylo hodnocení v těchto položkách mnohem polarizovanější – jen 60 % hodnotí ochranu policistů jako dobře vyváženou, a jen polovina souhlasí s rozsahem jejich pravomocí. Ty naopak třetina respondentů považovala za malé. Novější výzkumy

naznačují, že nejméně dvě třetiny občanů mají ochranu i pravomoci policistů za správně nastavené. Aktuální výzkum naznačuje stoupající podíl lidí (nyní cca čtvrtina), kteří by v ochraně policistů i v jejich pravomocích „přitvrdili“.

Tabulka 22: Hodnocení podmínek policejní práce 2 (v %)

Domníváte se, že finanční ohodnocení práce policistů je	nadhodnocené	odpovídající	podhodnocené
2005	24	65	11
2012	9	68	23
2017	8	69	23
Domníváte se, že sociální jistoty policistů jsou	příliš velké	odpovídající	příliš malé
2005	32	60	8
2012	11	74	15
2017	14	70	16

V nejstarším průzkumu považovali občané finanční i sociální zabezpečení mnohem častěji za „nadstandartní“ (celá třetina měla výhrady k rozsahu sociálních jistot, čtvrtina považovala platy za nadsazené). Aktuálně, ve světle obecně stoupajících příjmů v ekonomice, má platy u policie za příliš vysoké jen necelá desetina dotázaných. Oproti počátku minulého desetiletí mírně stoupá nesouhlas s rozsahem sociálních jistot; lze to dát do souvislosti s jistou společenskou debatou o výsluhách, resp. podezření o jejich účelovém navyšování v některých případech.

Tabulka 23: Hodnocení podmínek policejní práce 3 (v %)

Domníváte se, že početní stavy policistů jsou	příliš vysoké	odpovídající	příliš nízké
2005	11	60	29
2012	5	59	36
2017	2	49	49
Domníváte se, že výzbroj a vybavení policistů je	dobrá	odpovídající	špatná
2005	19	51	30
2012	20	67	13
2017	33	57	10

Nejprve se zastavme u **technického vybavení** policie. To se objektivně zlepšuje, a tento trend je patrný i v názorech občanů. Zatímco v roce 2005 nevěřila v kvalitu výzbroje a výstroje bezmála třetina dotázaných, aktuálně je to jen každý desátý. Třetina jí má za vysloveně dobrou.

S **početními stavy policistů** je však spokojeno stále méně respondentů. V současnosti je již polovina občanů vidí jako příliš nízké, polovina za odpovídající; příliš vysoké

jsou počty policistů jen pro minimum dotázaných, ačkoli v roce 2005 to byla více než desetina. Je to poněkud paradoxní, vzhledem k kriminalita podle všech dostupných statistik klesá, klesající tendenci mají i obavy občanů z kriminality (Krušková 2014). Je možno spekulovat např. o tom, že svou roli hrají kupříkladu obavy z terorismu a dalších, více méně neurčitých, hrozeb.

Jak bylo uvedeno, druhou - a dlužno říci podstatnější - složkou pohledu veřejnosti na policii je názor na jejich **profesní dovednosti, návyky a postupy**. Jakkoli dostatečné početní stavy, kvalita výbavy a platového ohodnocení jsou pro fungování policie jako celku velmi důležité, hlavní argumenty pro své vnímání policie získávají lidé z bezprostředního kontaktu s policisty, jejich chováním, vystupováním, řešením problémů, empatií...

Nejprve jsme se dotázali velmi obecně na **povahové vlastnosti** policistů. Je to pochopitelně velmi generalizující, ale zároveň charakterizující pohled na policejní sbor jako celek. A tento pohled je s postupem času stále pozitivnější; počátkem tisíciletí pouze necelá desetina občanů měla za to, že jsou povahové vlastnosti dobré, a naopak více než každý čtvrtý je měl za vysloveně špatné. Postupem doby sice stále zhruba dvě třetiny odpovědí zní, že jsou policisté průměrných povahových vlastností, avšak poměr v krajních hodnoceních se postupně obrátil – nyní má 27 % dotázaných pozitivní názor.

Profesionální schopnosti, tedy to, jak jsou policisté vycvičeni pro dobrý výkon služby, vidí respondenti také neskonalé lépe. Kritický postoj zastává jen zlomek odpovídajících, zatímco více než čtyři z deseti jsou spokojeni.

Tabulka 24: Hodnocení osobnostních a profesních kvalit policistů 1 (v %)

Domníváte se, že povahové vlastnosti policistů jsou	dobré	průměrné	špatné
2005	9	65	26
2012	14	70	16
2017	27	64	9
Domníváte se, že profesionální schopnosti policistů jsou	dobré	průměrné	špatné
2005	16	60	24
2012			
2017	42	52	6

Pro výkon náročných, a nezdánlivě i nepříjemných a nebezpečných úkolů však pouhý výcvik nestačí. **Odvaha, odpovědnost a aktivita**, to jsou možná klíčové vlastnosti policisty. Proto jsme se zeptali i na ně. I v těchto kategoriích pozorujeme posun ke kladnému hodnocení, není však tak výrazný. Za statečné má policisty dříve pětina, dnes necelých 30 % oslovených, snižuje se ale setrvale podíl těch, kde policistům přičítají odvahu spíše malou. Odpovědné jednání má nejrozpornější hodnocení, kdy má více než 70 % respondentů pocit, že policisté jednají zodpovědně pouze v některých případech.

Snahu jednat aktivně přičítá našim policistům asi každý pátý dotázaný. Může se to zdát trochu málo, ale i za tímto údajem je pozvolný pozitivní trend, kdy zároveň slábne názor, že aktivita policistů je nízká. Tento názor aktuálně zastává jen každý šestý člověk v našem vzorku.

Tabulka 25: Hodnocení osobnostních a profesních kvalit policistů 2 (v %)

Domníváte se, že statečnost policistů při zásazích je	velká	průměrná	malá
2005	20	63	17
2012	21	66	13
2017	29	63	8
Domníváte se, že policisté jednají odpovědně	vždy	jak kdy	málokdy
2005	5	79	16
2012			
2017	20	72	8
Domníváte se, že snaha policistů aktivně čelit zločinu	vysoká	průměrná	malá
2005	11	56	33
2012	14	66	20
2017	21	63	16

Jednou z nejdiskutovanějších složek policejní práce je způsob, kterým **komunikují** policisté směrem k veřejnosti, a specificky pak s těmi nejzranitelnějšími klienty, **oběťmi** trestné činnosti. V této oblasti má ještě náš policejní sbor evidentně značné rezervy. Sice se zvyšuje zastoupení těch, kteří jsou s komunikací policie spokojeni, ale čísla jsou to stále dosti malá. Nespokojených hlasů dokonce oproti výzkumu 2012 přibývalo.

V aktuálním výzkumu jsme zařadili i otázku, specificky zaměřenou právě na zacházení s oběťmi, kdy výsledky jsou podobné, resp. pouze nepatrně pozitivnější. V obou těchto položkách jsou opět shovívavější ženy. Z věkového hlediska jsou vůči policii nejkritičtější respondenti 30-44 let.

Tabulka 26: Hodnocení osobnostních a profesních kvalit policistů 3 (v %)

Domníváte se, že úroveň komunikace s veřejností je	vysoká	střední	nízká
2005	3	53	44
2012	8	72	20
2017	13	64	23
Jak hodnotíte kvalitu zacházení s oběťmi trestných činů	vysoká	střední	nízká
2017	15	67	18

Pro určité zhodnocení dynamiky posunů v názorech nabízí níže uvedená tabulka převedení třibodového hodnocení na číselný koeficient. Zkoumané charakteristiky jsou seřazeny podle výstupů posledního výzkumu. Pro vysvětlení hned první proměnné: fakt, že občané mají počty policistů za nízké, považujeme za podporu policejního sboru a jeho činností. Proto je umístěna nejvýše.

Tabulka 27: Hodnocení policie ve třech výzkumech

	koeficient		
	2005	2012	2017
početní stavy policistů	219	231	247
profesionální schopnosti policistů	191	x	240
výzbroj a vybavení policistů	189	206	223
statečnost policistů při zásazích	203	207	220
povahové vlastnosti policistů	183	197	218
zákon chrání policisty při výkonu služby	211	209	216
finanční ohodnocení práce policistů	186	212	215
policisté jednají odpovědně	188	x	212
pravomoci policie	220	208	212
snaha policistů aktivně čelit zločinu	179	194	205
sociální jistoty policistů (výsluhy apod.)	176	203	202
úroveň komunikace s veřejností	170	188	190

Konstrukce koeficientu: procentuální zastoupení „pozitivních“ soudů bylo násobeno třemi, „neutrálních“ dvěma, „záporných“ jednou. Výsledný koeficient tak může nabývat hodnoty od 100 (pouze záporné odpovědi) do 300 (pouze kladné odpovědi)

Co tedy z tabulky můžeme vysoudit? Kromě stále trvajících (ba sílících) tendence posilovat početní stavy policie vidíme, že vysoce jsou hodnoceny **profesionální schopnosti policistů**, a tato kategorie také od roku 2005 prošla nejprudším nárůstem spokojenosti u občanů. Rovněž vybavení policie je vysoce hodnoceno, podobně jako statečnost policistů při zásazích (zde ale zlepšení není příliš významné). Naopak stabilní posun k pozitivnímu náhledu vidíme v kategorii „povahové vlastnosti“. Mnohem více občanů má také oproti roku 2005 finanční podmínky policistů za odpovídající; stejně jako u policejních pravomocí je náhled veřejnosti, zdá se, již stabilizován.

Relativně nejkritičtěji veřejnost vnímá sociální jistoty policistů, především je zřejmé některým respondentům „trnem v oku“ systém výsluh. Jako nejslabší článek policejních činností vnímají občané, jak již bylo zmíněno, komunikaci s veřejností.

III.2.1. Policie v prevenci

V odborné komunitě je v posledních desetiletích diskutovaným tématem zapojení policie do prevence kriminality. Pokud hovoříme o obecních policiích, zde je sepětí s preventivními úkoly směrem k občanům čitelnější. Strážníci by dokonce podle některých výkladů měli působit především v preventivní rovině, v první řadě pracovat se specifickými

a zvláště zranitelnými skupinami občanů obce (typicky senioři, majitelé malých obchodů apod.). Složitější je tato otázka u Policie České republiky. V ČR byly od devadesátých let minulého století za účelem komunikace policie s veřejností zřizovány tzv. Preventivně informační skupiny (PIS). Měly za úkol především informovat veřejnost prostřednictvím médií o práci policie a o možnostech ochrany před trestnou činností a vytvářet pozitivní image resortu. Postupně se staly i realizátory primárních preventivních programů, většinou zaměřených na přednáškové a besední činnosti pro děti a mládež a na tvorbu a distribuci preventivních materiálů v čekárnách obvodních oddělení PČR.

V nedávné minulosti byla za velmi progresivní považována strategie tzv. „**community policing**“, která je vedena právě ve směru preventivního působení a vytváření vazeb s občany v lokalitě. Obecné zásady policejní činnosti v duchu community policing lze shrnout takto:

- spolupráce mezi policisty a občany či institucemi (může mít různé podoby od vzájemné výpomoci v jednotlivých případech až po systematické odbourávání problémů, které místní společenství trápí a zesilují v něm pocit ohrožení),
- odpovědnost policistů vůči obyvatelům spravované oblasti (okresu, komunity),- strategie naplňování této odpovědnosti (v tom smyslu, že prevence kriminality dostane o mnoho významnější roli v policejní práci a výhledově se stane každodenní součástí cílené aktivity všech policistů na základní úrovni),
- iniciativa policistů (policisté budou aktivně hledat cesty, jak zmírňovat a předcházet páchání trestné činnosti a vycházet přitom z předpokladu, že často z celkového pohledu bezvýznamné jevy mohou mít na míru kriminality rozhodující vliv (ProPolice 2010).

Verbálně se sice stále preventivní složka policejní práce zdůrazňuje, ale z vyjádření (spíše neoficiálních) některých policejních důstojníků plyne, že omezené kapacity sboru považují za prospěšné použít přímo v terénu při hlídkové činnosti a represivních zásadách – tedy „tradiční“ policejní práci. O mnohém koneckonců svědčí fakt, že pracovníky PIS byly vždy téměř výhradně ženy – policistky.

Bezpochyby stojí za zjištění, jak by si případné zapojení do prevence kriminality představovali „klienti“ policejních služeb, tedy samotní občané. Mějme při tom na mysli, že velmi silně rezonuje názor o nedostatku policistů. Vybrali jsme nejčastější okruhy preventivní činnosti, kterým se policisté ve větší či menší míře věnují.

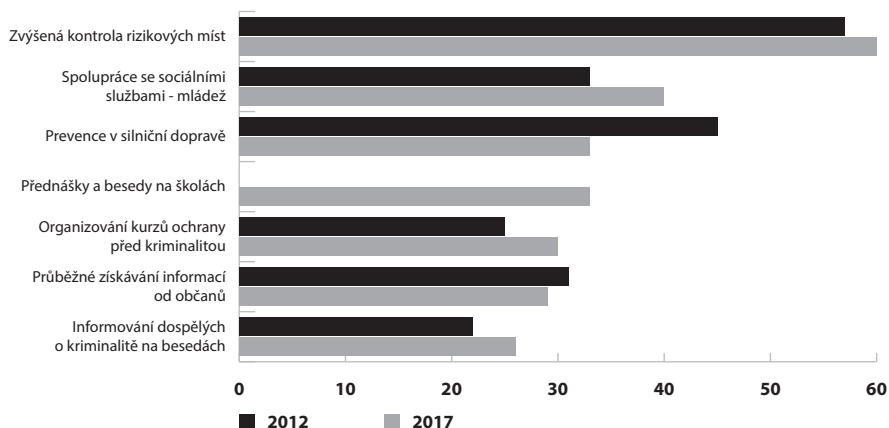
Tabulka 28: Měla by Policie České republiky být aktivní také v oblasti prevence kriminality a podobných jevů?

	Ano, určitě		Spíše ano		Spíše ne		Určitě ne	
	2012	2017	2012	2017	2012	2017	2012	2017
Prevence v silniční dopravě	45	33	46	53	8	12	1	2
Průběžné získávání informací od občanů	31	29	44	51	21	15	4	5
Zvýšená kontrola rizikových míst	57	60	35	36	7	3	1	1
Přednášky a besedy na školách	x	33	x	54	x	11	x	2
Informování dospělých o kriminalitě na besedách	22	26	47	55	27	16	4	3
Spolupráce se sociálními službami - mládež	33	40	50	52	15	7	2	1
Organizování kurzů ochrany před kriminalitou	25	30	49	56	22	12	4	2

Při pohledu na tabulku a graf je zřejmé, že občané považují zapojení Policie ČR do činností preventivních za prospěšné. Co více – oproti minulým výzkumům podíl těchto hlasů ještě stoupl (s výjimkou prevence v dopravě, což je paradoxně asi nejrozšířenější policejné – preventivní činnost). Na první příčce se objevuje „Zvýšená kontrola rizikových míst“, což je ale v podstatě klasická policejní práce s preventivním dopadem. Za zcela určitě potřebnou považuje takovou kontrolu šest dotázaných z deseti, celkem volí kladnou odpověď v podstatě celý vzorek.

Vyslovené preventivní projekty mají ale rovněž vysokou podporu. Za velmi žádoucí považují respondenti především spolupráci policie se sociálními službami při práci s problémovou mládeží (byť si konkrétní podobu takové spolupráce mohou různí lidé představovat různě). Podporu blížící se devadesáti procentům mají i tradiční besedy policistů na školách a organizování kurzů, zaměřených na ochranu před kriminalitou. Celkově jsou všechny v dotazníku předložené činnosti shledávány potřebnými. Trochu v rozporu s tím ale naši občané kladou důraz na větší počet policistů na ulicích a uvítali by zvyšování jejich počtů.

Graf 3: Preventivní úkoly policie (ANO určitě %)

Otázka měla i svou **volnou část**, kde mohli dotázaní vyslovit své podněty k policejní prevenci. Velká část těchto odpovědí se však dala přiřadit k již nabízeným možnostem, pouze jinými slovy popsaným. Řada reakcí rozpracovala otázku rizikových míst a týkala se okolí barů, restaurací, ale i hřišť pro děti. Zpřísněné by měly být dle některých respondentů kontroly drogově závislých osob. Zmiňovány byly i přednášky, někteří respondenti by je zavedli již do mateřských škol. Evergreenem byly i postřehy typu „Být více aktivní“, „Být skutečně v terénu“ a „Posílení hlídek“.

Část navrhovaných činností či opatření mířila mimo oblast preventivní práce. Některé nebyly vůbec v kompetencích Policie ČR a byly většinou mířeny proti Romům a menšinám jiného vyznání.

III.2.2. Posilování policejních specializací

Jak již bylo vícekrát zmíněno, počty policistů jsou citlivým tématem, kdy je velká část naší veřejnosti má za nízké. V této situaci je zajímavé dozvědět se, v jaké oblasti by podle mínění občanů (tedy laiků) měly být počty především navýšeny¹².

Tabulka 29: Podpora navýšení prostředků (%)

Více pořádkové policie v ulicích	67
Více policistů u násilné kriminality	64
Více policistů u drogové kriminality	58
Více policistů u majetkové kriminality	41
Více dopravní policie při dohledu na bezpečnost silničního provozu obecně	31
Více policistů u hospodářské kriminality	30
Více policistů u počítačové kriminality (kriminalita na Internetu)	27
Více policistů u mravnostní kriminality	26
Více policistů cizinecké policie	23
Více pořádkové policie na sportovních utkáních	21
Více dopravní policie na dálnicích	21
Více policistů u dopravních nehod	19
Více policistů chránících důležité objekty	12
Více pořádkové železniční policie	10

Výsledky lze považovat za dosti jednoznačné. Dvě třetiny dotázaných zařadily do své pětice nejdůležitějších policejních činností **zajišťování pořádku v ulicích a ochranu před násilnou kriminalitou**, jen o trochu méně je podpořen nárůst policistů zaměřených na drogovou kriminalitu. S určitým odstupem (41 %) je mezi hlavní adepty na posílení policejních sil řazena i majetková kriminalita. Všechny ostatní možnosti již byly do „top 5“ zařazeny méně než třetinou dotázaných, a to včetně dnes tak skloňovaného tématu, jako je počítačová kriminalita.

12 Představte si, že jste policejním prezidentem a máte rozhodnout, které činnosti policie máte z policejního rozpočtu zvláště podpořit, aby policie mohla co nejlépe chránit zájmy občanů. Vyberte pět nejdůležitějších.

V preferencích lze zaznamenat i určité rozdíly podle věku – nejstarší respondenti nad 60 let by rádi viděli posily u pořádkové policie, zatímco ti do 29 let favorizují posílení počtů policistů na sportovních utkáních, na dálnicích a u počítačové kriminality.

III.2.3. Názory na činnost některých institucí z oblasti prosazování práva

Mezi významné faktory, které ovlivňují (či mohou ovlivňovat) postoje občanů a případně jejich aktivní přístup k nejrůznějším veřejným aktivitám v oblasti předcházení trestné činnosti, je důvěra a patřičný vztah k institucím a subjektům, které takové aktivity vyvíjejí, iniciují či významně podporují. Jedním z určujících a nejpodstatnějších subjektů (i když zdaleka nikoli výlučným) v oblasti prevence kriminality je stát, reprezentován svými orgány a institucemi, které primárně zajišťují bezpečnost a pořádek v zemi.

Jedním z důležitých ukazatelů vztahu a důvěry (příp. nedůvěry) občanů v orgány státu je **míra spokojenosti s činností jednotlivých institucí**, které v oblasti kontroly kriminality, včetně její prevence, hrají podstatnou roli. Tyto postoje mohou velice významně ovlivňovat ochotu občanů ke spolupráci, podpoře a participaci na zmíněných činnostech.

Respondenti tedy byli – po pasáži věnované podrobně a specificky hodnocení státní policie – vyzváni, aby ohodnotili (oznámkovali na „školní“ stupnici) činnost těch institucí, které hrají nejpodstatnější roli při zajišťování bezpečnosti a pořádku v zemi. Konkrétně se jednalo o činnost dopravní policie, kriminální policie (vyšetřování), městské (obecní) policie, státních zastupitelství, soudů, vězeňství a Probační a mediační služby (PMS). Jelikož velmi podstatnou roli v prevenci kriminality hrají (resp. měly by hrát) radnice měst a obcí, zeptali jsme se i na jejich fungování. V minulých výzkumech bylo spektrum hodnocených subjektů poněkud užší, jak ukazuje následující tabulka.

Tabulka 30: Hodnocení fungování institucí z pohledu zajišťování bezpečnosti a pořádku (známka jako ve škole 1 -5, pořadí dle 2017)

Instituce	Průměr 2005	Průměr 2012	Průměr 2017
Policie ČR – vyšetřování trestné činnosti	2,97	2,61	2,51
Policie ČR – dopravní policie	2,84	2,45	2,63
Policie ČR – pořádková policie	x	2,52	2,66
Obecní úřad (radnice)	x	2,54	2,68
Probační a mediační služba	x	x	2,77
Státní zastupitelství	3,14	2,66	2,84
Vězeňství	x	x	2,93
Městská policie	3,08	2,93	3,06
Soudy	3,44	3,0	3,12

Tam, kde nám to data umožňují, můžeme vidět nejednoznačný obrázek. Potěšující je, že oproti roku 2005 se hodnocení všech tehdy zařazených institucí **zlepšilo**. Platí to o policejních i justičních složkách, byť pohled na obecní policie se proměnil jen neznatelně. Méně již lze kvitovat fakt, že **mezi posledními výzkumy (2012 a 2017)** se hodnocení vesměs

posunulo mírně k horšímu (viz Graf 4). Výjimku představuje policejní služba vyšetřování, která dokonce předstihla v minulých dobách nejlépe posuzovanou dopravní policii a stala se tak vůbec **nejpozitivněji viděnou institucí** ze všech respondenty hodnocenými.

Lze konstatovat, že celkově hodnotí občané činnost jednotlivých zmíněných orgánů v zásadě **průměrně**. Přibližně vždy třetina všech dotázaných ohodnotila činnost jednotlivých orgánů na škále od 1 do 5 známkou 2 nebo 3. Výjimku představuje činnost soudů (viz dále). Nejlépe je občany vnímána, jak již bylo uvedeno, činnost policejních vyšetřovatelů, které se dostalo kladného hodnocení (1 a 2 na škále) od téměř poloviny (47 %) respondentů a celkové průměrné známky 2,51. Dopravní policie (dříve nejlépe hodnocená) s průměrnou známkou 2,63 je druhou nejlépe hodnocenou institucí. 45 % dotazovaných vyjádřilo známkou 1 a 2 spokojenost s její činností. Od tohoto výsledku se výrazně neodchyluje ani názor na pořádkovou policii, kde udělilo 42 % dotázaných „výbornou“ či „chvalitebnou“ známku.

Hodnocení role **obecních úřadů** v zajišťování pořádku od posledního výzkumu pokleslo. Jestliže rovná polovina občanů udělila v roce 2012 svým radnicím v této oblasti jedničku či dvojku, nyní tak učinilo pouze 41 %.

Jak vyplývá i z dřívějších výzkumů, již tradičně je městská, resp. **obecní policie** posuzována méně příznivě než složky policie státní¹³. S průměrnou známkou 3,06 se ocitla na předposledním místě. Toto hodnocení není příznivé především z hlediska poslání, které by městská policie měla plnit. Městská policie by měla mít nejlepší předpoklady stát se oblíbenou „službou“ veřejnosti, a mimo jiné také podstatným činitelem či nositelem prevence na místní úrovni. Podle zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii by tato měla zabezpečovat místní záležitosti veřejného pořádku v rámci působnosti obce a její strážníci jsou mimo jiné povinni v rozsahu svých úkolů poskytnout pomoc, kterou má každý právo požadovat (§ 1 odst. 2 a 3 cit. zákona). Obecní (městská) policie by tedy měla představovat orgán obce (města), na který se občané s důvěrou obrací (neboť kdo jiný, než její příslušníci by měli být lépe znalí místních poměrů a problémů), a měla by tak mít k veřejnosti ze všech orgánů ochrany práva nejbližší. Opakované názory dotazovaných v jednotlivých výzkumech však svědčí o **vyšší míře nespokojenosti** s činností obecní (městské) policie, která je zřejmě pro občany spíše symbolem potíží a zbytečnosti než pomoci. V předchozích výzkumech bylo např. občany často kritizováno údajné soustředění se strážníků na postih špatného parkování namísto zájmu o problémy veřejného pořádku.

Zbylé posuzované instituce patří do sféry **justiční**. Z nich nejlepšího průměru dosáhla (nově zařazená) Probační a mediační služba. Je však třeba si uvědomit, že celých 30 % respondentů zvolilo odpověď „nevím“, neboť tato instituce zjevně není zatím stále široce známa.

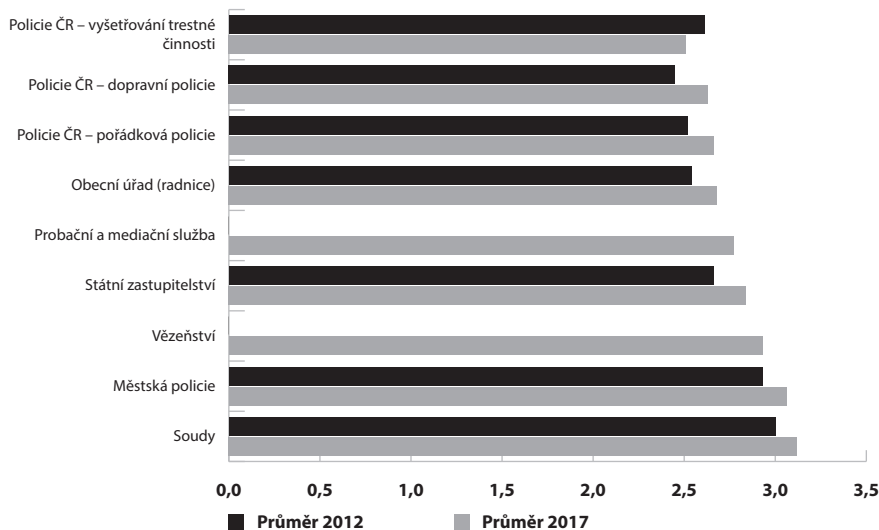
Výrazněji horších výsledků se dostalo v celkovém hodnocení činnosti státního zastupitelství, kde průměrná známka činí 2,84, vězeňství (2,93) a zejména pak činnosti soudů s průměrnou známkou 3,12. V rámci hodnocení činnosti jmenovaných orgánů

13 Tato situace však výrazně závisí na konkrétní lokalitě – existují města, kde si městská policie svou výkonností a chováním vydobyla respekt srovnatelný s PČR.

byl zaznamenán největší počet nerozhodnutých osob. Variantu „neví“ volilo, pokud jde o státní zastupitelství, 16 %, v případě hodnocení soudů 11 % a u vězeňství dokonce 18 %. Tato skutečnost může být způsobena tím, že činnost zejména státních zastupitelství, ale i soudů, konkrétně trestních senátů, je v povědomí lidí méně zažitá, má méně konkrétní obsah než činnost například policie. Totéž platí pro Vězeňskou službu; mnohem menší část populace se dostane ve svém běžném životě do styku se státním zástupcem, probačním úředníkem či zaměstnancem věznice než s policistou.

Důležitou roli v hodnocení těchto orgánů jistě sehrává také jejich **obraz prezentovaný massmédií**. Ta se z principu své činnosti soustřeďují na problematická rozhodnutí, aféry jednotlivců¹⁴, průtahy v projednávání případů a další neduhy našeho justičního systému. Tím ovšem nelze nikterak bagatelizovat fakt, že lidé obecně jsou významně nespokojeni s činností soudů, které zřejmě nenaplnují jejich představu o nezávislém orgánu spravedlnosti. Více než pětina dotázaných (22 %) ohodnotila činnost soudů známkou 4, tedy pouze dostatečně, nedostatečně pak 8 % dotázaných (nejhorší známku také udělilo 9 % respondentů městské policii).

Graf 4: Hodnocení institucí – průměr na škále 2012, 2017

Z další provedené analýzy vyplývá, že zatímco z hlediska věkového rozložení se názory na činnosti jednotlivých institucí mezi jednotlivými věkovými kategoriemi nikterak neliší, z hlediska vzdělání jsou těmi nejmírnějšími „posuzovateli“ osoby se základním vzděláním bez vyučení (ti zároveň nejčastěji volí odpověď „nevím“), a naopak nejkritičtější přístupují k činnosti jednotlivých orgánů lidé vysokoškolsky vzdělaní. Ženy jsou o něco méně kritické než muži.

14 Typicky např. kauza soudce Havlína, odsouzeného za systematickou korupci.

Tabulka 31: Hodnocení institucí z hlediska významu pro prevenci (%)

Instituce	1	2	3	4	5	Nevím
Policie ČR – vyšetřování	11	36	34	10	2	7
Policie ČR – dopravní policie	7	39	38	11	3	2
Policie ČR – pořádková policie	6	36	42	11	2	3
Obecní úřad (radnice)	7	35	37	11	3	7
Probační a mediační služba	4	22	34	8	2	30
Státní zastupitelství	5	25	37	15	3	15
Vězeňství	4	21	36	15	5	18
Městská policie	5	24	39	21	9	2
Soudy	4	20	35	22	8	11

III.3. Občané a kriminalita

III.3.1. Vliv vybraných sociálních fenoménů na stav kriminality

V další části výzkumné akce jsme respondentům nabídli seznam 25 vybraných potenciálně sociálně patologických fenoménů, které často zaznívají při diskusích o vzniku a rozvoji delikvence. Každý nabídnutý společenský jev (potenciálně negativní z hlediska vlivu na rozvoj kriminality) jsme nechali respondenty posoudit na pětibodové škále s krajními body „žádný vliv“ a „velmi velký vliv“.

Tabulka 32: Negativní vliv na současnou úroveň kriminality – průměr na škále (řazeno dle r. 2017)

	2017	2012	Pořadí 2012
1. zneužívání drog	4,31	3,95	1
2. vznik ghett	4,13	3,40	5
3. alkoholismus	3,85	3,51	2
4. bezdomovectví	3,80	3,40	6
5. příliv cizinců	3,73	3,20	13
6. lhostejnost ve společnosti	3,54	3,30	11
7. neúcta k právním normám	3,41	2,95	17
8. ukazování násilí v médiích	3,39	3,08	14
9. uvolněná výchova v rodině	3,39	2,97	16
10. chudoba	3,25	3,31	10
11. korupce v justici	3,22	3,44	4
12. špatný příklad politiků	3,21	3,37	8
13. korupce úředníků	3,19	3,47	3
14. korupce v policii	3,19	3,40	7
15. systém sociálních dávek	3,18	3,03	15
16. malá kontrola chování lidí, každý si dělá, co chce	3,15	2,81	19
17. nezaměstnanost	3,12	3,37	9
18. výkon trestního soudnictví	3,10	3,25	12
19. agresivní reklama	3,05	2,67	20
20. konzumní životní styl	2,97	2,67	21
21. prostituce	2,95	2,84	18
22. způsob výchovy ve školách	2,59	2,56	22
23. rozvodovost	2,52	1,86	25
24. bezvěrectví	2,07	1,92	23
25. velký počet žen ve školství	1,54	1,87	24

Podle převládajícího názoru respondentů má na současnou úroveň kriminality u nás největší negativní vliv „zneužívání drog“. Nebezpečí tohoto jevu označila za „velmi velké“ 59 % dotázaných a další čtvrtina za „velké“, což znamená, že se drogového nebezpečí ve vztahu ke kriminalitě významně obávají více jak čtyři lidé z pěti. Tento názor se oproti

minulým výzkumům nezměnil. Na dalších místech však pozorujeme poměrně velké posuny. Není tím míněn alkoholismus – ten se posunul jen o příčku níže, ale především korupční jednání na úřadech a v justici, potažmo v policii. Je možno označit za potěšitelné, že ačkoli důvěra v justici není na ideální úrovni (viz kapitola III.2. 3.), nepanuje již obecné mínění, že je prorostlá korupcí a negativně tak působí na úroveň kriminality.

Do popředí místo toho vystupují jiné fenomény. Na druhé místo za drogovou problematiku se dostala otázka vzniku ghett (jinak řečeno sociálně vyloučených lokalit), a především se v souvislosti s fenoménem nelegální migrace vyhrotily obavy z „přílivu cizinců“. Za „velký“ či „velmi velký“ považuje vliv nově příchozích na kriminalitu 65 % dotázaných. Radikálně se posunul také názor na destruktivní vliv neúcty k právním normám, který se posunul o deset příček vzhůru. I další fenomény podobného ražení, tedy lhostejnost, uvolněná výchova a ukazování násilí v médiích, jsou dnes považovány za mnohem významnější, než tomu bylo v minulosti.

Empirická data vypovídají i o tom, že zatímco respondenti vnímají lhostejnost ve společnosti jako jev, který by mohl negativně ovlivňovat úroveň kriminality, tuto možnost u konzumního životního stylu očekávají v daleko menší míře. Ani zde se v zásadě neliší názory mužů od názoru žen; nejmladší respondenti nevidí mezi fenomény téměř žádnou spojitost.

III.3.2. Úroveň kriminality

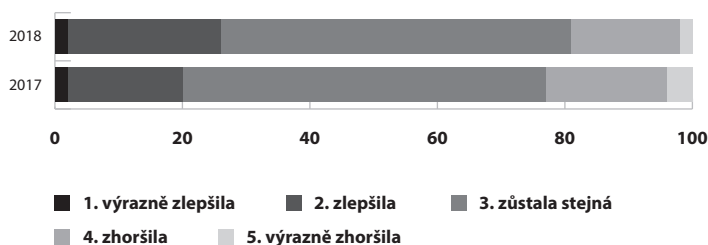
„Pokuste se porovnat dnešní úroveň kriminality ve vaší obci se stavem před zhruba třemi lety“, vyzvali jsme respondenty v další pasáži dotazníku. Otázka směřuje ke kriminologicky prověřenému poznatku: pro životní pohodu občanů není důležitá pouze míra negativních jevů, ale především to, zda subjektivně nepocítují její zhoršení.

V roce 2005 byla ve výzkumu respondentům položena podobná otázka, avšak zaměřená více do minulosti – ptali jsme se na jejich porovnání kriminality se stavem „před deseti lety“. Připomeňme, že dotazované období – polovina devadesátých let – bylo nejen v obecném povědomí, ale i fakticky poznamenáno masivním vzestupem kriminality na všech úrovních. „Divokost“ porevolučních let se odráží i v kriminálních statistikách, kdy v letech 1997–1999 překračoval počet policíí registrovaných trestných činů hranici 400 000 (Marešová, a další, 2002). V roce výzkumu, tedy 2005, tato hodnota činila zhruba 340 000 činů. Přesto občané markantně soudili, že kriminalita se oproti polovině devadesátých let zvýšila. O zlepšení hovořilo jen necelých 5 % dotázaných, třetina soudila, že situace je stejná, 45 % hovořilo o zhoršení a 16 % dokonce o výrazném zhoršení. Průměrná známka hodnocení činila 3,72.

Tabulka 33: Porovnání dnešní úrovně kriminality v obci se stavem před zhruba třemi lety (%)

Úroveň kriminality se:	2017	2018
1. výrazně zlepšila	2	2
2. zlepšila	18	24
3. zůstala stejná	57	55
4. zhoršila	19	17
5. výrazně zhoršila	4	2
Průměrná známka	3,06	2,94

Graf 5: Hodnocení vývoje kriminality v obci

Statisticky podchycené trendy ve vývoji trestné činnosti se odrazily i v obou aktuálních výzkumech – počet občanů soudících, že situace se v posledních letech zlepšila, stoupl mezi roky 2017 a 2018 o 6 procentních bodů, a podobně je to i při úvahách o zhoršení. (viz Graf 5). Registrovaná kriminalita skutečně klesla, z cca 218 000 registrovaných trestných činů v roce 2016 na 202 000 v roce 2017 (Diblíková, a další, 2018).

III.3.3. Pocit ohrožení trestnými činy

Strach z kriminality, obavy z trestné činnosti, pocit ohrožení protiprávním jednáním... to vše jsou pojmenování evergreenů kriminologických výzkumů po celém světě. Zodpovědní představitelé měst a států si již zhruba v šedesátých letech 20. století uvědomili, že úroveň registrované kriminality, jak ji zachycují statistické tabulky, nepopisuje pocity rizika, tedy jakési „subjektivní kriminality“ u obyvatel (jejich voličů). Měření „fear of crime“, jak je v literatuře obvykle tento fenomén zván, je od té doby poměrně široce rozpracovanou problematikou. Liší se používané definice i koncepty – strach z kriminality je vlastně vícevrstevný model, měřící různými způsoby různé projevy obav a pocitů ohrožení. Tyto obavy můžeme velmi nahrubo rozdělit dle způsobu percepce na racionální vnímání určitého rizika a emocionální pocit strachu¹⁵. V praxi se tyto typy vnímání pochopitelně prolínají, přičemž značnou roli hrají masové sdělovací prostředky. Zejména některé z nich vytvářejí systematickým a masivním informováním o kriminálních činech u svých konzumentů pocit všudypřítomného nebezpečí.

15 Podrobně se problematice kvantifikace strachu ze zločinu věnovali např. autoři Ferraro a LaGrange v knize „The Measurement of Fear of Crime“.

Někteří odborníci se snaží terminologicky odlišit **pocit ohrožení** trestnou činností jako více na realitě založenou pravděpodobnost viktimizace, oproti **strachu z kriminality** jako spíše emocionální naladění individua. Různé kriminologické školy a autoři pracují i s dalšími podobnými termíny, které mají označit negativní emoce vyvolané představou napadení kriminálním činem. Zatímco jedni mluví o obavách/strachu, druzí se přiklánějí k termínům, jako je „úzkost“, „vnímané riziko“, „pocit bezpečí/nebezpečí“, „znepokojení“ či „snížená úroveň bezpečnosti“. Bere se za prokázané, že strach z kriminality souvisí s předchozí viktimizací (i když i toto některé studie zpochybňují), není ale v příčinné souvislosti se skutečnými riziky. Jedná se o paradox, kdy nejvyšší obavy pociťují skupiny zločinem méně zasažené (senioři, ženy), zatímco nejvíce ohrožené skupiny (typicky mladí muži) projevují nejnižší míru obav. Z toho někteří autoři vyvozují, že spíše než objektivní veličinou je strach z kriminality sociálním jevem.

Tabulka 34: Pocit bezpečí v místě bydliště podle CVVM (v %)

	2008	2010	2012	2014	2017
Rozhodně ano	19	21	24	24	39
Spíše ano	57	56	56	55	49
Spíše ne	17	16	13	15	10
Rozhodně ne	6	6	6	4	2

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v. v. i., Naše společnost

Celkově se pocit ohrožení trestnou činností v posledním desetiletí v naší zemi snižuje (či pocit bezpečí zvyšuje, záleží na položení otázky). Doložit to lze například na datech již citovaného výzkumu CVVM Naše společnost. Nejčastějším a zároveň nejjednodušším vysvětlením je fakt, že i statistiky kriminality dlouhodobě klesají, a tedy i obavy z ní tento trend následují.

Není tomu ovšem stejně v sousedních zemích. Typicky v Německu, kde registrovaná míra kriminality klesá stejně jako ve většině států EU, se v posledních letech míra obav nesnižuje, ba dokonce stoupá (Visser, Scholte, & Scheepers, 2013). Experti to vesměs vysvětlují jako následek masivní migrační vlny z let 2015–2016.

Rozmanitost pohledů na fenomén pocitu ohrožení kriminalitou s sebou nese i širokou paletu možných výzkumných přístupů. Většinu z nich už v průběhu posledních dvaceti let výzkumníci IKSP aplikovali; úspěšně vyzkoušené výzkumné nástroje pak byly prostřednictvím Republikového výboru pro prevenci kriminality (resp. Odboru prevence MV ČR) předány obcím, které s jejich využitím prováděly své vlastní, různě konstruované průzkumy.

Věcný smysl uskutečňování podobných výzkumů je následující: podle řady pramenů¹⁶ je pro pocit životní pohody zásadně podstatné, zda se občan cítí alespoň „přiměřeně bezpeč-

¹⁶ Viz např. Farrall, Lee: Fear of Crime.

ně“, a to především v místě svého bydliště. Z výsledků výzkumů pocitu bezpečí, které jsou dnes praktikovány často (či především) na lokální úrovni, pak mohou rezultovat opatření ke snížení výskytu konkrétního faktoru, který je obyvateli vnímán jako ohrožující. To platí pochopitelně především pro drobnou pouliční kriminalitu, vandalismus a podobně. Přinejmenším tak může radnice ukázat občanům vážně míněnou snahu reagovat na ty jevy, které je znepokojují (byť třeba závažnost jejich dopadů není v porovnání s jinými trestnými činy nijak vysoká).

Na co se tedy ve výzkumech strachu z kriminality konkrétně ptáme? Můžeme se snažit postihnout **míru znepokojení kriminalitou v kontextu ostatních společenských problémů**, srovnávat pocit kriminálního rizika v různých lokalitách (např. v rámci jednoho města či kraje), analyzovat strach z kriminality v emocionální rovině na základě pocitu bezpečí na ulici a doma během dne a v noci, identifikovat skupiny osob, vnímaných jako ohrožující, stanovit lokality, které lidé z hlediska kriminality vnímají jako zvýšeně nebezpečné; pokusit se odhadnout pravděpodobnost, že se stanu v následujícím období obětí trestného činu, v neposlední řadě pak analyzovat strach z kriminality na základě stupně obav z viktimizace konkrétními trestnými činy. Právě tento způsob zkoumání byl zvolen ve výzkumech v letech 2005, 2012, stejně jako ve výzkumu aktuálním.

Do baterie otázek, zjišťujících obavy z kriminálních deliktů, bylo zařazeno následujících **třináct typů protiprávního jednání**: kapesní krádeže, vydírání, krádež auta, pomluva, vandalismus, vloupání do bytu, ublížení na zdraví, loupežné přepadení, vražda, podvod, organizovaný zločin, teroristický útok, znásilnění. Stupeň obav byl zjišťován zařazením konkrétního činu respondentem na šestistupňové škále (tedy neobsahující střední „neutrální“ pozici), kde „1“ = „vůbec se necítím ohrožen“ a „6“ = „cítím se velmi ohrožen“. U trestného činu „krádež auta“ jsou do průměru zahrnuti pouze ti dotázaní, kteří tento dopravní prostředek vlastní.

K metodě je na místě uvést, že **výběr konkrétních dotazovaných deliktů** je v kriminologické teorii opět jedním z debatovaných problémů; dalším je například to, zda se dotazujeme na strach „individuální“ – tedy pouze o sebe a svůj majetek, nebo i na obavy o své blízké (které lze pojímat různě široce – jako členy společné domácnosti, užší či širší rodiny...). Úmyslně jsme kladli otázky jak k běžným „pouličním“ deliktům, tak k nejzávažnějším typům kriminality. Zatímco u prvně jmenovaných lze předpokládat, že respondent bude vycházet hlavně z osobní zkušenosti vlastní, případně svého sociálního okolí, u zbývajících vědomě měříme spíše dopad mediálních obsahů. Jedna položka byla od výzkumu z roku 2012 pozměněna: obava ze znásilnění byla zpřesněna jako „svého nebo člena své domácnosti“; díky tomu samozřejmě silně vzrostla deklarovaná obava u mužů oproti roku 2005.

Na prvním místě můžeme konstatovat, že celkově pocit ohrožení, měřený průměrnou známkou na škále, v posledních letech **poklesl**¹⁷. Platí to pro valnou většinu zkoumaných činů, u těch zbylých jsou obavy na stejné úrovni. Snížil se i strach z kapesních krádeží, ba dokonce i z vloupání do bytu. To lze hodnotit pozitivně, neboť kapesní krádež představuje

17 Tento trend je dlouhodobější, je zmiňován již v publikaci Holas, Večerka: Prevence kriminality očima občanů, IKSP 2003.

méně zásadní ohrožení osobní integrity občana, než vniknutí do obydlí¹⁸. Právě strach z něj se snížil poměrně výrazně, což lze interpretovat různými způsoby: buď mají lidé své příbytky lépe zajištěny (což ovšem z výše analyzovaných individuálních preventivních opatření příliš neplyne), nebo v nich nepřechovávají tak cenné předměty jako dřív (resp. pořizovací hodnota např. elektroniky je relativně nižší), nebo i mezi běžnou populací pronikl fakt, že takových skutků statisticky ubývá. Případně – což však můžeme použít jako výklad v podstatě vždy – v masmédiích ubylo popisů vykradených domů a bytů.

Tabulka 35: Obavy z kriminality - průměrná známka*

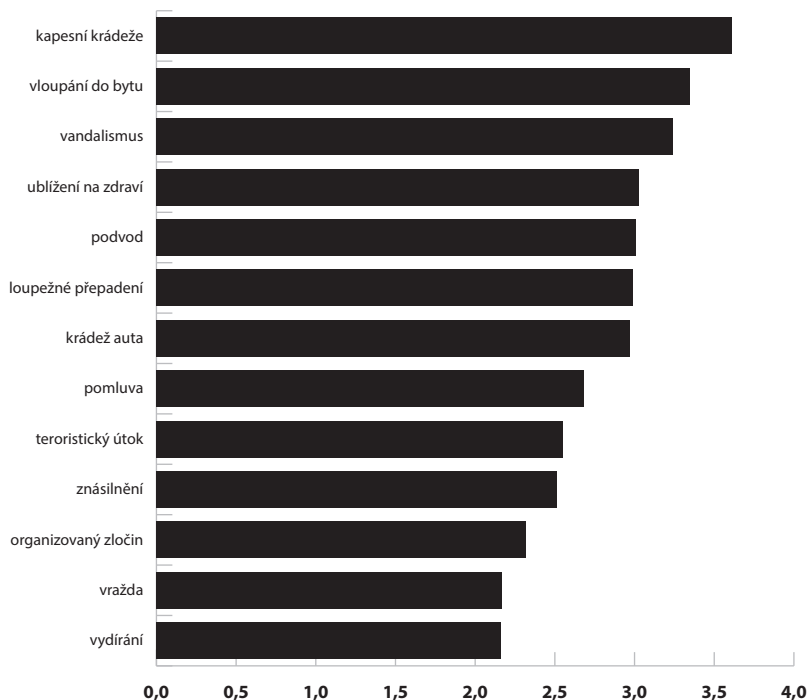
	2005	2012	2017	2018	Tendence 2012–2017
kapesní krádeže	3,8	3,72	3,61	3,53	↓
vloupání do bytu	3,9	3,52	3,35	3,22	↓
vandalismus	3,6	3,23	3,24	3,26	↔
podvod	3,2	3,21	3,01	x	↓
krádež auta	3,7	3,20	2,97	2,89	↓
ublížení na zdraví	3,4	3,09	3,03	3,02	↔
znásilnění	**	3,02	2,51	x	↓
loupežné přepadení	3,5	3,02	2,99	2,99	↔
pomluva	3,0	2,70	2,68	x	↔
organizovaný zločin	2,5	2,48	2,32	x	↓
vydírání	2,3	2,39	2,16	x	↓
vražda	2,6	2,32	2,17	x	↔
teroristický útok	2,5	2,12	2,55	2,41	↑

*1 – „vůbec se necítím ohrožen/a“; 6 – „cítím se velmi ohrožen/a“

**v roce 2005 bylo použito mírně odlišné znění otázky (bez dodatku „nebo člena vaší domácnosti“), tudíž nejsou výsledky porovnatelné

18 Tento delikt je většinou lidí vnímán jako masivní zásah do nejintimnější sféry každého člověka, jeho soukromého prostoru. Není to jen strach z věcných škod na odcizených nebo poškozených věcech, ale i pocit invaze do prostoru, který by měl sloužit právě jako zóna bezpečí.

Graf 6: Obavy z vybraných deliktů

Velké ohrožení vykradením domu či bytu (body 5 a 6 na použité škále) cítí necelá čtvrtina dotázaných (např. v roce 2005 to byl podstatně vyšší podíl – třetina); obyvatelé velkých měst se však – na rozdíl od předchozího výzkumu – odlišují jen málo. Lze tedy říci, že strach z tohoto deliktu se celkově snížil, přičemž se v zásadě smazaly rozdíly mezi městy a venkovem. Vyšší podíl „velmi ohrožených“ (26 %) nalézáme mezi lidmi v nejstarší věkové kategorii (důchodci); zdá se tedy, že u lidí, kteří tráví mnoho času uvnitř bytu, je strach znásoben představou, že by mohli být pokusem o vloupání přímo fyzicky ohroženi. 46 % vzorku pak pociťuje střední ohrožení; bezstarostnější přístup má věková kategorie do 29 let.

Vrátíme-li se ke kapesním krádežím, značně ohrožena se jimi cítí necelá třetina vzorku (32 %). Významně více se jich obávají ženy, které jsou díky častějšímu pohybu v nákupních zařízeních ohroženější, a také obyvatelé velkých měst nad 100 tisíc obyvatel. Polovina z nich signalizuje vysoké obavy z kapsářství. Na další příčce se umístil vandalismus. Není snadné odhadnout, nakolik se jedná o obavy z vandalských skutků, týkajících se přímo respondenta (např. poškození jeho domu či auta), a nakolik se zde projevuje obecnější obava z vandalismu jako fenoménu (tedy ničení městského inventáře, sprejerství apod.).

Z deliktů, směřujících proti tělesné integritě a důstojnosti člověka (ublížení na zdraví, loupež, znásilnění, vražda) jsme zaznamenali největší obavy u ublížení na zdraví – ohro-

žení (5 a 6 na škále) cítí 17 % dotázaných. U všech těchto deliktů, nejvíce pochopitelně u znásilnění¹⁹, projevují výrazně vyšší obavy ženy, uvědomující si své ztížené možnosti obrany před násilím²⁰.

Možnost, stát se obětí **podvodu**, znepokojuje každého pátého respondenta, častěji velkoměstské rezidenty. Za povšimnutí stojí fakt, že ačkoli jsme stále zásobováni zprávami o podvedených seniorech (ať falešnými výběrčími nejrůznějších poplatků, na prodejních zájezdech a podobně), tito nejvíce signifikantně vyšší obavy z toho, být podvedeni.

Obavy z loupeže cítí asi 17 % respondentů, což představuje opět pozitivní posun. U obyvatel různých typů sídel se obavy liší jen mírně, poněkud nižší panují v menších obcích. Silně ohrožena se cítí desetina seniorů.

Nezanedbatelné obavy pociťují respondenti také u **krádeže auta**; tento delikt je jediným případem, kdy vyšší míru rizika signalizují muži. Pravděpodobně je více majitelů automobilu mezi muži, navíc je pro řadu z nich automobil i důležitá statusová proměnná. Největší obavy pociťují respondenti mezi 30 a 44 lety věku. Krádeže aut jsou spíše „městský“ delikt, a větší strach z něj opravdu mají ve stejné míře obyvatelé velkých i menších měst. Vesnice je o poznání bezstarostnější - navíc by bylo zajímavé ověřit, zda zvýšené obavy nepociťují ti z obyvatel menších obcí, kteří častěji dojíždějí do města.

Pokud se týče **pomluvy**; poněkud vyšší míru obav projevují ženy a nejmladší dotázaní. Sociální prestiž je ve vrstevnické skupině v éře sociálních sítí pomluvou snadno zranitelná. Strach z pomluvy také souvisí s bydlištěm v obci od 20 do 100 tisíc obyvatel – ve velkoměstě zřejmě před případnými důsledky pomluvy do značné míry chrání anonymita, na malé obci naopak možnost dehonestující tvrzení osobně vyjasnit.

Jediným z dotazovaných kriminálních činů, kde obavy oproti roku 2012, a dokonce i 2005 vzrostly, je možný **teroristický útok**. Důvody v podobě opakujících se ataků především islamistických útočníků v evropských městech jsou nasnadě. „Velmi ohroženo“ se cítí v republikovém měřítku 6 % občanů; mezi Pražany je to však celých 18 %, celkově pociťuje v hlavním městě ohrožení terorem 30 % obyvatel!

Závěrem dodejme, že ověřovací omnibusové dotazování po roce ukázalo stabilitu **poklesu obav** z kriminality. U sledovaných deliktů byly signalizovány obavy stejné nebo nižší, než v předchozím roce (včetně zmiňovaného teroristického útoku).

III.3.4. Občan jako svědek

Omezování kriminality závisí na mnoha faktorech, z nichž jedním z výrazně důležitých je postoj veřejnosti k předcházení trestné činnosti. Správná angažovanost veřejnosti totiž napomáhá orgánům činným v trestním řízení prohlubovat schopnost čelit kriminalitě. V našem výzkumu jsme se pokusili zjistit, jak by se respondenti zachovali v hypotetické

19 Rozdíl je však, jak plyne z výše popsané změny znění otázky, podstatně nižší než v předešlém výzkumu.

20 Feministická kriminologie hovoří o tom, že na strachu žen ze znásilnění se podílí i vysoké zastoupení obnažených žen ve venkovní reklamě.

situaci, kdy by se stali **svědky krádeže, která se jich bezprostředně netýká**. Samozřejmě, verbální vyjádření v rámci výzkumné akce se v reálu může lišit od případné skutečné reakce, nicméně, na druhé straně, lze z odpovědí na takto položenou otázku usoudit, jak respondenti o této teoretické situaci případně uvažují.

Zjišťovali jsme dva aspekty této situace, a to jak by se respondenti zachovali ve chvíli, kdy by byli bezprostředními svědky krádeže a následně, zda a jak by byli ochotni napomoci při procesu vyšetřování tohoto trestného činu.

Tabulka 36: Jak by se respondent zachoval jako svědek krádeže

	2012* (%)	2017 (%)
nebudu si toho všimát	15	8
zavolám linku městské policie 156	16	x
zavolám anonymně policejní linku 158	29	21
zavolám policejní linku 158 a představím se	37	45
budu se snažit na zloděje křikem upozornit okolí	17	17
zloděje vyfotografuji	9	x
podle okolností se pokusím pachatele zadržet	12	9

*v roce 2012 mohli respondenti zvolit i více možností, v r. 2017 pouze jednu

Ženy častěji anonymně zavolají (24 % vs. 17 %) nebo křičí (20 % vs. 15 %). Nepřekvapí, že 17 % mužů tvrdí, že by se pokoušeli pachatele zadržet sami (žen pouze 2 %).

Nejmenší nevšímavost deklarují lidé ve věku 30–44 let (5 %); nejmladší skupina (do 29 let) by se sice méně často představila na nouzové lince, zato by 14 % z nich pachatele zkusilo zadržet (z mužů v tomto věku téměř čtvrtina).

U osob se základním vzděláním zaujme fakt, že celých 19 % z nich si krádeže nebude všimát. Neplatí přitom, že by byl tento fakt ovlivněn například vysokým podílem seniorů v této vzdělanostní skupině – u lidí s nejnižším vzděláním by se nevšímavě chovali především lidé vyššího středního věku, a to celá čtvrtina. Signifikantně častěji by také „odvrátili hlavu“ lidé z velkých měst (20–100 tisíc obyvatel), a to každý devátý z nich. V malých obcích by se nejčastěji lidé snažili reagovat křikem (22 %), neboť v takové obci je vysoká šance, že někdo ze sousedů zareaguje.

Připravenost zavolat neanonymně na tísňovou linku PČR stoupá se vzděláním, u vysokoškoláků je to 53 % odpovědí.

Tabulka 37: Jak by se respondent zachoval při vyšetřování tohoto případu

	2012 (%)	2017 (%)
nejsem ochoten svědčit	18	13
když k tomu budu vyzván, jsem ochoten anonymně svědčit	32	32
když k tomu budu vyzván, jsem ochoten svědčit	40	45
sám nabídnu policii svědectví	10	10

Ke svědectví pod svým jménem jsou častěji připraveni muži, ženy spíše anonymně. Svědectví by se raději úplně vyhnuli nejstarší respondenti (17 %), a především lidé se základním vzděláním (24 %), což jistě souvisí i s jejich nechutí reagovat již na místě činu.

Připravenost k vyžádanému svědectví stoupá (podobně jako u nahlášení trestného činu) se vzděláním, na výzvu by pozitivně reagovalo 54 % osob s minimálně vyšší odbornou školou (dalších 12 % by nabídlo svědectví samostatně). Nicméně je ochota (neanonymně) svědčit poměrně nízká, deklaruje ji v průměru 55 % dotázaných.

Graf 7: Chování při vyšetřování (%)

III.3.5. Zvýšeně kriminálně rizikové skupiny dle respondentů

V souvislosti s kriminalitou jsme se též respondentů ptali, zda se, dle jejich názoru, na kriminalitě v ČR výrazněji podílejí nějaké skupiny lidí. Na tuto otázku odpověděla kladně 62 % dotázaných. To představuje oproti roku 2012 nárůst, tehdy tak soudila přibližně polovina vzorku²¹. Respondenti následně specifikovali své mínění; v této souvislosti označili nejčastěji za kriminogenní skupinu **Romy**, z podsouboru lidí souhlasících s existencí zvýšeně rizikových skupin je tohoto přesvědčení více jak dvě třetiny (z celého vzorku 43 %). Romové tedy mají mezi občany stále špatnou pověst. Citování Romů v souvislosti s tendencí páchat kriminalitu je poněkud příznačnější pro nejmladší věkovou kategorii do 29 let a pro respondenty s nejnižším stupněm dosaženého vzdělání.

21 Tento nárůst je ale ve skutečnosti mnohem méně výrazný. Pokud v datech 2012 připočítáme k Romům i skupiny „nepřízpůsobiví“ a „národnostní menšiny“, dostaneme se na 63 %.

Další výraznou skupinou, která vždy byla respondenty označována za nositele kriminálních tendencí, jsou osoby se **závislostí** na nějaké psychotropní látce či podléhající nějaké další závažné závislosti (např. gambling). Projevuje se zde nejspíše tendence lidí být na pozoru před jedinci, jejichž psychika je pozměňována psychedelickou látkou, a jejichž činy pak bývají často nevyzpytatelné a dobře nepředvídatelné. Respondenti si též (alespoň latentně) uvědomují, že závislost může vyvolávat takové potřeby, které vyžadují uspokojení za každou cenu, tedy i za cenu kriminality.

V aktuálním výzkumu byly však závislé osoby odsunuty na třetí místo kategorií „cizinci, přistěhovalci“, které prohlašuje za zvýšeně rizikové třetina dotázaných. Tento poznatek koresponduje s dalšími, například volbou nejméně žádoucích sociálních zařízení (kap. III.1. 5.). Stálíci mezi údajně kriminálně rizikovými jsou bezdomovci a sociálně slabí. Oproti polovině prvního desetiletí je méně akcentována role recidivistů a „problémové mládeže“, stejně jako organizovaného zločinu. Původně zavedená skupina „skinheads, rasisti“ již zcela zanikla; 5 % respondentů však nově uvádí výslovně Ukrajince.

Tabulka 38: Nejčastěji uváděné skupiny lidí, kteří se – dle názoru respondentů – výrazněji podílejí na kriminalitě v ČR (%)

	2005	2012	2017
Romové	43	51	69
cizinci, přistěhovalci	30	15	35
závislí (drogy, alkohol, gambling)	26	31	28
bezdomovci	16	11	15
sociálně slabí, chudí	6	8	9
zločinci, recidivisté	18	12	7
lidé nehledající práci (nezaměstnaní)	13	6	7
problémová mládež	13	6	4
organizovaný zločin	9	2	3
politici	3	6	2
podnikatelé (zbohatlíci)	4	1	1
skinheadi, rasisti	5	1	-
<i>N</i>	1 100	1 545	1 862

III.4. Další témata

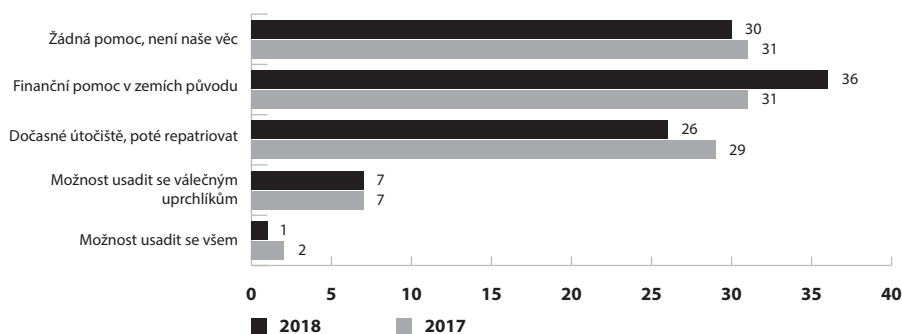
III.4.1. Názor na přijímání lidí ze zemí zmítaných problémy

Není rozhodně tajemstvím, že Česká republika patří k zemím, nejvíce se vymezujícím proti případnému masivnějšímu příchodu lidí z jiných (chudších) částí světa. Nebudeme na tomto místě věc rozebírat a vysvětlovat, svou agendu kolem tohoto tématu buduje řada politických subjektů. Objektivně tento přístup popisují například data z výzkumu Eurobarometr, kde v roce 2017 Češi nejmasivněji ze všech evropských členských zemí sdíleli názor, že hlavním problémem EU je přistěhovalectví, a to 63 % hlasů (průměr Unie byl

45 %). Když byla v roce 2014 v rámci 7. kola European Social Survey položena otázka na postoj k příchodu muslimských imigrantů, 58 % českých respondentů zvolilo kategorii „nepovolit to žádným“. Znamenalo to nejpříkřejší postoj z celé Evropy (o jediné procento více dosáhl v této odpovědi Izrael, který je však v diametrálně jiné situaci).

Rozhodli jsme se podobnou otázku položit i v našem výzkumu, kdy jsme jako varianty odpovědi zpracovali základní možné přístupy, které v otázce migrace (přistěhovalectví) uprchlíků připadají v úvahu. Otázku jsme položili i po roce v omnibusovém šetření.

Graf 8: Názory na přijímání lidí z problémových částí světa

Názory české veřejnosti na téma přijímání uprchlíků jsou v zásadě rozděleny na tři hlavní, podobně velké tábory – 29 % lidí by poskytlo uprchlíkům dočasné útočiště, 31 % by pomáhalo v zemi nepokojů, ale útočiště by neposkytlo a poslední třetina obyvatel je zásadně proti jakékoli pomoci lidem přicházejícím do Evropy ze zemí zmítaných problémy. Dát skutečným válečným uprchlíkům možnost usadit se u nás je přípustná pro méně než desetinu našich spoluobčanů. Nepochota pomoci se mírně snižuje s vyšším vzděláním.

Data, pravidelně na toto téma sbíraná CVVM, hovoří přes odlišnou formulaci otázky velmi podobně. Ve výzkumu „Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků“ z května 2019²² 63 % oslovených zastává názor, nepřijímat žádné uprchlíky z oblastí válečných konfliktů, 31 % je pro přijetí do doby, než se budou moci vrátit do vlasti; pouhá 2 % by jim umožnila usadit se natrvalo. Stejně šetření, které proběhlo v říjnu 2018 (tedy ve zcela stejném termínu jako náš omnibus), došlo k výsledku 68 % proti, 24 % dočasně, 2 % pro usazení. „Pro přijímání uprchlíků jsou častěji dotázání lidé s vysokoškolským vzděláním a lidé, kteří se na pravolevé škále politické orientace řadí k pravému středu či pravici“.

22 https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4966/f9/pm190626.pdf.

III.4.2. Postoje k regulaci prostituce

Dekriminalizace, legalizace, zařazení mezi živnosti či naopak zákaz nabízení i vyhledávání... různé evropské státy se (navzdory snahám o unifikaci v jiných oblastech) stavějí k sexu za peníze různým způsobem. U nás se již minimálně dvě desetky let se objevují návrhy, jak prostituční chování zákonně uchopit, například zařazením mezi oficiální živnosti (a zdaněním, pochopitelně). Poslední takovou iniciativou je návrh Pirátské strany z roku 2019. Již tradičně takové snahy končí ve slepé uličce, tedy u současného stavu: prostituce se pohybuje v šedé zóně, tedy není zakázána jako taková, pouze některé městské vyhlášky vymezují její provozování mimo obvod města a podobně. Kriminalizováno je kořistění z ní, tedy kuplířství, a samozřejmě je v souladu s mezinárodními úmluvami stíhán obchod s lidmi.

Získáním reprezentativního názoru veřejnosti je možno politické rozhodování o (ne)řešení této problematiky postavit alespoň částečně na faktech.

Tabulka 39: Jaký přístup k prostituci podporují muži a ženy (%)

	muž	žena	celkem
prostituci uzákonit jako živnost se vším všudy	16	10	13
uzákonit jako živnost, ale omezit jí na veřejné domy (zakázat pouliční prostituci)	33	29	31
ponechat současný stav (nijak ji neřešit, postihovat pouze kuplířství a obchod s lidmi)	27	21	24
prostituci zakázat a stíhat její nabízení a provozování	16	21	19
prostituci zakázat a stíhat její nabízení, provozování i využívání (tedy stíhat i zákazníky)	8	18	13

Při pohledu na tabulku je zřejmé, že Češi jsou v otázkách, souvisejících se sexuální morálkou, poměrně liberální.

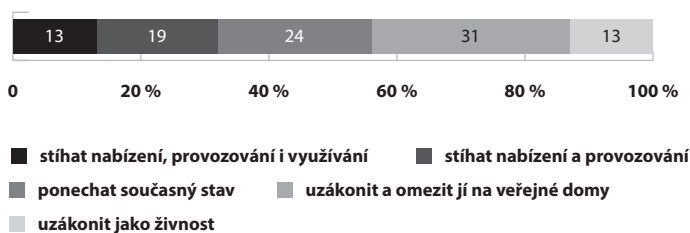
Nejčtenější podporu mezi občany má pojetí prostituce jako živnosti, ale s omezením na její provozování ve veřejných domech – 31 %. Čtvrtina dotázaných si myslí, že současný volný přístup je vyhovující a nic by na něm neměnila. Pětina je pro zákaz nabízení sexuálních služeb a úplnou restrikcí na straně nabídky i poptávky by přivítalo 13 % oslovených.

Největší rozdíly v přístupu k prostituci můžeme pozorovat mezi názory mužů a žen. Prostituci by úplně zakázala téměř pětina žen (18 %), ale jen 8 % mužů. Vysokoškolsky vzdělaní respondenti se častěji přiklánějí k variantě veřejných domů (38 %).

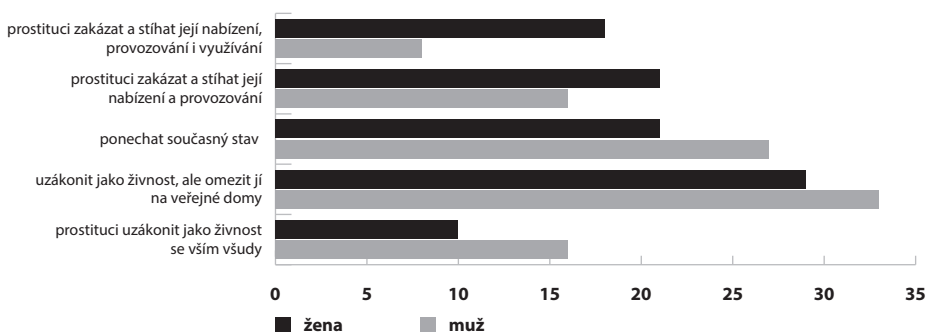
Dodejme, že v nabídce variant odpovědi nebyl zahrnut tzv. „švédský model“. V této zemi platí již od roku 1999 zákon, postihující právě poptávku po placeném sexu (tedy zákazníky a organizátory), nikoli prostitutky samotné. Vychází z chápání prostituce jako sexuálního útlačku, s cílem snížit poptávku cestou penalizace a společenské stigmatizace. Zároveň existují programy pro pomoc prostitutkám, které chtějí (musí) své řemeslo opus-

tit. K tomuto přístupu se v rámci Evropy záhy připojila Francie, Norsko a Island, v roce 2015 Severní Irsko. Dlužno uvést, že ani některé lidskoprávní organizace, ani prostitutky samotné nejsou podle řady výpovědí z této změny paradigmatu nadšené.

Graf 9: Postoje k regulaci prostituce

Graf 10: Postoje k regulaci prostituce podle pohlaví (%)

Podle již výše citovaného průzkumu CVVM z května 2019 si myslí 28 % respondentů, že poskytování sexuálních služeb za úplatu není třeba upravovat zákonem a lze ponechat současný stav. Pro nějakou podobu zákazu poskytování (a/nebo konzumace) sexuálních služeb za úplatu se vyslovuje v současnosti třetina české veřejnosti (34 %). Souhlas s povolením a upravením prostituce jako živnosti častěji vyjádřili muži, ženy se naopak častěji vyslovily pro úplný zákaz poskytování sexuálních služeb.

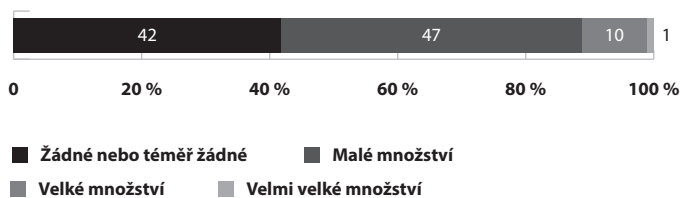
Lze tedy konstatovat, že tyto závěry jsou zcela kompatibilní s našimi zjištěními. Liberálnost názorů české veřejnosti se jeví jako značná, když si uvědomíme, že výrazně přes 40 % oslovených je pro nějakou formu uzákonění provozování prostituce. Další čtvrtina z nich nic nenamítá proti současné situaci, kdy je stíháno pouze kuplířství, nikoli samotné poskytování sexuálních služeb za úplatu. Pouze zhruba osmina respondentů by se postavila za „skandinávskou cestu“, tedy postihování i konzumentů těchto služeb. Dodejme, že represivní přístupy by výrazně častěji volily ženy – stíhat provozování „nejstaršího řemesla“ navrhuje 21 % žen oproti 16 % mužů, přes 18 % žen se vyslovilo pro stíhání prostituce včetně jejího využívání; pro takové řešení je 8 % mužů.

III.4.3. Vliv fyzického nepořádku v lokalitě na názory obyvatel

Jednou ze stěžejních kriminologických teorií Chicagské školy je teorie sociální dezorganizace. Ta zaznamenala velký úspěch nejen ve Spojených státech amerických, ale také v Evropě. Inspiraci v ní dále hledali například Sampson, Raudenbush a Earls, kteří pracovali s konceptem kolektivní účinnosti (collective efficacy) zohledňujícím vztah mezi sociální kohezí a neformální sociální kontrolou, nebo Lewis a Salem či Skogan a Maxfield, kteří se zabývali teorií necivilizovanosti (social incivilities). Ta vešla ve známost jako „Teorie rozbitých oken“ („Broken Windows Theory“) a říká, že obyvatelé lokalit, které vykazují určité fyzické a sociální známky úpadku, budou s větší pravděpodobností viktimizováni, tj. v takových lokalitách se bude vyskytovat vyšší počet trestných činů, a budou také ve srovnání s těmi, kteří žijí v klidném a spořádaném prostředí, náchylnější k obavám z kriminality (Holas a kol., 2016). Podle teorie necivilizovanosti jsou tedy kriminalita a obavy z ní vyšší v lokalitách, kde se nacházejí neudržované budovy, rozbitá okna, vykradená auta apod. Pokud tento obrázek drsného amerického předměstí zmírníme na české poměry, bude i tak názory občanů vypadat podle této teorie? Proto jsme položili respondentům otázku na stav jejich bydliště z tohoto hlediska²³.

V průměru asi 89 % občanů soudí, že v jejich lokalitě je jen malé nebo žádné množství odpadků. Odpovědi mužů a žen se přitom liší jen minimálně.

Graf 11: Množství odpadků či nepořádku v bezprostředním okolí bydliště (%)

Ukázalo se, že názory oněch 11 % dotázaných, kteří mají z pořádku ve svém bydlišti nedobrou pocit, se v některých ohledech liší od zbytku vzorku. Plně se potvrdila tvrzení, zmíněná v úvodu kapitoly – občané vypovídající o fyzickém nepořádku vykazují velmi významně vyšší obavy z kriminality. Tento rozdíl se týká všech námi zkoumaných typů kriminality, tedy jak typicky pouliční, tak ale i těch, které nejsou na fyzické prostředí bezprostředně vázány (podvod, teroristický útok apod.).

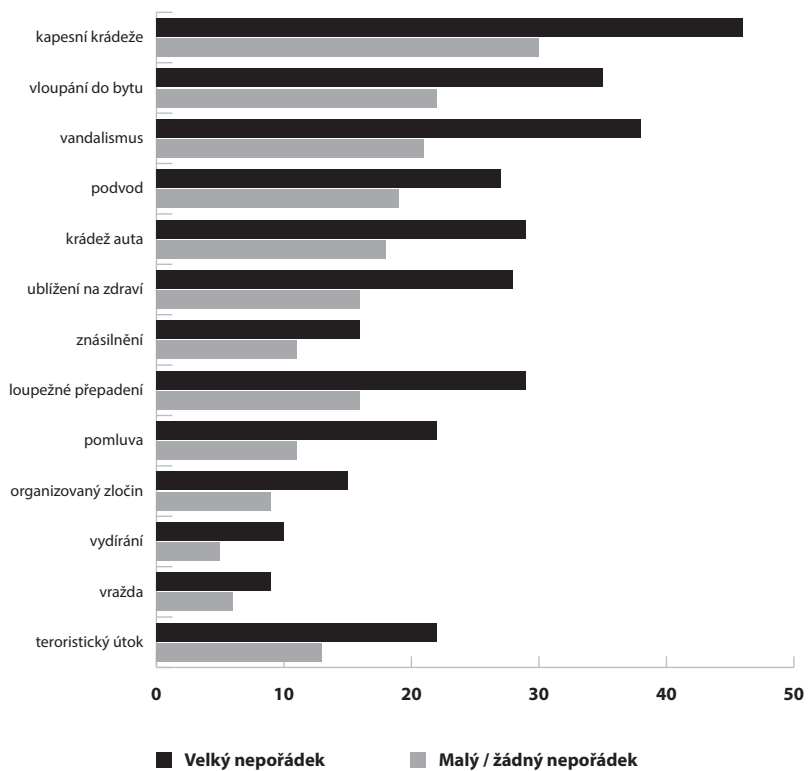
23 Jaké je v bezprostředním okolí Vašeho bydliště množství odpadků či nepořádku?

Tabulka 40: Vztah pocitu ohrožení a vnímaného nepořádku v lokalitě

	Cítí se značně ohrožen (5+6 na škále)	
	Velký nepořádek %	Malý/žádný nepořádek %
kapesní krádeže	46	30
vloupání do bytu	35	22
vandalismus	38	21
podvod	27	19
krádež auta	29	18
ublížení na zdraví	28	16
znásilnění	16	11
loupežné přepadení	29	16
pomluva	22	11
organizovaný zločin	15	9
vydírání	10	5
vražda	9	6
teroristický útok	22	13

Při podrobnějším pohledu je evidentní, že fyzický nepořádek v místě bydliště (ať již je skutečný, nebo respondentem pociťovaný) nejvíce stimuluje **obavy z pouliční kriminality**. Jsou to především kapesní krádeže (značné ohrožení cítí téměř polovina výzkumného vzorku z neuspořádaných lokalit oproti necelé třetině lidí z ostatních lokalit), vandalismus (38 % vs. 21 %), loupežné přepadení (29 % vs. 16 %) nebo vloupání do bytu (35 % vs. 22 %). Fyzická zanedbanost místa, kde respondent žije, však zvyšuje i strach z takových zločinů, jako je podvod, teroristický útok nebo pomluva. Lze tedy uzavřít, že neutěšené prostředí bydliště, nepochybně ve vazbě na další, skryté faktory, významně snižuje kvalitu života obyvatel ve sféře pocitu bezpečí.

Graf 12: Vztah pocitu ohrožení a vnímaného nepořádku v lokalitě (%)

IV.

Krajové srovnání

Znalost preventivních projektů v lokalitě se až nečekaně masivně liší podle kraje zkoumání. Možným vysvětlením, které ovšem platí pro všechny krajové diference, může být určitá chyba při výběru respondentů. Počty respondentů ve vzorku u nejmenších krajů jsou natolik malé (viz Tabulka 3), že k takovému výběrovému zkreslení může dojít. Pokud ale věříme profesionálnímu výběru vzorku agenturou, můžeme věřit i v reálné rozdíly mezi kraji.

V této konkrétní otázce tedy vyslovme hypotézu, že se skutečně jednotlivé kraje (resp. obce v těchto krajích se nacházející) liší množstvím preventivních projektů, které vnímá veřejnost. A rozdíly, jak už bylo naznačeno, skutečně jsou propastné. V malých krajích (Pardubický a Vysočina) jen méně než desetina dotázaných nějaký projekt vůbec zaregistrovala. Do této teorie však nezapadá nejmenší kraj ČR Karlovarský, a již vůbec ne Liberecký, kde naopak více než čtvrtina dotázaných o nějakém preventivním projektu ví a 60 % z nich se ho i nějakým způsobem zúčastnilo. Mezi pouze průměrně obydlené kraje patří i Zlínský, kde je povědomí i účast na prvním místě.

Tabulka 41: Účast na preventivních aktivitách v obci dle krajů

	ANO (%)	Zúčastnil se respondent nebo rodinný příslušník (% z těch, co o nějaké aktivitě věděli)
Praha	12	22
Středočeský kraj	22	30
Jihočeský kraj	21	28
Plzeňský kraj	21	61**
Karlovarský kraj	19	55
Ústecký kraj	18	34
Liberecký kraj	26**	60**
Královéhradecký kraj	23	7
Pardubický kraj	6	30
Kraj Vysočina	7	50
Jihomoravský kraj	11	43
Olomoucký kraj	13	21
Zlínský kraj	31**	67**
Moravskoslezský kraj	24**	47
Celá ČR	18	39

**statisticky významné na hladině $p < 0,01$

Jak již bylo uvedeno, přes polovinu respondentů k **vývoji kriminality** udává, že kriminalita je „u nich“ stejná, jako před cca třemi lety. Toto zjištění platí i v jednotlivých krajích, ovšem v distribuci jiných odpovědí již nacházíme mezi kraji značné rozdíly. Ať již spolehlivost policejních statistik o registrované kriminalitě posuzujeme s jistou mírou opatrnosti, lze považovat za nepochybné, že v posledních letech skutečně klesá. A klesá ve všech krajích (viz Tabulka 43), tedy jak v těch, kde obyvatelé optimisticky hovoří o zlepšení (například téměř třetina Jihočechů nebo Ústečanů), tak tam, kde jsou místní občané skept-

tičtí. Na Liberecku pozoruje zhoršení více než 40 % dotázaných, zlepšení jen každý dvacátý! Přitom Ústecký kraj s ním sousedí; možným vysvětlením je, že dříve skutečně vysoká kriminalita na Ústecku se snížila a občané to kvitují, na rozdíl od „sousedů“ z Liberecka. Pokles registrované kriminality v posledních letech je ale v obou krajích takřka totožný.

V dalším značně kriminálně zatíženém kraji, Moravskoslezském, takový postoj nepozorujeme. Ačkoli zde mezi lety 2014 a 2017 poklesla registrovaná kriminalita o třetinu (podobně jako jinde), více než 30 % obyvatel soudí opačně. Plzeňský kraj z našeho „výběru extrémů“ zaznamenal nejnižší pokles počtu trestných činů, vysvětluje to ale nejvyšší podíl zastánců názoru o „výrazném zhoršení“?

Tabulka 42: Porovnání dnešní úrovně kriminality v obci se stavem před zhruba třemi lety

	výrazně zlepšila	zlepšila	zůstala stejná	zhoršila	výrazně zhoršila
Praha	1	19	56	19	6
Středočeský kraj	3	21	48	23	4
Jihočeský kraj	2	30**	49	16	3
Plzeňský kraj	2	21	50	19	9**
Karlovarský kraj	0	16	55	26**	3
Ústecký kraj	3	26**	54	16	2
Liberecký kraj	0	5	53	40**	2
Královéhradecký kraj	7	19	57	9	8
Pardubický kraj	1	13	72	13	1
Kraj Vysočina	0	24	59	18	0
Jihomoravský kraj	0	9	79	10	2
Olomoucký kraj	0	20	57	20	4
Zlínský kraj	3	22	50	23	2
Moravskoslezský kraj	0	9	60	24**	7**
Celá ČR	2	18	57	19	4

**statisticky významné na hladině $p < 0,01$

Tabulka 43: Registrovaná kriminalita ve vybraných krajích (dle statistik PČR)

	2014	2015	2017	Pokles 2014 -2017 (%)
Jihočeský	14 683	12 595	9 662	34
Ústecký	25 927	21 061	17 531	32
Liberecký	12 504	11 154	8 672	31
Moravskoslezský	37 233	30 364	24 781	33
Plzeňský	11 991	10 512	9 727	19

S názory o (ne)poklesu kriminality částečně koresponduje i **pocit ohrožení kriminalitou**. Není tomu tak ale u nejvíce se odlišující územní jednotky, hlavního města Prahy. Zde je pocit ohrožení, vcelku očekávatelně a ve shodě s kriminologickou teorií, vyšší u všech vybraných jednání - s čestnou výjimkou pomluvy, která je obávaná spíše v menších, neanonymních obcích, a vydírání. To lze považovat za zajímavé, neboť v hlavním městě sídlí velké množství firem a dalších podnikatelských subjektů, kterým by vydírání mohlo hrozit; jejich názory však výzkum veřejného mínění patrně nezachytí. Zároveň ale Pražané nehodnotí vývoj kriminality ve městě odlišně od průměru celé republiky.

To zmiňovaný Liberecký kraj, kde se občané k vývoji kriminality staví dosti pesimisticky, vykazuje signifikantně vyšší pocit ohrožení u pěti ze zkoumaných dvanácti kriminálních činů – viz tabulky níže. Kapesní krádež, krádež auta, podvod... Kriminálně dlouhodobě zatížený Moravskoslezský kraj (index kriminality za rok 2017²⁴ činí 201), kde občané rovněž hovoří o vzestupu kriminality, vysoce skóruje v obavách z kapesních krádeží, dále z vandalismu, ublížení na zdraví. V některých krajích se ale zdá, že nadprůměrné obavy z některých kriminálních skutků nekorrespondují s „reálnou“ (tedy statistikami zachycenou) kriminální zatížeností regionu. Příkladem může být Kraj Vysočina, kde se respondenti zvýšeně obávají ublížení na zdraví, vloupání, ale i například vydírání... U tohoto deliktu zde nacházíme dokonce nejvyšší obavy ze všech krajů, vysvětlení čehož nenabízíme. Dále pozorujeme značné obavy z v podstatě všech deliktů, včetně i takových, jako je vražda, znásilnění nebo teroristický útok. Index kriminality zde přitom činí 107, což je nejnižší krajská hodnota z celé republiky.

Dalším takovým případem je Královéhradecký kraj, kde občané referují o zvýšených (oproti průměru) obavách z vandalismu, vloupání i násilných deliktů. Tento kraj je přitom s indexem 119 na jedenáctém místě ze čtrnácti krajů, a nenacházíme vysvětlení toho, proč je zde například strach z organizovaného zločinu nejvyšší z republiky, Prahu nevyjímaje.

Tabulka 44: Počet ohrožení trestnými činy kraje I. (průměr na škále)

	kapesní krádeže	vydírání	krádež auta	pomluva	vandalismus	vloupání do bytu	ublížení na zdraví
Praha	4,6**	2,2	3,4**	2,7	3,8**	4,4**	3,8**
Středočeský kraj	3,8**	2,0	3,4**	2,5	3,3	3,5	2,9
Jihočeský kraj	2,8	1,7	2,3	2,4	2,7	2,7	2,1
Plzeňský kraj	3,3	2,1	2,9	2,3	2,6	2,9	3,1
Karlovarský kraj	3,4	2,7**	3,2	2,9	3,4	3,4	3,3
Ústecký kraj	2,6	2,0	2,6	2,7	2,7	2,6	2,5
Liberecký kraj	4,2**	2,5	3,7**	3,5**	3,6**	3,3	2,7
Královéhradecký kraj	3,8	2,4	2,8	2,6	3,6**	3,6*	3,2
Pardubický kraj	3,1	2,2	2,6	2,7	3,0	2,9	2,8
Kraj Vysočina	3,7	2,8**	3,3	3,4**	3,6	3,6*	3,5**
Jihomoravský kraj	3,4	2,0	2,5	2,6	2,7	2,7	2,5
Olomoucký kraj	2,9	1,8	2,1	1,7	2,2	2,7	2,4
Zlínský kraj	3,6	2,5	3,2	2,9	3,5	3,4	3,2
Moravskoslezský kraj	4,0**	1,9	3,0	2,7	3,7**	3,6*	3,4**
Celá ČR	3,6	2,2	3,0	2,7	3,2	3,35	3,0

**statisticky významné na hladině $p < 0,01$

Příkladem opačným, tedy regionu s vysokým nápadem trestné činnosti (index kriminality je 212) i dalších problémových jevů, je Ústecký kraj. Ten se přitom nachází, co do strachu ze zločinu, v „poklidném průměru“, a místní obyvatelé ani v jediném ze zkoumaných protizákonných činů nepřekračují průměr ČR. Taktéž obyvatelé Plzeňského a Jihomoravského kraje ve svých obavách nijak statisticky nevybočují, ačkoli index kriminality zde má hodnotu 170, resp. 173. Zvláštní. Zdá se, jakoby v zatíženějších oblastech byli lidé na možnost postižení kriminalitou jaksi „navyklí“, či vnitřně připravení, a své obavy tedy nijak zvlášť neprojeví. Podobně je to i na Karlovarsku, které se ovšem vymyká obavami z vydírání, což může vést k úvahám o specifických místního podnikatelského prostředí.

Tabulka 45: Pocity ohrožení trestnými činy kraje II. (průměr na škále)

	loupežné přepadení	vražda	podvod	organizovaný zločin	teroristický útok	znásilnění
Praha	3,9**	2,7**	3,9**	2,9**	3,4**	3,2**
Středočeský kraj	2,9	2,1	3,0	2,2	2,8	2,4
Jihočeský kraj	2,2	1,6	2,2	1,9	2,1	1,8
Plzeňský kraj	2,9	2,1	2,3	2,0	2,2	2,5
Karlovarský kraj	3,1	2,5	3,0	2,7	2,6	2,7
Ústecký kraj	2,3	1,8	2,5	1,9	1,9	2,2
Liberecký kraj	2,5	1,7	3,9**	2,1	2,4	2,5
Královéhradecký kraj	3,3**	2,7**	3,2	3,2**	2,6	2,5
Pardubický kraj	2,6	2,2	2,6	2,1	2,1	2,2
Kraj Vysočina	3,4**	2,7**	3,2	2,8**	3,2**	3,4**
Jihomoravský kraj	2,6	2,0	2,7	2,1	2,3	2,3
Olomoucký kraj	2,3	1,6	2,0	1,9	1,9	1,8
Zlínský kraj	3,3**	2,6	3,5**	2,9**	3,1**	2,7
Moravskoslezský kraj	3,2	1,8	3,1	1,8	2,2	2,4
Celá ČR	3,0	2,2	3,0	2,3	2,55	2,5

**statisticky významné na hladině $p < 0,01$

V některých momentech, abychom nehovořili stále o diskrepancích mezi „realitou“ a pocity respondentů, kopírují obavy poměrně přesně skutečné riziko – Středočeši kupříkladu signifikantně častěji projevují obavy z krádeže automobilu. A skutečně, zatímco ve srovnatelně lidnatých krajích Jihomoravském a Moravskoslezském bylo v roce 2017 odcizeno těsně přes tři stovky dvoustopých motorových vozidel, ve středních Čechách činilo skóre zlodějí aut 499 kusů.

Hodnocení policie a dalších institucí

Vypořádat se s mezikrajovými rozdíly v názorech na policii a její fungování nebylo jednoduché. V dotazníku obsažených okruhů k hodnocení je celá řada, krajů čtrnáct - výsledkem je pestrá a rozsáhlá škála impulsů. Pokud se tedy v následující pasáži o některých krajích nebude hovořit, je to z toho důvodu, že v nich prezentované názory nevybočují z průměru republiky (který uvádíme v závorce za „krajskou“ hodnotou).

Začněme s palčivou otázkou početních stavů. Vzhledem k nápadu kriminality v jednotlivých regionech je logické, že nejvíce si na „podstav“ u PČR stěžují obyvatelé Prahy a středních Čech – téměř dvě třetiny zdejších respondentů má stavy policistů za nízké (jinak necelá polovina). Zároveň Středočeši častěji považují sociální jistoty policistů za malé (doplňme, že v tom jim sekundují obyvatelé Plzeňského kraje).

K osobnostně – profesním vlastnostem policistů mají zřejmě největší výhrady na Karlovarsku. Za špatné považuje profesní schopnosti 14 % místních (celek 6 %), povahové

vlastnosti 15 % (celek 9 %), statečnost má za malou 16 % respondentů (celek 8 %). 14 % obyvatel tohoto kraje soudí, že policisté málokdy jednají odpovědně. Zároveň však jich považuje 39 % policejní pravomoci za malé, což působí jako určitý rozpor.

Malé pravomoci a nedostatečnou zákonnou ochranu policistů řeší nejvíce na Liberecku. Přitom, opět, právě zde jsou občané navíc k policii dosti přísní - 53 % jich má úroveň komunikace za nízkou (celek 23 %), 30 % je kritických k zacházení s obětmi (celek 18 %), snaha aktivně čelit zločinu je podle 24 % obyvatel kraje malá (celek 16 %). Dodejme, že téměř třetina obyvatel Liberecka si myslí, že policisté jen málokdy jednají podle hesla „pomáhat a chránit“ (celek 13 %).

Jestliže jsme v předchozí kapitole hovořili o zvýšených obavách respondentů ze zločinu, dodejme, že tento faktor s hodnocením policie souvisí. Ukazuje to jak případ Liberecka, tak Kraje Vysočina. Tam mají nejčastěji z republiky povahové vlastnosti příslušníků policejního sboru za špatné - 16 % místních, úroveň komunikace za nízkou (30 % místních), podle 18 % jednají policisté málokdy zodpovědně (celek 8 %) a stejný podíl považuje finanční ocenění policistů za nadhodnocené.

Ke komunikačním dovednostem policistů mají výhrady často v Jihomoravském kraji. Komunikaci s veřejností zde má 48 % dotázaných za nedobrou (druhý nejvyšší podíl po Liberecku), zacházení s oběťmi má podle bezmála třetiny značné rezervy (celek, jak již bylo uvedeno v 18 %), 21 % si nemyslí, že policisté by se řídili heslem, napsaným na dveřích služebních vozů.

V hodnocení fungování některých složek z hlediska zajištění bezpečnosti se objevují znovu některé již jmenované kraje. Dopravní policie má nejhorší pověst v Praze, na Liberecku a na Vysočině. Vzhledem k faktu, že dopravní policista je pro běžného občana tím nejčastěji fyzicky potkávaným členem sboru, se nabízí domněnka, že výše rozebíraná kritičnost ke komunikaci policistů v některých krajích souvisí právě s komunikačním stylem „dopraváků“. Na Vysočině má nejhorší průměr hodnocení i policie pořádková, k vyšetřování trestné činnosti jsou nejkritičtější opět na Vysočině a také na Zlínsku.

Nejméně si fungování městské policie váží v hlavním městě, a dále v obcích na Vysočině. V tomto regionu jsou pravděpodobně respondenti obecně přísní v hodnocení, neboť nejhoršího průměru zde dosáhly i soudy; jen o něco jsou k soudům/soudcům vlídnější v Praze a ve Zlínském kraji.

Respondent jako svědek

V otázce zachování se v situaci, kdy je člověk svědkem krádeže, se průměru vymyká Moravskoslezský kraj – zde by přes 15 % respondentů podle svých slov volilo vlastnoruční zadržení pachatele. Opačný přístup, nevšímavost, nejčastěji volili obyvatelé severozápadu republiky (Karlovarsko a Ústecko). Zachovalo by se tak 17 %, resp. 12 % dotázaných, zatímco průměr vzorku činí 8 %. Nepřekvapí tedy, že zároveň by v těchto krajích 22 %, resp. 21 % občanů nebylo ochotno v tomto případě svědčit. O značné polarizaci názorů v regionu Karlovarska svědčí fakt, že 18 % zdejších obyvatel tvrdí, že by naopak sami nabídli policii své svědectví.

Postoj k imigraci

Již bylo uvedeno, že názory na přijímání lidí z jiných částí světa, kteří by z různých důvodů mohli hledat nový domov v naší republice, nejsou příliš závislé na sociálně demografických charakteristikách oslovených. Na tabulce níže vidíme, že kraj bydliště třídícím faktorem do jisté míry je.

Jakkoli je Praha bezpochyby nejvíce kosmopolitním sídlem v ČR, postoj k přijímání migrantů zde nevybočuje z průměru ani v jednom směru. Oproti tomu hlavní město obklopující Středočeský kraj má k přijímání zahraničních příchozích výrazně liberálnější postoj než zbytek země, podobně, jako Hradecko a částečně i Olomoucko. Na druhém pomyslném pólu stojí Karlovarsko, kde by více než polovina dotázaných odmítla i přispět na zlepšení situace v domovských zemích migrantů. Že by obavy, plynoucí z dlouhé hranice kraje s Německem? Tomuto vysvětlení nahrává poznatek, že podobně „nesmířitelní“ jsou i obyvatelé kraje Plzeňského. Moravskoslezský kraj však sousedí s Polskem, odkud příliv uprchlíků zřejmě nehrozí... Za povšimnutí také stojí velmi rozdílné postoje v Pardubickém a Hradeckém kraji (které dokonce před územně správní reformou tvořily kraj jediný).

Tabulka 46: Názory na přijímání uprchlíků / migrantů (%)

	poskytnout zázemí lidem, utíkajícím před špatnou politickou nebo hospodářskou situací	poskytnout útočiště lidem, v jejichž zemi se válčí, a dát jim možnost se v ČR trvale usadit	poskytnout dočasné útočiště lidem, v jejichž zemi se válčí, po skončení bojů je repatriovat zpět	finančně pomáhat v zemích, odkud přicházejí, ale v ČR jim nepovolit ani dočasné útočiště	nepomáhat migrantům přicházejícím do Evropy, ani přispívat na zlepšení situace v jejich zemích
Praha	1	4	30	35	29
Středočeský kraj	3	11**	30	29	26
Jihočeský kraj	2	4	32	36	25
Plzeňský kraj	3	5	22	25	46**
Karlovarský kraj	1	7	15	24	53**
Ústecký kraj	2	7	35	28	27
Liberecký kraj	3	2	16	32	35
Královéhradecký kraj	2	12**	35	19	31
Pardubický kraj	1	8	23	44**	25
Kraj Vysočina	0	4	42	26	28
Jihomoravský kraj	3	9	36	32	19
Olomoucký kraj	0	11**	38	35	16
Zlínský kraj	1	6	32	30	28
Moravskoslezský kraj	2	4	19	32	42**
Celá ČR	2	7	29	31	31

**statisticky významné na hladině $p < 0,01$

Značně rozdílné postoje mají v jednotlivých krajích i k otázce, zda ve společnosti existují **zvýšeně kriminálně rizikové skupiny**. Průměrně soudí v republice přes šedesát procent občanů, že takové existují. Toto přesvědčení dominuje především na severovýchodní Moravě, tedy v Moravskoslezském a Zlínském kraji. Zajímavé ale je, že mezi těmito kraji je vklíněn kraj Olomoucký, kde je tento názor v naprosté menšině (zastává ho něco přes třetinu respondentů). Dále vyčnívá Liberecko s třemi čtvrtinami osob přesvědčených o výrazně kriminálních skupinách v populaci. Stojí rozhodně za povšimnutí, že kraje, kde se podle obecného přesvědčení (vedle právě Moravskoslezského regionu) často kumulují problémy se sociálně vyloučenými lokalitami, tedy Ústecko a Karlovarsko, jsou v souhlasu s tímto soudem pod průměrem ČR.

Tabulka 47: Na kriminalitě v ČR se určité skupiny lidí podílejí výrazněji než ostatní

	ANO (%)
Praha	70**
Středočeský kraj	60
Jihočeský kraj	62
Plzeňský kraj	49
Karlovarský kraj	51
Ústecký kraj	52
Liberecký kraj	73**
Královéhradecký kraj	39
Pardubický kraj	69
Kraj Vysočina	68
Jihomoravský kraj	62
Olomoucký kraj	36**
Zlínský kraj	81**
Moravskoslezský kraj	71**
Celá ČR	62

**statisticky významné na hladině $p < 0,01$

Nejpřísnější pohled na **regulaci obchodu se sexem** mají na jihu Čech. Bezmála polovina dotázaných by prostituci zakázala, třetina z nich pak včetně jejího využívání. Inu, vesnický region, který má s divokou příhraniční prostitucí své zkušenosti, řeklo by se. Proč ale mají na jižní Moravě diametrálně odlišný názor? Trestnost vyhledávání placeného sexu by uvítali v Ústeckém kraji (což má vzhledem k nedávné historii regionu svou logiku), ještě masivněji však po tomtéž volají v Moravskoslezském kraji, kde, pokud známo, nadprůměrné problémy s prostitucí nikdy nebyly.

Maximálně liberální přístup je typický pro hlavní město, téměř dvě třetiny Pražanů jsou pro legislativní ukotvení prostituce. Vesměs by ale občané uvítali její vymezení do veřejných domů, tedy pryč z ulic. Současný neregulovaný stav nejméně vadí obyvatelům Liberecka; pro zařazení poskytování sexuálních služeb mezi živnosti by nejvíce hlasovali obyvatelé Vysočiny.

Tabulka 48: Názory na úpravu prostituce (%)

	prostituci uzákonit jako živnost	uzákonit jako živnost, omezit na veřejné domy	ponechat současný stav	prostituci zakázat, stíhat její nabízení a provozování	prostituci zakázat, stíhat nabízení, provozování i využívání
Praha	17**	47	18	10	7
Středočeský kraj	11	34	24	20	11
Jihočeský kraj	10	23	17	36	13
Plzeňský kraj	18	36	20	16	8
Karlovarský kraj	15	28	19	21	17
Ústecký kraj	10	34	25	12	19**
Liberecký kraj	8	21	43	19	8
Královéhradecký kraj	16	24	35	14	10
Pardubický kraj	12	16	28	32	13
Kraj Vysočina	21**	31	26	11	11
Jihomoravský kraj	4	31	40	15	10
Olomoucký kraj	19	16	25	26	14
Zlínský kraj	9	23	23	28	16
Moravskoslezský kraj	14	30	16	16	24**
Celá ČR	13	31	24	19	13

**statisticky významné na hladině $p < 0,01$

v.

Závěr

Reprezentativní výzkum „Vnímání nežádoucích společenských jevů a ohrožení kriminalitou“ zahrnoval řadu okruhů, které se úzce váží k oblasti trestní politiky, zejména však k oblasti prevence kriminality. Spektrum otázek bylo široké – znalost preventivních aktivit a vlastní zapojení v nich, hodnocení prospěšnosti preventivních aktivit státu a obcí, vlastní aktivity občanů ke snižování rizik, hodnocení bezpečnostních složek (zejména policie), názory a postoje občanů ohledně příčin kriminality, obavy z kriminality a viktimizace, předpokládané chování respondenta jako svědka trestného činu a některá další dílčí témata.

Vzhledem k tomu, že výzkum je financován ministerstvem vnitra, byla zvláštní pozornost zaměřena na činnost Policie ČR. Předně byly mapovány názory respondentů na policisty, a to od názorů na jejich počty, zaměření, vybavení, povahové a komunikační vlastnosti až k jejich materiálnímu ohodnocení. Dotazy se dotkly i otázek, do jaké míry by se měli policisté zabývat preventivní prací a do jaké míry je vhodné naopak do profesionální policejní práce zařazovat laický prvek dobrovolníků.

V souvislosti s touto problematikou byly dále položeny i otázky, směřující k změření míry obav z trestné činnosti. Dotazovali jsme třináct typů kriminálních skutků. Otázka směřovala k posouzení toho, do jaké míry považují respondenti Českou republiku za bezpečnou zemi a jak se liší respondenti v obavách ze zločinu podle různých sociodemografických charakteristik.

Samostatná pozornost byla věnována různým pohledům na otázky prevence. Respondenti se vyjadřovali jednak k významu různorodých preventivních programů, které jsou uskutečňovány ve veřejném prostoru, jakož i k preventivním aktivitám, které uskutečnili na ochranu svého zdraví a majetku. Bez zajímavosti nejsou ani výsledky, které vypovídají o stupni sociální distance mezi respondenty a některými zařízeními veřejného zájmu (kulturní středisko pro minority, policejní stanice, výchovný ústav pro mládež, kontaktní centrum pro drogově závislé apod.).

Dále si výzkum všiml i tendence respondentů spojovat výskyt kriminality s určitými skupinami občanů. Zajímavou, a v rámci obdobných výzkumů poměrně originální oblastí dotazování bylo i předpokládané chování respondenta jako svědka trestného činu.

V.1. Shrnutí dle jednotlivých tematických okruhů

Prevence kriminality

Znalost preventivních aktivit je mezi občany nízká, jen 18 % si vybavuje nějakou aktivitu konanou v okolí svého bydliště. Nejčastěji konkrétně uváděnými jsou aktivity typu dohledové služby a přednášky pro děti. Pouze 4 z 10 lidí, kteří nějakou preventivní aktivitu znají, se jí i osobně zúčastnili.

Pro zvýšení své bezpečnosti dodržují občané nejčastěji několik zásad: nevpouští podomní prodejce nebo cizí lidi do bytu (61 resp. 60 %); ví, kde je nejbližší stanice policie (60 %) a neotvírají podezřelé e-maily (57 %).

Za důležité aktivity v oblasti prevence považují lidé především zvýšení počtu policejních hlídek v ulicích (souhlas vyjadřuje 92 %), monitoring veřejného prostranství kamerovými systémy a zlepšení veřejného osvětlení (shodně 87 % občanů). Jednoznačně tak jsou stále preferovány aktivity situační prevence.

Více než polovina populace (58 %) je pro zapojování dobrovolníků z řad občanů při preventivních aktivitách – jejich pomoc by uvítali především při zajišťování bezpečnosti v okolí škol (64 %) a při preventivních hlídkách v ulicích (59 %).

Vlivy na kriminalitu

Největší vliv na kriminalitu přisuzují lidé zneužívání drog (59 % hodnotí jejich vliv jako velmi velký) a vzniku sociálně vyloučených lokalit - ghett (51 %). Jednotlivé aspekty obecně vnímají jako vlivnější ženy a starší lidé.

Podle 62 % lidí se na kriminalitě podílejí určité skupiny obyvatel více – nejčastěji uváděnými jsou poté (formou volné odpovědi) Romové (69 %), drogově závislí (23 %) a cizinci (22 %).

Pokud se podíváme na toleranci případného vzniku určitých společenských zařízení či institucí, vidíme, že nejvíce by lidem vadil vznik zařízení pro migranty (57 % uvádí nejvyšší stupeň škály – silně vadilo), ubytovny pro sociálně vyloučené nebo mešity (shodně 50 %).

Vnímání a hodnocení policie

Nejlépe jsou mezi občany hodnoceny profesionální schopnosti policistů – jako dobré je hodnotí 42 % oslovených. Naopak negativně jsou hodnoceny hlavně početní stavy policistů – jako příliš nízké je vnímá polovina občanů (49 %), což zřetelně souvisí s voláním po zvýšení počtu policistů v terénu. Pokud se podíváme na třídění z hlediska socio-demografických znaků, můžeme obecně konstatovat, že ženy a starší lidé nad 60 let jsou v případě hodnocení jednotlivých aspektů policie pozitivnější.

Většina obyvatel se při hodnocení výroků o Policii ČR přiklání k neutrálnímu názoru. 13 % populace poté vyjadřuje názor, že policisté jednají v duchu svého motta „Pomáhat a chránit“ jen málokdy. Na druhou stranu celá pětina občanů (20 %) vnímá vždy jednání policistů jako odpovědné.

Nejlepší hodnocení z hlediska zajišťování bezpečnosti a pořádku si od občanů ČR vysloužila Policie ČR, konkrétně vyšetřování trestné činnosti (průměrná známka 2,5 na pětistupňové školní škále). Naopak nejhůře hodnotí lidé městskou policii a soudy (shodně průměrná známka 3,1).

Většina občanů podporuje aktivity policie i v oblasti prevence. Nejčastěji kvitují zvýšenou kontrolu rizikových míst (96 %) a spolupráci se sociálními službami při práci s problémovou mládeží (90 %).

Pokud by lidé měli rozhodovat, jaké činnosti policie nejvíce podpořit, jednoznačně by volili vyšší počty policistů v rámci: pořádkové policie v ulicích (67 %), pro řešení násilné (64 %) a drogové kriminality (58 %).

Občané a kriminalita

V případě hodnocení úrovně kriminality vyjadřuje více než polovina (56 %) občanů názor, že situace je stále stejná jako cca před 3 lety. Pětina (19 %) se domnívá, že došlo ke zhoršení situace, nejčastěji mají tento dojem lidé z Libereckého a Moravskoslezského kraje.

Lidé se cítí být ohroženi nejčastěji kapesní krádeží (50 % uvedlo stupeň ohrožení 4-6 ze stupnice 1-necítím se ohrožen až 6-cítím se velmi ohrožen), vloupáním do bytu (43 %) a vandalismem (39 %). Více se cítí všemi zkoumanými druhy deliktů ohroženi lidé, kteří hodnotí prostředí v místě bydliště jako zanedbané.

Dvě třetiny lidí by v případě svědectví krádeže zavolalo na policejní tísňovou linku, každý desátý by se dokonce pokusil pachatele zadržet. Takto aktivně by častěji jednali muži a mladí lidé do 29 let.

Většina Čechů (77 %) je následně ochotna v případě vyšetřování krádeže svědčit, avšak třetina (32 %) pouze anonymně. Svědectví by sami od sebe nabídli častěji muži (12 %).

Postoje k tématu týkající se uprchlíků jsou v rámci české společnosti rozděleny na tři hlavní tábory zastoupené přibližně stejným počtem lidí - 29 % by uprchlíkům poskytlo dočasné útočiště; 31 % by pomáhalo v zemi nepokojů, ale útočiště by nenabídlo a poslední třetina je proti jakékoliv pomoci, ať už v místě nepokojů nebo pomoci u nás. Variantu poskytnout trvalé útočiště zvolila jen necelá desetina respondentů.

Pokud se podíváme na přístup k tématu prostituce, pozorujeme, že nejvíce by se lidé přikláněli k uzákonění prostituce jako živnosti, ale s restrikcí na veřejné domy (31 %). Téměř čtvrtina (24 %) by ovšem prostituci nijak neřešila a ponechala současný stav. Velké rozdíly sledujeme v závislosti na pohlaví - 18 % žen by úplně zakázalo prostituci a postihovalo by i její využívání, na rozdíl od pouze 8 % mužů.

V.2. Shrnutí omnibusového šetření 2018

Jak již bylo uvedeno, omnibusové šetření na vzorku 1 000 respondentů mělo za cíl vysledovat případné posuny názorů na vytipované otázky po roce od hlavního výzkumu. Obecně lze říci, že k masivním posunům v názorech obyvatelstva nedošlo. Na případné změny upozorňujeme.

O něco více než pětina lidí uvádí, že zná nějakou preventivní akci, jež probíhá nebo proběhla v jejich okolí. Ve srovnání s předchozím šetřením v roce 2017 došlo k mírnému nárůstu znalosti preventivních aktivit (z 18 na 22 %). Častěji vědí o preventivních aktivitách lidé s VŠ vzděláním. Nejčastěji konkrétně uváděnými jsou opět aktivity typu dohledové služby (posílení hlídek v ulicích, asistenti prevence kriminality apod.) a nejrůznější druhy přednášek pro děti a mládež.

Téměř dvě třetiny lidí si myslí, že na kriminalitě se určité skupiny obyvatel podílejí více než ostatní. Ti, kteří si myslí, že na kriminalitě se podílejí určité skupiny lidí více, nejčastěji jmenují - stejně jako v předešlém roce - Romy (69 %), cizince (21 %) a drogově závislé (20 %). Ve srovnání s předchozím šetřením z roku 2017 došlo k mírnému nárůstu

počtu lidí, kteří tvrdí, že podíl na kriminalitě nesou některé skupiny více než jiné. Zajímavé je, že na tuto otázku nemají vliv žádné sociodemografické ukazatele, jako jsou věk, vzdělání nebo pohlaví.

Nejlépe jsou mezi občany ČR hodnoceny profesionální schopnosti policistů – třetina populace je hodnotí jako dobré. Úroveň komunikace policie s veřejností už je vnímána hůře a lidé také silně vnímají nízké stavy policistů (42 %). V porovnání s předchozím rokem vidíme pokles pozitivního hodnocení profesionálních schopností policistů. Ze sociodemografického hlediska nepozorujeme žádné statisticky významné rozdíly.

Početní stavy policistů hodnotí menší podíl lidí jako nízké (42 % oproti 49 % v roce 2017). Častěji je považují za příliš nízké ženy a lidé s vysokoškolským vzděláním. Kvalita zacházení s oběťmi trestných činů i úroveň komunikace policie s veřejností je oproti předchozímu šetření hodnocena naopak mírně kritičtěji. Z hlediska sociodemografických charakteristik pozorujeme vliv vzdělání - úroveň komunikace hodnotí méně často jako dobrou lidé s VŠ vzděláním a kvalitu zacházení s oběťmi trestných činů hodnotí častěji jako nízkou lidé se základním vzděláním a SŠ bez maturity.

Více než polovina (55 %, tedy přibližně stejný podíl jako v roce 2017) občanů se domnívá, že úroveň kriminality je v jejich okolí stále stejná jako před třemi lety. Přibližně čtvrtina (26 %) poté hodnotí situaci jako lepší a cca pětina (19 %) vnímá zhoršení situace. Při porovnání průměrného hodnocení z loňského šetření vidíme mírné zlepšení hodnocení úrovně kriminality.

Nejvíce se lidé cítí být ohroženi kapesními krádežemi (49 %), vandalismem (42 %) a vloupáním do bytu (39 %). Obecně se cítí být více ohroženy ženy a starší lidé nad 60 let - jak tomu je v obdobných průzkumech tradičně. Pocit ohrožení zůstává meziročně u všech dotazovaných kriminálních činů téměř totožný.

Obyvatelstvo se stále dělí dle názorů na pomoc lidem ze zemí zmítaných problémy na tři podobně velké skupiny. Přibližně čtvrtina lidí (27 %) by válečným uprchlíkům poskytla dočasné útočiště, více než třetina populace (36 %) by pouze poskytovala finanční pomoc v místě bojů, ale útočiště by uprchlíkům v ČR neposkytla a posledních 30 % obyvatel by migrantům nepomáhalo vůbec. Možnost poskytnout uprchlíkům zázemí a umožnit usazení se v ČR zvolilo pouze 8 % lidí. Častěji se jedná o mladé do 29 let, neochota pomoci se rovněž mírně snižuje s vyšším vzděláním. Ve srovnání s předchozím šetřením tedy nepozorujeme žádné změny v názorech na pomoc uprchlíkům.

Na samotný závěr dodejme, že výstupy výzkumů budou využívány v rámci činnosti Odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra, Policie České republiky i dalších členů Republikového výboru pro prevenci kriminality. V neposlední řadě poslouží také jako faktografický základ pro formulaci priorit, cílů a úkolů pro další Strategii prevence kriminality.

Resumé

Již v polovině devadesátých let 20. století se začínaly v České republice uskutečňovat výzkumy, mapující názory občanů na kriminalitu v místě jejich bydliště. Tyto výzkumy byly zpočátku součástí komplexních preventivních plánů jednotlivých měst. Jejich zpracování bylo podmínkou udělení finančních grantů na preventivní projekty na lokální úrovni. Již od počátku na metodologii výzkumů spolupracoval s příslušným odborem ministerstva vnitra Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Ten v roce 1995 publikoval - v českých podmínkách první - výzkum bezpečnostní situace v pilotním středně velkém městě. V roce 2005 byl jednotnou metodikou uskutečněn výzkum ve dvanácti městech, silně zasažených kriminalitou. Po zkušenostech s řadou jmenovaných akcí bylo v roce 2012 překročeno k velkému demoskopickému výzkumu, reprezentativnímu pro území ČR, včetně reprezentativity za jednotlivé kraje. Vzorek přesáhl 3 000 respondentů.

Dotazovány byly následující okruhy: Odpovědnost státu za vybrané oblasti veřejného života; hodnocení soudů, státních zastupitelství, radnic, městské policie; vnímání a hodnocení policie, jejího postavení a úkolů; společenské faktory ovlivňující podle respondentů kriminalitu; viktimizace a pocit ohrožení občanů kriminalitou; občan jako svědek a oběť kriminality; opatření ke zvýšení vlastní bezpečí (tedy preventivní chování); důvěra občanů v konkrétní preventivní aktivity obcí a státu.

S odstupem pěti let bylo v roce 2017 ve spolupráci Odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra a IKSP dohodnuto výzkum z roku 2012 zreprodukovat za použití maximálního množství shodných položek. Po dobu čtyř let (2017 až 2020) je výzkum názorů veřejnosti plánováno realizovat opakovaně, kdy v letech 2017 a 2020 byl (resp. bude) realizován „velký“ výzkum (3000 respondentů, obsáhlý dotazník), v mezidobí v letech 2018 a 2019 pak omnibusová šetření (1000 respondentů, dotazník redukován na zhruba deset položek). Finanční krytí poskytl Odbor prevence, všechny výzkumy zajišťuje totožná agentura, vzešlá z výběrového řízení. Oba typy dotazníku vypracoval Institut pro kriminologii a sociální prevenci ve spolupráci s Ministerstvem vnitra. Vzorek základního výzkumu činil po vyčištění 3019 respondentů, dotazování proběhlo osobním face to face dotazováním s využitím počítačové techniky (CAPI). Tazatelé byli pro tento výzkum speciálně vyškoleni.

Cílem celého cyklu výzkumů je tedy zjištění názorů a postojů obyvatel na otázky spojené s problematikou kriminality a její prevencí. Především se výzkum soustředil na znalost preventivních aktivit, hodnocení bezpečnostních složek, na názory a postoje občanů týkající se vlivů na kriminalitu a přístupu k některým dalším vybraným tématům.

Speciální pozornost byla zaměřena na činnost Policie ČR. Byly mapovány názory respondentů na policisty - na jejich počty, vybavení, povahové a komunikační vlastnosti, statečnost, ale i finanční ohodnocení. Dotazy se dotkly i otázek, do jaké míry by se měli policisté zabývat preventivní prací a do jaké míry je vhodné naopak do profesionální policejní práce zařazovat laický prvek dobrovolníků.

Těžiště dotazníku spočívá v otázkách hodnocení kriminální prevence. Respondenti se vyjadřovali k významu různých typů preventivních programů, existujícím ve veřejném prostoru. Druhou sadou otázek byly zkoumány preventivní aktivity, které lidé sami realizovali na ochranu svého zdraví a majetku.

Bez zajímavosti nejsou ani výsledky, které vypovídají o stupni sociální distance mezi respondenty a některými zařízeními veřejného zájmu (kulturní středisko pro minority, policejní stanice, výchovný ústav pro mládež, kontaktní centrum pro drogově závislé apod.). Do stejné kategorie spadá i otázka na to, zda podle mínění respondentů mají některé sociální skupiny větší podíl na trestné činnosti, nežli ostatní.

Kontinuálně se v IKSP věnujeme i pocitu ohrožení vybranými delikty. Dalším zajímavým tématem jsou předpokládané chování respondenta jako svědka trestného činu, jak ve fázi přímého setkání s trestným činem, tak pozdějšího svědectví. Naopak již v aktuálních výzkumech není zkoumáno zasažení kriminalitou (viktimizace), jako v minulém období – této otázce věnoval IKSP samostatný výzkum.

Publikace „Bezpečnost, kriminalita a prevence“ je výstupem z první dvojice výzkumů, tedy vstupního výzkumu na velkém vzorku z roku 2017 a omnibusového šetření z roku 2018.

Základní poznatky, které z výzkumu vyplynuly:

Znalost preventivních aktivit je mezi občany nízká, jen 18 % si vybavuje nějakou aktivitu konanou v okolí svého bydliště. Pro zvýšení své bezpečnosti občané nejčastěji aplikují organizační a logistická opatření - nepouští podomní prodejce nebo cizí lidi do bytu, mají povědomí o tom, na koho se v případech potíží a chrání si své soukromí a majetek i na internetu. Občané nepodnikají žádné razantní akce k fyzické ochraně svého obydlí.

Za důležité aktivity v oblasti prevence považují lidé především zvýšení počtu hlídek v ulicích, monitoring veřejného prostranství a zlepšení veřejného osvětlení, tedy projekty situační prevence. Ze sféry sociálně laděných projektů je nejvíce ceněná práce s rizikovou mládeží. Naopak jako nejméně důležité vnímají Češi rozšíření množství a kapacity věznic a vytváření občanských hlídek.

Více než polovina populace je pro zapojování dobrovolníků z řad občanů do preventivních aktivit, Nejčastěji se vyslovují pro zajišťování bezpečnosti v okolí škol.

Nejsilnější vliv na kriminalitu přisuzují lidé zneužívání drog a existenci sociálně vyloučených lokalit - ghett. Negativní vliv má dále alkoholismus, bezdomovectví a (hypotetický) příliv cizinců. Podle téměř dvou třetin lidí se na kriminalitě podílejí určité skupiny obyvatel více. Nejčastěji jsou uváděni Romové, drogově závislí a cizinci. Ve srovnání s předchozím šetřením z roku 2012 došlo k nárůstu počtu lidí, kteří tvrdí, že podíl na kriminalitě nesou některé skupiny více než jiné.

Ohledně tolerance ke vzniku jednotlivých institucí bylo zjištěno, že nejvíce by lidem vadil vznik zařízení pro migranty (57 % uvádí, že by jim to silně vadilo), ubytovny pro sociálně vyloučené nebo mešity. Ve srovnání s předchozím šetřením se obecně snížila míra tolerance k jednotlivým institucím a výrazně více by lidem vadil vznik muslimské modlitebny v blízkosti domova.

Lidé se cítí být ohroženi nejčastěji kapesní krádeží, vloupáním do bytu a vandalismem. Při srovnání s předchozím šetřením vidíme, že v současné vlně poklesl pocit ohrožení u většiny kriminálních činů. Častěji se cítí být ohroženy ženy a starší lidé. Nárůst obav sledujeme pouze v případě ohrožení teroristickým útokem.

Dvě třetiny lidí by v případě svědectví krádeže zavolalo na policejní tísňovou linku, každý desátý by se dokonce pokusil pachatele zadržet. Takto aktivně by častěji jednali muži a mladí lidé. Valná většina Čechů je následně ochotna v případě vyšetřování krádeže svědčit, avšak třetina z nich pouze anonymně.

Postoje k tématu uprchlíků/migrantů jsou v rámci české společnosti rozděleny na tři přibližně stejně početné hlavní tábory. Necelá třetina by poskytla uprchlíkům dočasné útočiště, další skupina by pomáhala v zemi nepokoju (bez poskytnutí útočiště v ČR) a poslední třetina obyvatel je zásadně proti jakékoliv pomoci lidem přicházejícím do Evropy ze zemí zmítaných problémy. Možnost poskytnout uprchlíkům zázemí a usadit se v ČR zvolila necelá desetina lidí.

Souhrnně lze říci, že v posledních zhruba šesti letech došlo ve vnímání bezpečnostní situace v České republice k několika pozitivním posunům. Občané hodnotí bezpečnostní situaci více optimisticky, vykazují menší nebo stejné obavy z kriminality. Zlepšilo se hodnocení práce policistů a lidé jsou více připraveni poskytnout svědectví k případnému trestnému činu. Významně nižší počet občanů předpokládá existenci korupce u úředníků, policistů a soudců, i když hodnocení justičních složek se zlepšuje jen pomalu.

Negativní stránkou zjištění je zvýšená míra vigilantismu, kdy je na některé skupiny občanů (především menšiny a cizince) pohlíženo a priori jako na možný zdroj bezpečnostních rizik. S tím souvisí i nízká podpora zakládání různých zařízení pro takové skupiny obyvatel a rovněž velká distance k přijímání migrantů na českém území.

Summary

Research mapping people's views on crime in their place of residence began as early as the mid-1990s in the Czech Republic. These studies were initially part of comprehensive preventive plans by individual cities, and they were a condition for the receipt of grants for preventive projects at local level. From the very beginning, the Institute of Criminology and Social Prevention (IKSP) cooperated with the relevant department of the Ministry of the Interior on the methodology for this research. In 1995, it published a study of the security situation – the first under Czech conditions - in a pilot medium-sized city. In 2005, a similar study was conducted in twelve cities strongly affected by crime using a uniform methodology. Having gained experience with a number of these studies, a large opinion poll, representative of the Czech Republic was undertaken in 2012, including representativeness for individual regions. The sample included in excess of 3,000 respondents.

Respondents were asked questions in the following areas: the state's responsibility for selected areas of public life; their assessment of the courts, public prosecutor's offices, city halls, city police; their perception and assessment of the police force, its position and tasks; social factors affecting crime according to respondents; victimisation and the fear of crime; the citizen as a witness and victim of crime; measures employed to increase personal safety (i.e. preventive behaviour); people's confidence in specific preventive activities by municipalities and the state.

Five years later, in 2017, IKSP agreed to reproduce the 2012 survey using the maximum number of identical questions in cooperation with the Crime Prevention Department of the Ministry of the Interior. The plan was to carry out a public opinion survey repeatedly over a period of four years (2017-2020), with a „big“ survey to be carried out in 2017 and 2020 (3,000 respondents, extensive questionnaire), and an omnibus survey in the interim in 2018 and 2019 (1,000 respondents, questionnaire reduced to about ten items). The project was funded by the Crime Prevention Department, and all surveys would be conducted by the same agency, which emerged from a tender. Both types of questionnaire were developed by the Institute of Criminology and Social Prevention in cooperation with the Ministry of the Interior. The cleaned basic research sample was 3,019 respondents; the survey was conducted by face-to-face questioning using computer technology (CAPI). Interviewers were specially trained for this survey.

The aim of the whole cycle of researches was to ascertain public views and opinions on issues relating to crime and its prevention. In particular, the research focused on public awareness of preventive activities, an assessment of security forces, the public's views and opinions regarding influences on crime and the approach to other selected topics.

Special attention was focused on the activities of the Police of the Czech Republic, mapping respondents' views of police officers - their numbers, equipment, integrity, bravery, communication skills, as well as financial remuneration. Questions also touched on the extent to which police officers should engage in preventive work and to what extent it was appropriate to include the lay element of volunteers in professional police work.

The focus of the questionnaire was questions assessing crime prevention. Respondents commented on the importance of different types of preventive programmes in the public space. The second set of questions examined the preventive activities that people employed to protect their health and property.

The results indicating the degree of social distance between respondents and certain facilities serving the public interest (cultural centres for minorities, police stations, youth correction centres, contact centres for drug addicts, etc.) were also very interesting. The question of whether, in the opinion of respondents, some social groups are more involved in criminal activities than others falls in the same category.

IKSP also continually monitors people's fear or feeling of being threatened by selected criminal offences. Another interesting topic is the anticipated behaviour of respondents as the witness to a crime, both at the stage of directly encountering a crime and later testimony. However, the current study does no longer examine the impact of crime (victimisation), as in the previous periods - IKSP dedicated a separate study to this issue.

The publication „Security, Crime and Prevention“ is the output of the first two studies, i.e. the initial survey of a large sample in 2017 and the omnibus survey in 2018.

Basic research findings:

Public awareness of preventive activities is low, only 18% of respondents could recall an activity in the vicinity of their residence. Respondents most often employ organisational and logistical measures to increase their personal security - they don't let door-to-door salesmen or strangers into their home, they're aware of who to contact in case of a problem, and they protect their privacy and property on the Internet. Respondents don't take any stringent actions to physically protect their homes.

People consider the increase in number of police patrols on the streets, CCTV monitoring of public spaces and the improvement of public lighting, i.e., situational preventive projects, to be most important activities in the field of prevention. In terms of socially oriented projects, people most appreciate work with youth at-risk. In contrast, Czechs perceive an expansion of the number and capacity of prisons and the creation of neighbourhood watches as least important.

More than half the population is in favour of involving volunteers from the community in preventive activities. This most often concerns ensuring safety around schools.

People consider drug abuse and the existence of socially excluded localities – ghettos to have the strongest influence on crime. Alcoholism, homelessness and (hypothetically) the influx of foreigners also have a negative effect. According to almost two thirds of respondents, certain groups of the population are more involved in crime. Romani, drug addicts and foreigners are cited most often. Compared to the previous survey in 2012, there has been an increase in the number of people who claim that some groups are more involved in crime than others.

In terms of tolerance for the establishment of individual institutions, it was found that people were most opposed to the establishment of facilities for migrants (57% stated they would be very upset), accommodation for socially excluded groups or mosques. Compared to the previous survey, the level of tolerance towards individual institutions has generally declined and people would be significantly more upset by the establishment of a mosque near their home.

People felt most threatened by pickpocketing, burglary and vandalism. On comparison with the previous survey, there is a decrease in the feeling of being threatened by most criminal acts in the current research wave. Women and the elderly feel more at risk. We only observe an increase in concerns regarding the threat of a terrorist attack.

Two-thirds of respondents would call the police hotline if they were witness to a theft, and one in ten would even try to apprehend the perpetrator. Men and young people would be more active in this way. The vast majority of Czechs are then willing to testify in case of the investigation of the theft, but one third would only do so anonymously.

Attitudes on the topic of refugees / migrants are divided into three, more or less equally divided groups in Czech society. Less than one third would provide refugees with temporary refuge, another group would help in the country of unrest (without providing refuge in the Czech Republic) and the last third is fundamentally opposed to any help for people coming to Europe from troubled countries. Less than one tenth of respondents chose the option of providing refugees with facilities and the opportunity to settle in the Czech Republic.

In summary, there have been several positive shifts in the perception of the security situation in the Czech Republic over the last six years or so. People are more optimistic about the security situation, showing less or the same fear of crime. The assessment of the policing has improved and people are more prepared to testify in the event of a crime. Significantly less people assume the existence of corruption among officials, police officers and judges, although assessment of the judiciary is only improving slowly.

A negative aspect of the findings is an increased level of vigilantism, where some groups of people (especially minorities and foreigners) are a priori seen as a possible source of security risks. This is also reflected in the low support for the establishment of various facilities for such social groups and the reluctance to accept migrants in the Czech Republic.

Translated by: Presto

Prameny

13. kongres OSN o prevenci kriminality a trestní justici Dauhá, Katar. (2016). Praha: IKSP.
- Bedrošová, M., Hlavová, R., Macháčková, H., Dědková, L., & Šmahel, D. (2018). *České děti a dospívající na internetu: Zpráva z výzkumu na základních a středních školách*. Projekt EU Kids Online IV– Česká republika. Brno: Masarykova univerzita.
- Clarke, R., & Eck, J. (2010). *Analýza kriminality v 60 krocích*. Praha: ProPolice.
- Diblíková, S. a kol. (2018). *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2017*. Praha: IKSP.
- Eurobarometr: *Pro 63 % Čechů je problémem EU migrace*. <https://www.euroskop.cz/9002/28693/clanek/eurobarometr-pro-63-cechu-je-problemem-eu-migrace/>
- European Crime Prevention Network (2015). *EUCPN Multiannual Strategy 2016-2020*. https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/mas_2016-2020_final_version.pdf
- Evropské fórum bezpečnosti ve městech – European Forum for Urban Safety (EFUS)(2008). *Příručka pro bezpečnostní audit na místní úrovni*. Praha: IKSP.
- Farrington, D. (1997). Evaluating a Community Crime Prevention Program. *Sage Journal Volume 3, Issue 2*, pp. 157-173.
- Graham, J. (2005). Co funguje v oblasti prevence kriminality. In: Nuttall, Ch., Goldblatt, P. & Lewis, Ch. (Eds.). *Snižování kriminality: zhodnocení výzkumných poznatků o způsobech nakládání s kriminálním chováním*. Praha: IKSP.
- Gřivna, T., Scheinost, M., Zoubková, I. a kol. (2015). *Kriminologie*. Praha: Wolters Kluwer.
- Havrdová, E. (2007). *Tvorba a realizace projektů prevence kriminality*. Praha: Centrum pro veřejnou politiku.
- Holas, J., & Večerka, K. (2003). *Preventivní aktivity v názorech obyvatel měst*. Praha: IKSP.
- Holas, J., & Večerka, K. (2013). *Stát a občan v prevenci kriminality*. Praha: IKSP.
- Holas, J. a kol. (2016). *Regionální kriminalita a její odraz v kvalitě života obyvatel*. Praha: IKSP.
- International Centre for the Prevention of Crime (2006). *Prevence městské kriminality a ohrožená mládež. Přehled slibných strategií a programů z celého světa*. Praha: IKSP.
- Kocábek, P. (2008). Systém prevence kriminality v České republice slaví 15. narozeniny. *Bezpečnostní teorie a praxe*, 3, 83-94.
- Krulichová E. (2017). *Pocit bezpečí a obavy z kriminality v České republice*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky.
- Marešová, A. a kol. (2002). *Kriminalita v roce 2001*. Praha: IKSP.
- Mendel, R. A. (2002). *Méně slov a více pomoci: Účinné a neúčinné metody při snižování kriminality mládeže*. Praha: IKSP.
- Ministerstvo vnitra ČR (2015). *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR. <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>
- Miovský, M.A. kol. (2015). *Kvalita a efektivita v prevenci rizikového chování dětí a dospívajících IV*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Moravcová, E. (2015). Pocit bezpečí v kriminologickém kontextu. *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2, s. 3-14.
- Nemeškal J., & Jíchová, J. (2018). Prostorový vzorec kriminality v Česku. *Demografie* 2, s. 124-139.
- Ondicová, M., & Uhrin, S. (2012). *Prevenция kriminality*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

- Shapland, J., Wiles, P., & Wilcox, P. (1997). *Cílené snížení kriminality pro místní oblasti. Zkušenosti s prevencí kriminality v zahraničí*. Praha: IKSP.
- Smolík, J. (2018). *Pocit bezpečí a obavy z kriminality v Brně*. In Sborník příspěvků XXI. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách Kurdějov 13.–15. 6. 2018.
- Toch, H., & Maguire, K. (2014). Public Opinion Regarding Crime, Criminal Justice, and Related Topics: A Retrospect. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 51/4, 424–444. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0022427813520444>
- Večerka, K., Štěchová, M., Holas, J. (1994). *Hodnocení kriminální situace ve městě z pohledu občana*. Praha: IKSP.
- Večerka, K., Štěchová, M., Holas, J. & Neumann, J. (1996). *Prevence kriminality v teorii a praxi*. Praha: IKSP.
- Večerka, K., & Holas, J., (2001). *Úspěšnost preventivní práce*. Praha: IKSP.
- Večerka, K., Holas, J., & Tomášek, J. (2009). *Prevence kriminality na úrovni obcí a krajů (Závěrečná zpráva z výzkumu)*. Praha: IKSP.
- Visser, M., Scholte, M., & Scheepers, P. (2013). Fear of crime and feelings of unsafety in european countries: Macro and Micro Explanations in Cross-National Perspective. *The Sociological Quarterly* 54 (2013) 278–301. Midwest Sociological Society https://www.researchgate.net/publication/259574079_Fear_of_Crime_and_Feelings_of_Unsafety_in_European_Countries_Macro_and_Micro_Explanations_in_Cross-National_Perspective.
- Zoubková, I. et al. (2011). *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- Zoubková, I., & Moulisová, M. (2004). *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex.
- Statistické přehledy kriminality PČR: <https://www.policie.cz/clanek/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky-statisticke-prehledy.aspx>
- Mapa kriminality: <https://www.mapakriminality.cz/>

Přílohy

Příloha 1: Dotazník k názorům občanů na prevenci kriminality - 2017

1. Kriminalita je problém všech měst a obcí. Jedním z nástrojů boje s kriminalitou je i její prevence, tedy snaha kriminalitě předcházet. Víte o nějaké preventivní aktivitě, která probíhá nebo v minulých letech proběhla ve vaší obci?

ANO – NE

Pokud slyšel/a aspoň o jedné, o jakou preventivní aktivitu šlo?

...

1.a Možná jste se vy nebo někdo z vaší rodiny některých z těchto aktivit zúčastnil/a?

ANO - NE

1.b Pokud **ano**, můžete říci, jakých?

...

1.c Pokud **ne** a o některých aktivitách víte –

Proč jste se žádné nezúčastnil/a?

- nezajímám se o to
- zajímají mě, ale nenašel/nenašla jsem si v té době čas
- nemám na takové aktivity zdravotní předpoklady
- nemyslím, že by takové akce měly smysl
- jiný důvod...

2. Do jaké míry by Vám vadilo, kdyby ve vzdálenosti 5 minut chůze od Vašeho domu mělo vzniknout

(1... *vůbec nevadilo* – 2 – 3 – 4 – 5 – 6... *silně vadilo*)

domov důchodců
kontaktní centrum pro ohrožené drogami
policejní stanice (služebna)
ubytovna pro bezdomovce
kasino s ruletou
křesťanský kostel nebo modlitebna
centrum pro zjišťování AIDS
výchovný ústav pro mládež
romské kulturní středisko
ústav pro duševně nemocné

jídelna rychlého občerstvení (fast food)
 rockový klub, diskotéka
 věznice
 středisko Probační a mediační služby
 sportovní areál s bazénem
 zařízení pro migranty
 ubytovna pro zahraniční pracovníky
 ubytovna pro sociálně vyloučené
 nízkoprahové centrum pro děti a mládež

3. Pokuste se porovnat dnešní úroveň kriminality ve vaší obci se stavem před zhruba třemi lety. Máte pocit, že situace se:

- výrazně zlepšila
- zlepšila
- zůstala stejná
- zhoršila
- výrazně zhoršila

3a. Jak velký negativní vliv na současnou úroveň kriminality má u nás, podle Vašeho názoru:

		Má negativní vliv					
		Žádný	velmi malý			velmi velký	
a)	lhostejnost ve společnosti	0	1	2	3	4	5
b)	malá kontrola chování lidí, každý si dělá, co chce	0	1	2	3	4	5
c)	nezaměstnanost	0	1	2	3	4	5
d)	ukazování násilí v médiích	0	1	2	3	4	5
e)	uvolněná výchova v rodině	0	1	2	3	4	5
f)	alkoholismus	0	1	2	3	4	5
g)	chudoba	0	1	2	3	4	5
h)	zneužívání drog	0	1	2	3	4	5
i)	bezdomovectví	0	1	2	3	4	5
j)	velký počet žen ve školství	0	1	2	3	4	5
k)	přiliv cizinců	0	1	2	3	4	5
l)	vznik ghett	0	1	2	3	4	5
m)	způsob výchovy ve školách	0	1	2	3	4	5
n)	výkon trestního soudnictví	0	1	2	3	4	5
o)	systém sociálních dávek	0	1	2	3	4	5
p)	špatný příklad politiků	0	1	2	3	4	5
q)	prostituce	0	1	2	3	4	5
r)	agresivní reklama	0	1	2	3	4	5
s)	neúcta k právním normám	0	1	2	3	4	5
t)	konzumní životní styl	0	1	2	3	4	5
u)	korupce v justici	0	1	2	3	4	5

v)	korupce úředníků	0	1	2	3	4	5
w)	korupce v policii	0	1	2	3	4	5
x)	bezvěrectví	0	1	2	3	4	5
y)	rozvodovost	0	1	2	3	4	5

4. Považujete následující aktivity (vyvíjené obcí nebo státem v oblasti prevence kriminality a podobných jevů) za prospěšné a účinné pro snížení kriminality?

		Ano, určitě	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne	Nevím
a.	preventivní aktivity pro seniory					
b.	integrační programy pro Romy					
c.	integrační programy pro cizince					
d.	podpora protidrogových zařízení					
e.	zlepšení veřejného osvětlení v obci					
f.	programy pro práci se sociálně slabými a problémovými rodinami					
g.	zavedení systému důraznějšího postihu rodičů za nezvládnutí výchovy dětí					
h.	sledování veřejných prostranství kamerami či fotopastmi					
i.	přednášky policie na školách					
j.	podpora preventivních aktivit na školách					
k.	více pěších hlídek policistů v ulicích					
l.	zřízení nové stanice policie ČR nebo posílení stávající					
m.	lepší informovanost občanů o možnostech předcházení kriminalitě					
n.	zavedení asistentů prevence kriminality a domovníků ve vyloučených lokalitách					
o.	zřizování poraden a linek důvěry					
p.	zřizování hřišť a sportovišť a dalších zařízení pro trávení volného času					
q.	podpora organizací sdružujících mládež (Skaut, Pionýr, ochránci přírody, hasiči atd.)					
r.	dlouhodobá systematická práce s rizikovou mládeží					
s.	podpora programů pro snižování nezaměstnanosti					
t.	podpora poradenství v oblasti finanční gramotnosti					
u.	podpora vytváření občanských hlídek, tzv. domobrany, v místě bydliště					
v.	rozšíření množství a kapacity věznic, aby bylo možno uvěznit více pachatelů					
w.	podpora programů na pomoc propuštěným vězňům					
x.	širší uplatňování alternativních trestů (tedy trestů nespojených s uvězněním)					
y.	aktivity obecní policie (nebo její zřízení tam, kde dosud nepůsobí)					

5. Myslíte si, že je vhodné, aby obce při své preventivní činnosti zapojovaly dobrovolníky z řad občanů?

ANO NE

5 a. Pokud byste využívání dobrovolníků ze strany obcí podpořil, které činnosti by měli dobrovolníci podle Vás především provádět? (vyberte maximálně tři možnosti)

Preventivní hlídky v ulicích či jiných vybraných lokalitách
Bezpečnost a plynulost silničního provozu, dozor na přechodech
Bezpečnost v okolí škol
Ochrana životního prostředí
Asistence obětem trestné činnosti
Asistence při sportovních utkáních
Asistence při jiných významných shromážděních či kulturních akcích
Asistence při práci s cizinci nebo etnickými menšinami
Pomoc při pátrání po pohřešovaných osobách
Jiné, vypište...

6. Policie České republiky má na starosti především potírání kriminality a podobných jevů.

Myslíte si, že by měla být aktivní také v oblasti prevence (předcházení) kriminality a podobných jevů?

	Ano, určitě	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne
Prevence v silniční dopravě				
Průběžné získávání informací od občanů při hlídkové činnosti				
Zvýšená kontrola rizikových míst				
Přednášky a besedy na školách				
Informování dospělých občanů o kriminalitě na besedách, přednáškách				
Spolupráce se sociálními službami při práci s problémovou mládeží				
Organizování kurzů ochrany před kriminalitou				
Jiné, vypište				

7. Souhlas s předloženými výroky:

početní stavy policistů jsou	příliš vysoké	odpovídající	příliš nízké
zákon chrání policisty při výkonu služby	příliš moc	přiměřeně	příliš málo
pravomoci policie jsou	příliš velké	odpovídající	příliš malé

výzbroj a vybavení policistů je	dobrá	odpovídající	špatná
profesionální schopnosti policistů jsou	dobré	průměrné	špatné
povahové vlastnosti policistů jsou	dobré	průměrné	špatné
statečnost policistů při zásazích je	velká	průměrná	malá
snaha policistů aktivně čelit zločinu je	velká	průměrná	malá
finanční ohodnocení práce policistů je	nadhodnocené	odpovídající	podhodnocené
sociální jistoty policistů (výsluhy apod.) jsou	příliš velké	odpovídající	příliš malé
úroveň komunikace s veřejností je	vysoká	střední	nízká
policisté jednají odpovědně	vždy	jak kdy	málokdy
kvalita zacházení s oběti tr. činů je	vysoká	střední	nízká
policisté jednají v duchu motta „Pomáhat a chránit“	vždy	jak kdy	málokdy

7 a. Představte si, že jste policejním prezidentem a máte rozhodnout, které činnosti policie máte z policejního rozpočtu zvláště podpořit, aby policie mohla co nejlépe chránit zájmy občanů. Vyberte z následujícího seznamu pět nejdůležitějších:

1. podpořit počet policistů pořádkové policie v ulicích
2. podpořit počet policistů pořádkové policie na sportovních utkáních
3. podpořit počet policistů pořádkové železniční policie
4. podpořit počet policistů dopravní policie na dálnicích
5. podpořit přítomnost dopravní policie při dohledu na bezpečnost silničního provozu obecně (dechové zkoušky, rychlost, ohleduplnost, parkování, technický stav vozidel)
6. podpořit počet policistů u dopravních nehod
7. podpořit počet policistů u počítačové kriminality (kriminalita na Internetu)
8. podpořit počet policistů u drogové kriminality
9. podpořit počet policistů u násilné kriminality
10. podpořit počet policistů u mravnostní kriminality
11. podpořit počet policistů u majetkové kriminality
12. podpořit počet policistů u hospodářské kriminality
13. podpořit počet policistů chránících důležité objekty
14. podpořit počet policistů cizinecké policie
15. Jiné. Vypíšte...

8. Jak hodnotíte fungování následujících institucí z pohledu zajišťování bezpečnosti a pořádku?

	INSTITUCE	známka jako ve škole					nevím
a)	Policie ČR – dopravní policie	1	2	3	4	5	
b)	Policie ČR – pořádková policie	1	2	3	4	5	
c)	Policie ČR – vyšetřování trestné činnosti	1	2	3	4	5	
d)	Městská policie	1	2	3	4	5	
e)	Státní zastupitelství	1	2	3	4	5	

f)	Soudy	1	2	3	4	5	
g)	Vězeňství	1	2	3	4	5	
h)	Obecní úřad (radnice)	1	2	3	4	5	
i)	Probační a mediační služba	1	2	3	4	5	

9. Jaká preventivní opatření používáte pro zvýšení bezpečnosti svého zdraví a majetku?

1. máte střelnou zbraň
2. máte jiný obranný prostředek, např. obranný sprej, paralyzér, boxer
3. monitorujete okolí svého bytu nebo domu bezpečnostní kamerou
4. máte nainstalované poplašné zařízení
5. máte hlídacího psa
6. máte bezpečnostní vstupní dveře
7. máte na oknech bezpečnostní fólii, mříže či jiné mechanické zabezpečení
8. chodíte si ve večerních hodinách se členy rodiny naproti
9. ve večerních hodinách nevycházíte z bytu
10. vyhýbáte se nebezpečným místům v místě bydliště
11. navštěvujete, příp. navštěvovali jste kursy sebeobrany
12. máte najatou bezpečnostní agenturu
13. nepouštíte neznámé lidi do bytu, resp.do domu
14. informujete se navzájem o místě pobytu mimo domov
15. důsledně uzamykáte vchod do domu nebo máte elektronický kód
16. vyhýbáte se hloučkům podezřelých osob
17. máte v autě autoalarm, imobilizér, defend lock
18. máte předměty (jízdní kolo, elektroniku, cennosti ad.) označeny syntetickou DNA
19. používáte v autě mechanický zámek na volant
20. máte garáž
21. máte na oknech auta vyryto bezpečnostní číslo
22. máte v autě instalováno GPS sledování
23. máte vyfotografovány cennosti pro případ odcizení, identifikace
24. večer či v noci více užíváte auto nebo taxi
25. se sousedy si vzájemně dohlížíte na byt
26. máte pojištění proti úrazu
27. máte pojištění proti majetkové škodě
28. máte trezor
29. víte kde je nejbližší stanice policie
30. znáte bezpečně telefonní čísla krizové linky Policie ČR
31. z důvodu bezpečnosti platíte raději bezhotovostně
32. nepouštíte domů podomní prodejce
33. máte svůj počítač, mobilní telefon či tablet zabezpečen běžným antivirovým programem
34. máte svůj počítač, mobilní telefon či tablet zabezpečen nadstandardním způsobem
35. na svém počítači máte nastavená bezpečná hesla, která pravidelně měníte
36. neotevíráte přílohy podezřelých e-mailů

37. nesdílíte na internetu a sociálních sítích své osobní údaje, choulostivé fotografie, informace o nepřítomnosti doma
38. máte přehled o tom, co na internetu dělají vaše děti (v jakých sociálních sítích jsou zapojeny apod.)
39. průběžně své děti upozorňujete na možná rizika na Internetu
40. učinili jste ještě jiná opatření, jaká? VYPIŠTE...

10. Někteří lidé se obávají, že by se mohli stát obětí nějakého kriminálního činu.

Do jaké míry se Vy osobně cítíte být ohrožen následujícími kriminálními činy?

		Tímto druhem kriminalit se osobně					Cítím velmi ohrožen
		Vůbec necítím ohrožen					
a)	kapesní krádeže	1	2	3	4	5	6
b)	vydírání	1	2	3	4	5	6
c)	krádež auta	1	2	3	4	5	6
d)	pomluva	1	2	3	4	5	6
e)	vandalismus	1	2	3	4	5	6
f)	vloupání do bytu	1	2	3	4	5	6
g)	ublížení na zdraví	1	2	3	4	5	6
h)	loupežné přepadení	1	2	3	4	5	6
i)	vražda	1	2	3	4	5	6
j)	podvod	1	2	3	4	5	6
k)	organizovaný zločin	1	2	3	4	5	6
l)	teroristický útok	1	2	3	4	5	6
m)	znásilnění (svého nebo člena domácnosti)	1	2	3	4	5	6

11. Jak myslíte, že byste se nejspíše zachoval, stanete-li se svědkem krádeže, která se vás bezprostředně netýká?

- nebudu si toho všimnout
- zavolám anonymně tísňovou policejní linku 158
- zavolám tísňovou policejní linku 158 a představím se
- budu se snažit na zloděje křikem upozornit okolí
- podle okolností se pokusím pachatele zadržet

12. Jak myslíte, že byste se nejspíše zachoval, při vyšetřování tohoto případu?

- nejsem ochoten svědčit
- v případě, že k tomu budu vyzván, jsem ochoten anonymně svědčit
- v případě, že k tomu budu vyzván, jsem ochoten svědčit
- sám nabídnu policii svědectví

- 13. Do naší republiky přicházejí a nadále se budou snažit přicházet lidé ze zemí, zmítaných problémy. Jaký je Váš názor na jejich přijímání?**
- a) Měli bychom poskytnout zázemí a možnost usadit se všem lidem, utíkajícím před špatnou politickou nebo hospodářskou situací ve své rodné zemi
 - b) Měli bychom poskytnout útočiště lidem, v jejichž zemi se válčí, a dát jim možnost se v ČR trvale usadit
 - c) Měli bychom poskytnout dočasné útočiště lidem, v jejichž zemi se válčí, po skončení bojů je repatriovat (přesídlit) zpět
 - d) Měli bychom finančně pomáhat v zemích, odkud migranti přicházejí, ale v ČR jim nepovolit ani dočasné útočiště
 - e) Neměli bychom ani pomáhat migrantům přicházejícím do Evropy, ani přispívat na zlepšení situace v jejich zemích, není to naše věc
 - f) Jiná odpověď...
- 14. Domníváte se, že na kriminalitě v ČR se určité skupiny lidí podílejí výrazněji než ostatní?**
- ANO NE
- 14. a Pokud si myslíte, že ano, pokuste se pojmenovat, o koho se podle Vás hlavně jedná (max. 3 návrhy):**
- 1)...
 - 2)...
 - 3)...
- 15. Prostituce je jev, který u nás nepochybně existuje. Jaký přístup k ní byste podporoval/a?**
- a) prostituci uzákonit jako živnost se vším všudy
 - b) uzákonit jako živnost, ale omezit jí na veřejné domy (tedy zakázat pouliční prostituci)
 - c) ponechat současný stav (nijak ji neřešit, postihovat pouze kuplířství a obchod s lidmi)
 - d) prostituci zakázat a stíhat její nabízení a provozování
 - e) prostituci zakázat a stíhat její nabízení, provozování i využívání (tedy stíhat i zákazníky)
 - f) jiné řešení, jaké...

16. Co byste chtěl/a/ vzkázat lidem, kteří se profesionálně zabývají prevencí kriminality, bezpečností občanů a bojem s trestnou činností? Co byste jim poradil k zlepšení jejich práce?

...

Příloha 2: Omnibusové šetření k názorům občanů na prevenci kriminality - 2018

- 1. Kriminalita je problém všech měst a obcí. Jedním z nástrojů boje s kriminalitou je i její prevence, tedy snaha kriminalitě předcházet. Víte o nějaké preventivní aktivitě, která probíhá nebo v minulých letech proběhla ve vaší obci?**

ANO - NE

1 a) O jakou preventivní aktivitu šlo?

...

- 2. Pokuste se porovnat dnešní úroveň kriminality ve vaší obci se stavem před zhruba třemi lety. Máte pocit, že situace se:**

1. výrazně zlepšila
2. zlepšila
3. zůstala stejná
4. zhoršila
5. výrazně zhoršila

3 a) Početní stavy policistů jsou

Příliš vysoké - Odpovídající - Příliš nízké

3 b) Profesionální schopnosti policistů jsou

Dobré - průměrné - špatné

3 c) Úroveň komunikace policie s veřejností

vysoká – střední – nízká

3 d) Kvalita zacházení s oběťmi trestných činů

vysoká – střední – nízká

- 4. Někteří lidé se obávají, že by se mohli stát obětí nějakého kriminálního činu. Do jaké míry se Vy osobně cítíte být ohrožen následujícími kriminálními činy?**

BATERIE: VŮBEC SE NECÍTÍM OHROŽEN/A (1) – CÍTÍM SE VELMI OHROŽEN/A (6)

- kapesní krádeže
- krádež auta
- vandalismus
- vloupání do bytu

- ublížení na zdraví
- loupežné přepadení
- teroristický útok

5. Do naší republiky přicházejí a nadále se budou snažit přicházet lidé ze zemí, zmítaných problémy. Jaký je Váš názor na jejich přijímání?

1. Měli bychom poskytnout zázemí a možnost usadit se všem lidem, utíkajícím před špatnou politickou nebo hospodářskou situací ve své rodné zemi
2. Měli bychom poskytnout útočiště lidem, v jejichž zemi se válčí, a dát jim možnost se v ČR trvale usadit
3. Měli bychom poskytnout dočasné útočiště lidem, v jejichž zemi se válčí, po skončení bojů je repatriovat (přesídlit) zpět
4. Měli bychom finančně pomáhat v zemích, odkud migranti přicházejí, ale v ČR jim nepovolit ani dočasné útočiště
5. Neměli bychom ani pomáhat migrantům přicházejícím do Evropy, ani přispívat na zlepšení situace v jejich zemích, není to naše věc

6. Domníváte se, že na kriminalitě v ČR se určité skupiny lidí podílejí výrazněji než ostatní?

ANO - NE

6 a) Pokuste se prosím pojmenovat, o koho se podle Vás hlavně jedná: ...

Přehled titulů vydaných v edici Institutu pro kriminologii a sociální prevenci od roku 2012

Ediční řada Studie:

2019

- 449 Roubalová, M., Holas, J., Kostelníková, Z. & Pešková, M. *Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie.*
- 452 Tomášek, J., Diblíková, S., Hamplová, N. & Rozum, J. *Rodinné skupinové konference.*
- 453 Zeman, P., Blatníková, Š., Grohmannová, K., Koňák, T., Novák, P., Roubalová, M. & Trávníčková, I. *Uživatelé drog ve vězení – hodnocení účinnosti terapeutických programů.*
- 454 Diblíková, S., Cejp, M., Hulmáková, J., Raszková, T., Roubalová, M., Scheinost, M., Večerka, K. & Zhřivalová, P. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2018.*
- 455 Roubalová, M., Grohmannová, K., Trávníčková, I. & Zeman, P. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky.*
- 456 Blatníková, Š. & Zeman, P. *Evidence dat o ochranném léčení a zabezpečovací detenci v ČR – nedostatky a možná řešení.*
- 457 Martinková, M. & Biedermanová, E. *Senioři v České republice jako oběti i pachatelé kriminálních deliktů.*
- 458 Večerka, K., Hulmáková, J. & Štěchová, M. *Mladiství v procesu poruchové socializace.*
- 460 Tomášek, J., Háková, L. & Kostelníková, Z. *Probace a její efektivita pohledem pachatelů, veřejnosti a médií.*

2018

- 447 Diblíková, S., Cejp, M., Hulmáková, J., Pešková, M., Scheinost, M. & Večerka, K. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2017.*
- 446 Scheinost, M., Cejp, Diviák, T. & Pojman, P. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem.*

2017

- 440 Zeman, P. (ed.) *Research on Crime and Criminal Justice in the Czech Republic (selected results of research activities of IKSP in the years 2012–2015).*
- 441 Tomášek, J., Faridová, P., Kostelníková, Z., Přesličková, H., Rozum, J. & Zhřivalová, P. *Zaměstnání jako faktor desistence.*
- 443 Karabec, Z., Diblíková, S., Hulmáková, J., Vlach, & Zeman, P. *Criminal Justice System in the Czech Republic. 3rd amended and revised edition.*
- 444 Budka, I. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu.*
- 445 Diblíková, S., Hulmáková, J., Karban, M., Martinková, M., Scheinost, M. & Večerka, K. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2016.*

2016

- 431 Blatníková, Š., Faridová, P., Vranka, M. *Kriminální styly myšlení: Inventář PICT-cz.*
- 432 Marešová, A., Biedermanová, E., Rozum, J., Tamchyna, M. & Zhřivalová, P. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza.*
- 433 Blatníková, Š. *Nebezpečnost a násilí ve vězeňském prostředí.*

- 435 Holas, J., Háková, L., Krulichová, E. & Scheinost, M. *Regionální kriminalita a její odraz v kvalitě života obyvatel.*
- 437 Diblíková, S., Cejp, M., Martinková, M., Smejkal, V. & Štefunková, M. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2015.*
- 438 Tomášek, J., Diblíková, S. & Scheinost, M. *Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy.*
- 439 Rozum, J., Háková, L., Tomášek, J., & Vlach, J. *Efektivita trestní politiky z pohledu recidivy.*

2015

- 423 Scheinost, M., Háková, L., Rozum, J., Tomášek, J. & Vlach, J. *Trestní sankce – jejich uplatňování, vliv na recidivu a mediální obraz v televizním zpravodajství. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí III.).*
- 424 Marešová, A., Havel, R., Martinková, M. & Tamchyna, M. *Násilná kriminalita v nejisté době.*
- 425 Marešová, A., Biedermanová, E., Diblíková, S., Požár, J. & Martinková, M. *Analýza trendů kriminality v ČR v roce 2014.*
- 426 Zeman, P., Štefunková, M. & Trávníčková, I. *Drogová kriminalita a trestní zákoník.*
- 427 Večerka, K. & Štěchová, M. *Preventivní praxe po novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí.*
- 428 Blatníková, Š., Faridová, P. & Zeman, P. *Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatelé.*
- 429 Scheinost, M., Válková, H., (eds.) *Sankční politika a její uplatňování. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí IV.).*
- 430 Cejp, M., Blatníková, Š., Háková, L., Holas, J., Trávníčková, I. & Vlach, J. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu.*
- 422 Škvain, P. *Zabezpečovací detence z pohledu vybraných zahraničních právních úprav.*

2014

- 414 Martinková, M., Slavětínský, V. & Vlach, J. *Vybrané problémy z oblasti domácího násilí v ČR.*
- 415 Štěchová, M. & Večerka, K. *Systémový přístup k prevenci kriminality mládeže.*
- 417 Marešová, A., Cejp, M., Holas, J., Martinková, M. & Rozum, J. *Analýza trendů kriminality v roce 2013.*
- 418 Blatníková, Š., Faridová, P. & Zeman, P. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost.*
- 419 Scheinost, M., Háková, L., Rozum, J., Tomášek, J. & Vlach, J. *Sankční politika pohledem praxe. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí II.).*

2013

- 403 Košťál, J. *Vybrané metody vícerozměrné statistiky. (Vybrané metody kriminologického výzkumu – svazek 4).*
- 404 Pojman, P. *Ruský a ukrajinský organizovaný zločin.*
- 405 Tomášek, J. *Self-reportové studie kriminálního chování. (Vybrané metody kriminologického výzkumu – svazek 5).*
- 406 Holas, J. *Politický radikalismus a mládež.*

- 408 Zeman, P., Diblíková, S., Slavětinský, V. & Štefunková, M. *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity.*
- 410 Scheinost, M., a kol. *Trestní sankce a jejich odraz v praxi, tisku a v názorech veřejnosti. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí I.).*
- 411 Marešová, A., Cejp, M., Holas, J., Kuchařík, K., Martinková, M. & Scheinost, M. *Analýza trendů kriminality v roce 2012.*
- 412 Holas, J. & Večerka, K. *Stát a občan v prevenci kriminality.*

2012

- 397 Cejp, M. (ed.) *Selected Results of Research Activities of ICSP in the Years 2008–2011.*
- 398 Marešová, A., Cejp, M., Martinková, M., Tomášek, J., Vlach, J. & Zeman, P. *Crime in the Czech Republic in 2010.*
- 399 Večerka, K. *Mládež o kriminalitě a etice každodennosti.*
- 402 Marešová, A., Biedermanová, E., Cejp, M., Holas, J., Martinková, M. & Tomášek, J. *Analýza trendů kriminality v roce 2011.*

Ediční řada Prameny:

2019

- 448 Heiskanen, M. & Lietonen, A. *Kriminalita a gender. Studie zaměřená na zastoupení mužů a žen v mezinárodní statistice kriminality.*
- 450 Škody působené kybernetickou kriminalitou. *Zpráva shrnující hlavní poznatky Pracovní skupiny k nákladům kyberkriminality.*
- 451 *Příručka k evaluaci. Pokyny k navrhování, provádění a používání nezávislé evaluace v UNODC.*

2017

- 442 UNODC: *Mezinárodní klasifikace trestných činů pro statistické účely.*

2016

- 434 Heiskanen, M., Aebi, M. E., van der Brugge, W., Jehle, J.-M. *Evidence alternativních trestů a zjišťování míry atrice. Metodologická studie komparativních dat v Evropě.*
- 436 *13. kongres OSN o prevenci kriminality a trestní justici. Dauhá, Katar, 12.-19. dubna 2015*

2015

- 420 Francis, B., Humphreys, L., Kirby, S. & Soothill, K. *Kriminální kariéra v organizovaném zločinu.*
- 421 Mendel, R. A. *Mládeži nepřístupno. Argumenty pro snižování počtu odnětí svobody u mladistvých.*

2014

- 416 Benes, M. & Astbury, B. (eds.) *Problémy trestního soudnictví: evaluace programů, prevence kriminality, strach z kriminality a recidiva – pohledem australských kriminologů.*

2013

- 407 United Nations Office on Drugs and Crime *Odhad nezákonných finančních toků plynoucích z obchodu s drogami a jiného nadnárodního organizovaného zločinu.*
- 409 United Nations Office on Drugs and Crime *Světová zpráva o obchodování s lidmi 2012.*
- 413 European Forum for Urban Security *Pouliční násilí v EU: Skupiny mladistvých a násilí na veřejnosti.*

2012

- 395 Cejp, M. (ed.) *Britské strategické dokumenty k prevenci a potírání závažné trestné činnosti.*
- 396 Goodey, J. & Aromaa, K. (eds.) *Trestné činy z nenávisti (příspěvky ze Stockholmského kriminologického sympozia 2006 a 2007).*
- 400 Marešová, A. (ed.) *Trendy kriminality ve světě a nové problémy a reakce v oblasti prevence kriminality a trestní justice.*
- 401 Diblíková, S. (ed.) *Rada Evropy a International Juvenile Justice Observatory k soudnictví nad mládeží.*

Plné texty všech titulů, publikovaných v edici Institutu pro kriminologii a sociální prevenci od roku 2000, jsou volně dostupné na webu IKSP www.kriminologie.cz v sekci Publikace.

Bezpečí, kriminalita a prevence

Autor: Jakub Holas
Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Nám. 14. října 12, 150 00 Praha 5
Určeno: Pro odbornou veřejnost
Design: addnoise.org
Sazba: Lukáš Pracný, sazbaknih.cz
Tisk: Reprocentrum, a. s., Blansko
Vydání: první
Náklad: 200 výtisků

www.kriminologie.cz

ISBN 978-80-7338-185-1

